

KANSAINVÄLINEN DIAKONIA PAIKALLISSEURAKUNNASSA

Tutkimus kansainvälisestä diakoniasta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon paikallisseurakunnissa Espoon hiippakunnan alueella

Raisa Inkinen
Opinnäytetyö, kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonia ja nuorisotyö
Sosionomi (ylempi AMK)

TIIVISTELMÄ

Inkinen, Raisa. KANSAINVÄLINEN DIAKONIA PAIKALLISSEURAKUNNASSA. Tutkimus kansainvälisestä diakoniasta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon paikallisseurakunnissa Espoon hiippakunnan alueella. Järvenpää, kevät 2011. 96 s, 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, DIAK Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia ja nuorisotyö. Sosionomi (ylempi AMK).

Opinnäytetyössäni tutkin, mitä on kansainvälinen diakonia paikallisseurakunnassa. Tavoitteena oli tarkastella, miten paikallisseurakunnissa hahmotetaan kansainvälisen diakonian käsite, sisällöllinen jäsenyys sekä käytännön työ.

Opinnäytetyön aineistona oli viisi ryhmämuotoista haastattelua erikokoisissa paikallisseurakunnissa Espoon hiippakunnan alueella. Yhteensä haastateltavia oli 14 henkilöä. Opinnäytetyön aineiston analyysimenetelmänä käytin laadullisen tutkimuksen menetelmää Grounded Theorya, joka soveltuu käytettäväksi hyvin silloin, kun asiasta on vähän tutkittua tietoa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kansainvälisestä diakoniasta on tehty vain vähän tutkimusta. Tämän aineistolähtöisen menetelmän tavoitteena on synnyttää ydinkategoria, ja syntyneiden käsitteiden ympärille muodostuu substantiaalinen eli aineistokohdainen teoria. Teorian aiheet esittelen opinnäytetyön pohdintaosuudessa.

Aineiston ydinkategoriaksi ja näin koko aineiston keskeiseksi huolenaiheeksi nousi kansainvälisen diakonian luovuttamattoman olemuksen etsiminen. Käytännön työnä kansainvälisen diakonian paikallisseurakunnassa katsotaan muodostuvan diakoniatyöstä, lähetystyöstä, ystävyysseurakuntatyöstä, monikulttuurisuustyöstä ja maahanmuuttajatyöstä. Selkeimmiksi työtavoiksi nousivat varainhankinta ja diakoniakasvatus. Teoreettisia perusteita paikallisseurakunnat etsivät vaihteluväliltä lähetystyö–diakoniatyö. Teologisilta perusteiltaan kansainvälinen diakonia oikeutettiin ensisijaisesti niin sanotulla Viimeisen tuomion tekstillä sekä maan rajat ylittävän auttamisen ajatuksella. Paikallisseurakunnilla ei ole selkeää yhtenäistä määritelmää kansainvälisestä diakoniasta, sillä kirkossa käytävä keskustelu kansainvälisen diakonian ja lähetystyön suhteesta heijastelee paikallisseurakuntiin aiheuttaen varovaisuutta ja hämmennystä.

Tutkimus herätti jatkotutkimustarpeen paikallisseurakuntien kansainvälisen diakonian globaalien kontekstien lukutaidosta ja tiedon jalkauttamisesta paikallisseurakuntatasolle. Tutkimustulokset herättivät kysymään, jäävätkö erilaisten kontekstien sanoittaminen ja olennaisen tiedon siirtäminen seurakuntalaisille tällä hetkellä vain suurten järjestöjen vastuulle ja mitä seurauksia sillä on.

Asiasanat: diakonia, kansainvälinen diakonia, lähetystyö, Grounded Theory

ABSTRACT

Inkinen, Raisa. International Diaconia in local parishes - A study of International Diaconia in the Finnish Evangelical Lutheran Church parishes in the Diocese of Espoo. Järvenpää, spring 2011. 96 p., 2 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Diaconia and Christian education. Degree: Master of Social Services.

This thesis clarifies how international diaconia is understood in local parishes. The aim of this thesis is to find out how local parishes perceive the concept, theoretical background and the concrete work of international diaconia.

The data of this thesis was obtained from five group interviews in different sized parishes in the area of the diocese of Espoo. Altogether there were 14 interviewees. The research methodology was a qualitative content analysis method called Grounded Theory. Grounded Theory is suitable for cases in which there is little research done on the subject. There is only little research done on international diaconia in the context of the Finnish Evangelical Lutheran Church. Grounded Theory methodology is based on the collected data and its aim is to extract the core variable. Substantial theory of the data forms around the extracted concepts. I will introduce this substantial theory in a discussion chapter.

The core variable of the data and therefore the main concern of the data turned out to be the inalienable of international diaconia. As concrete work international diaconia is understood to be manifested in diaconia, mission work, partner parish work, multicultural work, immigrant work and neighbouring area work. The main means to do the work was found out to be fund raising and diaconal awareness raising. Theoretical backgrounds were searched in a wide variable range of diaconia and mission work. Theological backgrounding was based primarily on the text of "The Sheep and the Goats" in the Bible and on helping across boundaries. Local parishes do not have a clear and unanimous concept of international diaconia, for the debate in the church as a whole reflects on local parishes as causing cautiousness and confusion.

This thesis raised a further research need for knowing the ability and resources of local parishes of being aware of global contexts of diaconia and whether and how the knowledge gets its form in the local parish level. The conclusions of this thesis awoke a question, if giving expression to the content of global contexts and transferring the knowledge only stays as the responsibility for big organisations in the Finnish Evangelical Lutheran Church and what the consequences of that are.

Key words: Diaconia, International Diaconia, Mission Work, Grounded Theory

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat.....	6
1.2	Ajankohtainen keskustelu kansainvälisestä diakoniasta	9
1.3	Keskeiset käsitteet	14
2	DIAKONIATYÖ VUOROVAIKUTUKSESSA.....	17
2.1	Kontekstien merkitys diakoniatyössä	17
2.2	Diakoniatyön kehitys Suomessa	19
2.3	Kansainvälinen diakonia osana diakoniatyötä Suomessa.....	25
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	30
3.1	Tutkimuskysymys.....	30
3.2	Laadullinen tutkimus	30
3.3	Tutkimuksen eettiset periaatteet ja luotettavuus	33
3.4	Tutkimuksen aineistonhankinta ja tutkimuksen kulku.....	34
3.5	Aineiston analyysi Grounded Theoryn periaatteiden mukaan	36
4	KANSAINVÄLISEN DIAKONIAN LUOVUTTAMATON.....	44
4.1	Luovuttamattoman olemuksen etsiminen.....	44
4.2	Kansainvälisen diakonian perustelevinen	50
4.2.1	Käsitteiden määrittelevinen.....	51
4.2.2	Kansainvälisen diakonian sanoittamisen vaikeus.....	54
4.2.3	Kansainvälisen diakonian teologinen perustelevinen.....	56
4.3	Kansainvälisen diakonian toteuttaminen	60
4.3.1	Työn konkreettinen toteuttaminen	60
4.3.2	Yhteistyön tekeminen.....	66
4.3.3	Henkilöityminen.....	68

5	JOHTOPÄÄTÖKSET	71
6	POHDINTA	77
	LÄHTEET.....	86
	LIITTEET.....	95

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat

Kansainvälinen diakonia on paikallisseurakuntien kielenkäytössä vakiintunut ilmaisu yhdestä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien toimintamuodosta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivujen (diakonia, viitattu 16.7.2010) mukaan kansainvälinen diakonia on yksi diakonian toteutumismuodoista. Tästä asemasta huolimatta se on asia, jolle ei löydy yhtä yleisesti hyväksyttyä ja kattavaa määrittelyä käsitteenä tai työn teon sisältönä.

Ajankohtaista tutkimusta Suomen luterilaisen kirkon kansainvälisestä diakonias-
ta on tehty vähän siitäkin huolimatta, että työtä tehdään paikallisseurakunnissa usein itsestäänselvänä osana seurakunnan toimintaa. Ajankohtaisia tutkimuk-
sellisia artikkeleita on Diakonian tutkimus -aikakauskirjan numeroissa sekä kir-
jassa *Auttamisen teologia*. Paikallisseurakunnan kansainvälisestä diakoniasta
on tehty kvantitatiivinen tutkimus Oulun hiippakunnan alueella. Sari ja Seppo
Meriläisen Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulussa valmistunut opinnäytetyö
*Kansainvälinen diakonia – rasite vai riemu? Diakoniatyöntekijöiden käsityksiä
kansainvälisestä diakoniasta ja sen toteuttamistavoista Oulun hiippakunnassa*
on selkeä yritys tuoda esiin paikallisseurakuntien kansainvälistä diakoniaa poh-
joisessa Suomessa. Kansainvälisen diakonian varhaisvaiheista on tehty tutki-
musta esimerkiksi kirkkohistoriallisesta näkökulmasta. Tästä esimerkiksi mainit-
sen Mikko Malkavaaran väitöskirjan *Luterilaisten yhteyttä rautaesiripun laskeu-
tuessa* (1993). Ajankohtaistutkimusta tässä työssä kuitenkin edustaa Helsingin
yliopistossa tekeillä oleva Tiina Ikosen väitöskirja.

Tutkimukseni selvittää, mitä on kansainvälinen diakonia paikallisseurakunnas-
sa. Tutkimuskysymykseni on muodoltaan avoin siten ja asian vapaan käsittelyn
mahdollistava. Tutkimukseni pääasiallinen aineisto ovat paikallisseurakunnissa
tehdyt haastattelut. Lähestyn tutkimustehtävääni aineiston keruu- ja analyysi-
menetelmällä, joka mielestäni palvelee parhaiten tutkimusasetelmaa. Käsittelen

kansainvälistä diakoniaa rajatusti suomalaisessa kontekstissa, sillä tutkimukseni kohde on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon paikallisseurakunnissa tapahtuva työ. Tutkimus on tehty viidessä Espoon hiippakunnan alueen paikallisseurakunnassa.

Tutkimukseni on paikallisseurakunnan yhden työalueen sisältöä ja perusteluita tutkiva opinnäytetyö. Sen selkein lähestymiskulma on diakoniatyö. Tutkimus avaa yhden työalueen perusteita keskusteluun. Tämä tapahtuu paikallisseurakunnan työntekijöiden tasolta. Tutkimukseni viitekehyksenä toimii myös Suomen luterilaisen kirkon diakoniatyö ja diakonia laajana käsitteenä. Erityisenä kohdennuksena toimii kansainvälisen diakonian kehitys diakoniatyön osana. Teologisen jäsenyyksen tutkimukseen tuo haastatteluista noussut diakonian teologinen ulottuvuus ja sen sanoittaminen. Tutkimuksen yhteiskunnallinen viitekehys on se sisäkkäisyys ja rinnakkaiselo, jota Suomessa sosiaalityö ja diakoniatyö ovat kantaneet mukanaan historiallisesti aina näihin päiviin asti.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Tutkimustiedon niukkuudesta johtuen valitsin aineiston käsittelyyn ja erityisesti analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen Grounded Theoryn. Käytän tästä menetelmästä työssäni lyhennystä GT. Tutkimusaineistoni koostuu viidestä ryhmämuotoisena tehdystä syvähaastattelusta. Litteroin haastattelut sanatarkasti. Käsittelin ja analysoin ne GT:n periaatteiden mukaan. Tutkimukseni tuottaa substantiaalisen eli aineistokohtaisen teorian GT:sta syntyneiden käsitteiden ympärille. Tämän syntyneen teorian aiheet esittelen pohdintaosuudessa luvussa kuusi. Teorian käsitteistöä käytän tutkimuksen tulosten esittelyssä, ja käsitteistö muodostaa koko työlle sen rungon.

Oma mielenkiintoni aihetta kohtaan heräsi Mikko Malkavaaran artikkelista Diakonian tutkimus -aikakauskirjassa 1/2008. Malkavaaran artikkeli sai minut tarttumaan jo kauan omassa työssäni omakohtaisesti kokemaani ja pohtimaani kysymykseen kansainvälisen diakonian käsitteenmäärittelystä ja työn sisällön hahmottamisesta paikallisseurakuntatasolla. Tutkimuksen teon kannalta oma positioni paikallisseurakunnassa kansainvälistä työtä tekevänä henkilönä antoi tutkimuksen tekoon rohkeuden luottaa avoimeen tutkimuskysymykseen ja syvähaastatteluun aineiston keräämismenetelmänä. Kokemukseni myös tarjosi

esiymmärrystä niistä ympäristöistä ja asiayhteyksistä, joissa kansainvälinen diakonia toimii Suomen luterilaisessa kirkossa ja globaalisti.

Paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian tutkiminen on tärkeä ja ajankohtainen jatkumo sille keskustelulle, jota tästä aiheesta kokonaiskirkon tasolla käydään. Tutkimukseni yksi keskeinen tavoite onkin saada tuotettua olennaista uutta tietoa paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian työn kehittämiseksi ja työkaluja eri tasoja ylittävään keskusteluun. Tärkeää on myös tuoda asiasta käytävään yleiseen keskusteluun paikallisseurakunnan näkemyksiä. Olennaista on myös tuottaa tietoa siitä, kuinka kokonaiskirkon keskustelu kansainvälisestä diakoniasta vaikuttaa paikallisseurakuntatasolle. Tutkimukseni tarkoituksena onkin osaltaan toimia siltana tutkimustiedon ja konkreettisen työn teon välillä. Oma merkityksensä on myös tutkimukseen perustuvan tiedon tuottamisella tästä yhdestä kirkon ydintehtävästä.

Kansainvälistä diakoniaa koskeva ajankohtainen tutkimustieto on merkityksellistä kaikille niille, jotka ovat oman työnsä vuoksi kosketuksissa työalueen kanssa. Näitä ovat paitsi paikallisseurakuntien työntekijät ja järjestöt myös kouluttavat tahot sekä paikallisseurakunnan kanssa tehtävää yhteistyötä suunnittelevat tahot. Olen keskustellut eri verkostoissa diakoniatyöntekijöiden, diakoniatyöstä vastaavien työntekijöiden sekä lähetyssihteereiden kanssa kansainvälisen diakonian työn tekemisestä. Teema on herättänyt heissä tarvetta tutkimukselle sekä suoria tutkimuspyyntöjä. Tutkimushaastattelutilanteet itsessään olivat monella tavoin vuorovaikutteisia ja paikallisseurakunnan sisäistä kehittämistä mahdollistavia. Parhaimmillaan valmis tutkimus poistaa ristiriitoja ja eri ammattiryhmien välistä lokeroitumista sekä lisää yhteisymmärryksen kautta yhteistyökykyä.

Vaikka aikaisempaa tutkimusta kansainvälisestä diakoniasta on tehty vähän, siitä käydään kuitenkin keskusteltua erilaisilla foorumeilla ja eri tasoilla. Esittelen seuraavassa alaluvussa kansainvälisestä diakoniasta käytävää ajankohtaiskeskustelua ja kannanottoja.

1.2 Ajankohtainen keskustelu kansainvälisestä diakoniasta

Kansainvälinen diakonia on asia, josta käydään kokonaiskirkon tasolla keskustelua eri tahojen kesken, mutta jolla ei ole yhtä selkeää suunnannäyttäjää. Ajankohtaiskeskustelun merkitys kansainväliselle diakoniale on kuitenkin erittäin merkittävä, sillä keskustelu linjaa koko Suomen luterilaisen kirkon paikallis-seurakunnissa tehtävää kansainvälistä diakoniaa.

Erityisen merkittäväksi keskustelussa nousevat tällä hetkellä lähetystyö ja lähetystyön eri toimijoiden kannanotot. Lähetystyön edustajat ovat keskusteluissa pyrkinneet osoittamaan, että diakoniatyön muodot kuvaavat myös niiden toimintaa. Humanitaarisesti avuksi luettavat työn muodot ovat lähetysjärjestöjen kokemuksen mukaan saaneet enemmän valtion tukea kuin lähetystyö, ja tämä on aktivoinut järjestöjä lisäämään diakonista toimintaa entisestään. Olennaista keskustelua käydään Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa, jota edustavat tässä *Meidän kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen strategia* ja kirkon valmisteilla oleva lähetysstrategia. Näiden ohella merkittäviä näkökulmia kansainvälisestä diakoniasta tarjoavat Suomen luterilaisessa kirkossa Kirkon Ulkomaanavun 2009 valmistunut strategia sekä Suomen Lähetysseuran 2010 valmistunut strategia. Yksi merkittävä näkökulmien antaja on diakonian ajankohtaistutkimus, jota edustavat tässä Diakonian tutkimus - aikakauskirjasarja sekä muu tutkimuskirjallisuus. Yhtenä lisänä keskusteluun nostan myös kirkon viimeisimmän nelivuotiskertomuksen *Monikasvoinen kirkko* sen historiaperspektiivin vuoksi.

Opinnäytetyöni sisällön vuoksi rajaan keskustelijat ja näkökulmien avaajat niihin tahoihin, jotka keskittyvät diakoniaan ja diakoniatyöhön Suomen kirkon piirissä. Toinen selkeä rajaus tutkimuksessa ovat yksittäiset lähetysjärjestöt suurinta lähetysjärjestöä, Suomen Lähetysseuraa, lukuunottamatta. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian suhde on kuitenkin myös Suomen luterilaista kirkkoa koskevana keskusteluna kansainvälisellä foorumilla. Tästä esimerkkinä mukana ovat Luterilaisen maailmanliiton julkaisut *Lähetys kontekstissa* (2005) sekä *Diakonia in Context* (2009). Näissä merkittävässä asiakirjoissa olevia teemoja nostan ajankohtaiskeskusteluun työn rajaamisen vuoksi vain tarpeellisin osin.

Suomen kirkon uusi tammikuussa 2009 hyväksytty ekumeeninen strategia ulottuu vuoteen 2015. Se määrittelee yhdeksi tavoitteekseen huolehtia heikoimmista ja kantaa maailmanlaajuista vastuuta. Strategiassa sanotaan kirkon toimivan kansainvälisessä diakoniassa erityisesti Kirkon Ulkomaanavun ja kirkon lähetysjärjestöjen kautta. Strategia myös kannustaa seurakuntia lisäämään taloudellista tukea kansainväliseen diakoniaan ja lähetystyöhön. (Meidän kirkko 2009, 14, 22–23.) Edellinen strategia *Läsnäolon kirkko* avasi pohjaa nykyiselle keskustelulle tarkastelemalla kansainvälistä diakoniaa lähinnä rakennekysymyksenä. Siinä ounasteltiin lähetystyön ja kansainvälisen diakonian saavan entistä vahvemman aseman kirkon rakenteissa ja myös painotettiin tämän organisoinnin merkittävyyttä kirkossa.

Kansainvälisen diakonian ja lähetysten suhdetta pohtii myös kirkon nelivuotiskertomus. Sen näkemys on, että kansainvälisen diakonian ja lähetystyön yhteistyön lisäämiseen on edelleen tarvetta. Kansainvälisen vastuun kokonaisuuden hahmottaminen osana paikallisseurakunnan työtä asettaa haasteita myös kokonaiskirkon suunnittelun, päätöksenteon ja toteutuksen tasolla. (Monikasvoinen kirkko 2008, 218–224.)

Suomen kirkon ensimmäinen valmisteilla oleva lähetysstrategia on osaltaan merkittävä näkökulma, sillä lähetysten ja kansainvälisen diakonian yhteneväisyydet ja toisaalta omaleimaisuudet ovat juuri yksi lähetysstrategian teon tarpeen sanelijoista. Jo vuonna 1984 kirkolliskokous esitti Kirkon lähetystyön keskukselle, että se ryhtyisi lähetysjärjestöjen kanssa valmistelemaan kirkon lähetysstrategiaa. Strategiassa tulisi ottaa myös huomioon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyön kehittäminen. (Malkavaara 2008, 27–28.) Kirkon lähetystehtävää on käsitelty kirkkohallituksen taholta aktiivisesti vuodesta 1998. Tuolloin julkaistiin *Koko kirkon missio* -niminen mietintö. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian rajapintoja on pohdittu paitsi teoriatasolla myös järjestötasolla aktiivisesti. Merkittävä asiakirja oli 2005 Jaakko Ripatin laatima piispainkokouksen lausunto *Lähetettynä kirkossa – jatkoselvitys kirkon, kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyöstä*. Tämä lausunto ehdotti muun muassa uudistetun yhteistyöelimen, kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan (KLDT) perustamista. (Lähetettynä kirkossa 2006, 1.)

Lähetysstrategian valmistaminen alkoi kirkon lähetystyön toimikunnassa *Lähetettyinä kirkossa* -jatkoselvityksen palautteesta käydyin keskustelun jälkeen 2006. Toimikunta jätti tämän strategiaesityksen Kirkon ulkoasiain neuvostolle esitettäväksi kirkkohallituksen täysistunnolle 4.12.2008. Kirkon lähetysstrategia keskittyy seurakuntien, kirkon lähetysjärjestöjen, Kirkon Ulkomaanavun ja kirkon hallinnon suhteisiin ja yhteistyön kehittämiseen. Näin kirkolla on oma selkeä kantansa kansainvälisiin ja ekumeenisiin asioihin ja toimintaperiaatteisiin. (Kirkon lähetysstrategia 2008, 1–4, 14.) Marraskuussa 2010 kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi *Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian peruslinja vuoteen 2015* -asiakirjan. Asiakirja sisältää vuoden 2008 strategiaehdotuksen sisältämän teologisen osan.

Kansainvälisen diakoniasta käytävään keskusteluun osallistutaan myös järjestötasolla. Yksi luonteva taho tässä on Kirkon Ulkomaanapu eli KUA. Sen jäseniä ovat kaikki suomalaiset evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat. Tästä syystä sen arvo keskustelussa on merkittävä ja selkeä. Kirkon Ulkomaanavun uudessa strategiassa 2009–2012 järjestö nimeää toimintansa perustaksi lausuman ”todistaa teoilla kristillisestä vakaumuksesta, joka toimii lähimmäisen hyväksi ja kantaa vastuuta maailmasta”. Se suuntaa toimintansa diakonisten periaatteiden mukaan ekumeenisia toimintatapoja kunnioittaen. Strategia nimeää KUA:n toiminnan rakentuvan oikeusperustaiselle lähestymistavalle. KUA nimeää strategiassaan perimmäiseksi tavoitteekseen oikeudenmukaisuuden edistämisen ja köyhyyden vähentämisen. KUA korostaa yhtenä arvonaan valikoimatonta lähimmäisenrakkautta. Se myös nimeää itsensä avustusjärjestöksi. Jo strategiatasolla huomioidaan merkittäviä globaaleja toimintakonteksteja kuten katastrofitilanteet ja globaaleja apua tarvitsevia ihmisryhmiä kuten hiv/aids-potilaat. (Kirkon Ulkomaanavun strategia 2009–2012, 2–9.) KUA on aktiivinen keskustelija, joka on kirkon uusimman nelivuotiskertomuksen (Monikasvoinen kirkko 2008, 222) mukaan vakiinnuttanut asemansa myös paikallisseurakuntien käytännön työn tasolla.

Suomen Lähetysseuran uusi strategia puhuu kansainvälisestä diakoniasta käyttämättä suoraan itse käsitettä. Strategia nimeää Suomen Lähetysseuran toiminta-ajatuksiksi toteuttaa Jumalan rakkautta sanoin ja teoin, mihin kuuluu muun

muassa työ köyhyyden poistamiseksi. Se määrittelee yhdeksi arvokseen lähimmäisenrakkauden ja ihmisarvon puolustamisen ja nimeää strategiakauden tavoitteikseen muun muassa ihmisoikeuksien puolustamisen ja köyhyyden poistamisen. Toimintaperiaatteiksi nimetään kokonaisvaltainen julistus, lähimmäisen palvelu sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen, jotka liittyvät toisiinsa erottamattomina. (Suomen Lähetysseuran strategia 2010, 2–8.)

Merkittävä foorumi kansainvälisen diakonian ajankohtaiseen tutkimukseen on Diakonian tutkimuksen seura, jonka julkaisema aikakauskirja *Diakonian tutkimus* nostaa esille olennaista keskustelua kansainvälisestä diakoniasta. Aikakauskirjan varsinainen keskustelunavaus oli Kirkon Ulkomaanavun 60-vuotisjuhlanumerossa 1/2008. Kansainvälisen diakonian määrittelyyn ja asemaan vaikuttavat monet tekijät. Malkavaara (2008) tarkastelee kansainväliseksi diakoniaksi kutsutun ilmiön historiaa, taustaedellytyksiä, syntyä ja myöhempää muotoutumista sekä käsitteen syntyä, käyttötapoja ja oikeutusta käsitteleviä tekijöitä. Malkavaara käyttää artikkelissaan tutkimusaineistonaan lähinnä internetiä sekä aiempaa tutkimusta. Hänen havaintonsa on, että vakiintuneesta käytöstään huolimatta käsite *kansainvälinen diakonia* on sisällöltään hämärtynyt keskusteluihin tulleiden uusien näkemysten vuoksi. Malkavaara esittää, että käsite on Suomessa kuulunut kirkolliseen kielenkäyttöön jo 40 vuotta. Hän myös toteaa, että koska kansainvälisen diakonian käsite Suomessa on vakiintunut, sitä on mielekästä tutkia tästä näkökulmasta käsin. (Malkavaara 2008, 5.) Kaikkiaan kansainvälisen diakonian historia todetaan lyhyeksi ja tämäntyyppinen kansainvälinen vastuunkantaminen ylipäättään nuoreksi ilmiöksi. Nämä seikat selittävät osaltaan kansainvälisen diakonian jännitteistä asemaa. (Latvus 2008b, 3.)

Aikakauskirjassa nostetaan esille myös ristiriita nykyisen kirkkolainsäädännön ja kansainvälisen diakonian suhteellisesti nuoren iän välille. Nykyisellään diakoniaa täsmentävä kirkkojärjestyksen ohje siitä, kuinka diakonian tulee auttaa niitä, joiden hätä on suurin, ei välttämättä ole selventävä tekijä hyvinvointimaan ja kolmansien maiden hätään reagoimiseen. Kansainvälisen diakonian aseman määrittelyä toivotaan myös lainsäädännön tasolla. (Latvus 2008b, 3.)

Lähetyksen ja diakonian suhdetta on käsitelty aktiivisesti koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2000 järjestettiin lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kongressi *Kirkon missio 2000-luvulla*. Siellä arkkipiispa Jukka Paarma totesi kirkon kokonaisvaltaisen lähetyksen sisältävän evankelioimisen, diakonisen palvelun sekä profeettallisen todistuksen yhteiskunnan oikeudenmukaisuudesta ja kristittyjen ja kirkkojen keskinäisestä yhteydestä. Samassa kongressissa todettiin diakonian olevan erottamaton osa itse evankeliumia. Siellä esitettiin myös, että seurakunnan suunnittelussa tulisi ottaa keskeiseksi kirkon missionaarisen luonne ymmärtämällä kansainvälinen diakonia, lähetystyö, maahanmuuttajatyö, ystävyysseurakuntatyö ja lähialue työ yhteen. (Malkavaara 2008, 27–28.) Uusinta keskustelua kansainvälisen diakonian ja lähetystyön välisestä rajanvedosta käydään aikakauskirjan numeroissa 1/2008, 2/2008 sekä 1/2009.

Diakonian teologiset perusteet sekä niiden vaikutus tämän hetken ymmärrykseen vaikuttavat myös siihen, miten kansainvälistä diakoniaa hahmotetaan teoriassa ja käytännön työnä. Aikakauskirjassa herätetään keskustelua kansainvälisestä diakoniasta yhteisöllisyyden näkökulmasta. Se murtaa koko kansainvälisen vastuun perinteisiä raja-aitoja. (Vähäkangas 2008, 180–185.) Myös Vähäkangas nostaa esille kansainvälisen diakonian suhteen muuhun kirkon kansainväliseen vastuuseen ja käsittelee erityisesti julistuksen ja palvelun keskinäistä suhdetta. Vesa Häkkinen (2009, 47) jatkaa keskustelua julistuksen ja palvelun suhteesta sekä uskonyhteisön merkityksestä.

Merkittäviä kannanottoja kansainvälisestä diakoniasta ovat esittäneet myös Risto A. Ahonen kirjassaan *Lähetys uudella vuosituhanella* (2000, erityisesti sivut 254–276) sekä Kari Latvus ja Antti Elenius toimittamassaan kirjassa *Auttamisen teologia* (2007). *Auttamisen teologia* -teoksessa Vesa Häkkinen nostaa kansainvälisen diakonian teologian keskiöön Tapio Saranevan diakonisen näkemys, joka perustuu Jeesuksen elämäntyötä koskevaan tulkintaan (Häkkinen 2007, 210). Mikko Malkavaara (2007a, 207) puolestaan toteaa, että kansainvälinen diakonia ei ole vain kirkkojen kokoamien avustusvarojen viemistä köyhiin maihin, vaan se on myös kirkon sisäistä rakennustyötä. Väitöskirjaansa kansainvälisestä diakoniasta valmisteleva Tiina Ikonen (2008, 4) puolestaan väittää, että kansainvälinen diakonia on muuttunut ulkomaille suuntautuvasta avus-

tuspainotteisesta työstä yhä enenevässä määrin kotimaassa tapahtuvaksi työksi.

1.3 Keskeiset käsitteet

Keskeiset käsitteet työssäni ovat diakonia, kansainvälinen diakonia ja diakoniatyö. Kokonaiskirkolla tarkoitan tässä työssä sitä kokonaisuutta, jonka Suomen luterilainen kirkko muodostaa. Lasken kokonaiskirkon piiriin näin myös sen keskustelun, jota suuret kirkolliset järjestöt käyvät kirkon merkittävistä linjauksista. Paikallisseurakunnilla tarkoitan itsenäisiä seurakuntia tai seurakuntayhtymän yksittäisiä seurakuntia ja niiden toimintaa.

Kirkkolain mukaan diakonia on osa kirkon perustehtävää. (KL 1:2§, KL 4§1). Kirkkojärjestys (KJ 4:3§) täsmentää diakonian *kristilliseen rakkauteen perustuvaksi avun antamiseksi erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut (Aamenesta öylättiin, viitattu 30.11.2009) määrittelee diakonian asiaksi, joka *etsii, lievittää ja poistaa ihmisten hätää ja kärsimystä. Diakonia pyrkii herättelemään myös yhteiskunnallista ja kansainvälistä vastuuta*. Diakonia on erottamaton osa kristityn elämää (Meidän kirkko 2009, 21). Kirkkolainsäädännön määrittely diakoniasta on ollut diakoniatyön erilaisista painotuksista ja ilmiasuista huolimatta aina kantava teema (Elenius & Latvus, 2007, 273 – 277).

Diakonian alkujuurena on perinteisesti pidetty Apostolien tekojen 6:1–6 kertomusta seitsemän miehen valinnasta palvelutehtäviin (Veijola 2002, 13). Nykytutkimus avaa diakonialle kuitenkin uusia näkökulmia. Yksi merkittävistä uusista näkemyksistä on diakonian sosiaalis-karitatiivista leimaa kyseenalaistava John N. Collinsin eksegeettinen tutkimus diakonian viran synnystä. Collins perustelee sekä Uuden testamentin että klassisen kreikan kirjallisuuden avulla, että verbi *diakonein* ei ensisijassa viittaa palvelemiseen. Sen sijaan kysymys olisi lähinnä viestinviejänä olemisesta (go-between). (Latvus 2009, 83.)

Kaikkiaan luterilaisten kirkkojen diakonia maailmassa on monimuotoista. Se ilmenee kansainvälisenä avustustoimintana ja kehitysyhteistyönä, diakonialaitoksina, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja luomakunnan eheyden puolustamisena, seurakuntien diakoniatyönä ja sosiaalityönä. Kirkko, joka hoitaa näitä tehtäviä, ymmärtää, että diakonia liittyy julistukseen ja ehtoollisyhteyteen ja on väistämättä profeetallista. (Lähetys kontekstissa 2005, 40, 49.)

Keskeinen käsite työssäni on kansainvälinen diakonia. Kansainvälisen diakonian määritelmä ei ole vakiintunut. Tässä työssä aineisto osaltaan muodostaa kansainvälisen diakonian käsitteen määritelmää. Selkeä määrittely-yritys on Kirkon Ulkomaanavulla. Se määrittelee verkkosivuillaan kansainvälisen diakonian lähinnä *Pohjoismaissa käytetyksi termiksi, jolla tarkoitetaan kirkkojen tai kristillisten järjestöjen tekemää kansainvälistä avustustoimintaa*. Määrittelyssään KUA vetoaa diakoniseen periaatteeseen toimia kaikkein köyhimpien ja syrjäytettyjen ihmisten, ihmisryhmien ja kansojen parissa. KUA täsmentää määrittelyään toteamalla, että kansainvälisen diakonian tavoitteena ei ole mielipiteen tai vakaumuksen muuttaminen. (Kirkon Ulkomaanavun verkkosivut, viitattu 20.8.2010.)

Diakoniatyö toimintana on kristityn uskon ytimessä ja erottamaton osa sitä (Meidän kirkko 2009, 21). Diakoniatyöllä tarkoitan tässä opinnäytetyössä sitä työmuotoa tai toimintatapaa, joka on olennainen osa seurakunnan tehtäviä (Monikasvoinen kirkko, 2008, 173). Diakoniatyö on pohjimmiltaan työtä ihmisoi-keuksien puolesta. Kirkon diakoniatyö pyrkii myös vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut, usko ja arvot, viitattu 28.9.2010.) Diakoniatyön voi sanoa syntyneen omaksi ammatillisen toiminnan alueekseen kirkon sisällä karitatiivisen toiminnan vakiintumisen ja vahvistumisen johdosta. Kristillisen uskon olennainen teema onkin toinen toisesta huolehtimisen ulottuvuus, jonka ilmentäjä taas moderni diakonin virka on. (Elenius & Latvus 2007, 273 – 277.)

Diakoniatyön perustehtävä jakaantuu Veikkolan (2002, 107–128) mukaan katekeettiseen, karitatiiviseen, sosiaaliseen, pastoraaliseen ja liturgiseen tehtävään. Veikkola käsittelee erikseen missionaarisuutta, jonka yhteydessä puhutaan

kansainvälisestä diakoniasta. Raili Gothóni ja Eila Jantunen kritisoivat vuonna 2010 julkaistussa tutkimuksessaan tämän jaottelun sosiaalisen diakoniatyön käsitettä, joka sisältää myös yhteiskunnallista vaikuttamista. He ehdottavat tätä kutsuttavan sen sijaan *yhteiskunnalliseksi diakoniaksi*. He myös muistuttavat, että missionaarisuuteen kuuluu kansainvälisen diakonian ajattelua. Lisäksi Gothóni ja Jantunen lisäävät jaotteluun ekologisen diakonian. (Gothoni & Jantunen 2010, 61.)

2 DIAKONIATYÖ VUOROVAIKUTUKSESSA

2.1 Kontekstien merkitys diakoniatyössä

Diakoniatyötä on aina tehty tiiviissä vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Diakoniatyöhön ovat vaikuttaneet paitsi diakonian omat lainalaisuudet kuten teologinen tulkinta, myös yhteiskunnallinen kehitys sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lisäksi diakonia heijastelee globaaleja muutoksia aina kussakin maailmanhistoriallisessa tilanteessa.

Luterilaisen maailmanliiton julkaisu *Diakonia in Context* (2009, 94) määrittelee kontekstin ympäristöksi, johon sisältyvät sosiaalinen, poliittinen, kulttuurinen, uskonnollinen, ekonominen ja ekologinen ulottuvuus. Diakoninen toiminta osana kirkon missiota elää aina osana konkreettisia asiayhteyksiä ja ympäristöjä. Diakoniatyössä tulee aktiivisesti ymmärtää laajasti omaa aikakautta. Kirkon diakoniatyö on altis muutoksille ja muuttuva toimintaympäristö vaatii muuttuvan diakonian (Monikasvoinen kirkko 2008, 174).

Kansainvälinen diakonia työnä ja toimintana tapahtuu Suomessa osana suomalaista yhteiskuntaa. Se on tiiviissä vuorovaikutuksessa teologisten perusteiden ja kirkon kulttuurihistoriallisten perinteiden kanssa. Sillä on aina myös yhteinen pinta yhteiskunnallisen historiallisen ja yhteiskunnan lainsäätäjän kanssa. Kansainvälisen diakonian toiminnan kohteen eri tekijät ovat lisäksi globaalit, monilotteiset ja alati muutoksessa.

Jotkin ihmiselämän ulottuvuudet ovat silti pysyviä ja kontekstien moninaisuudesta riippumattomia. Nämä tekijät paljastavat niin sanottuja eksistentiaalisia haasteita diakonialle. Diakonialla on näin tehtävää ja mahdollisuuksia kaikessa ihmiselämässä. Tällainen on esimerkiksi ihmisen kärsimys. Ja vaikka asiayhteydet ja ympäristöt ovat aina moninaiset, uuden vuosisadan alun konteksteissa on nähtävissä tiettyjä yleisteemoja kuten globalisaatio, jonka vaikutukset dia-

konialle ovat merkittävät ja monisyiset. (Diakonia in Context 2009, 21; Lähetys kontekstissa 2005, 14–15.)

Diakonialle kontekstien lukutaito ei kuitenkaan ole koskaan sinänsä itsetarkoituksellista (Diakonia in Context 2009, 13). Asiayhteyksien ja ympäristöjen ymmärtäminen edellyttää kuitenkin maailmassa vaikuttavien tosiasioiden ja voimien nimeämisen osaamista. Näin on mahdollista huomata asiat ja ihmiset, joita Jumala tahtoo muuttaa, sovittaa ja voimaannuttaa. (Lähetys kontekstissa 2005, 13.) Kontekstien ymmärtäminen aikaansaa diakonisen toiminnan syntymistä, sen suuntaamista oikein ja harkitusti. Kontekstien lukutaidolla voidaan näin kehittää tarkoituksellisia tehokkaita ja diakonisiin arvoihin perustuvia konkreettisia työmetodeja. Se myös lisää tietoisuutta diakonisen toiminnan resurssoinnista, mahdollisuuksista ja rajoitteista sekä yhteistyömahdollisuuksista. Diakoniatyön, sekä diakonian sisällöllisen jäsenyyksen että käytännön työn, tulee reflektoida ympäristönsä tarvetta ja sosiaalista, poliittista, uskonnollista, ekonomista ja kulttuurista todellisuutta. (Diakonia in Context 2009, 16.) Kontekstien nimeämiseen kuuluu tunnistamista, analysointia, tietämistä ja luokittelua. Tämä tähtää tarvittavien asioiden muuttamiseen vuorovaikutuksellisin keinoin (Lähetys kontekstissa 2005, 13).

Kansainvälisen diakonian kontekstit ovat samanaikaisesti sekä globaalit että lokaalit. Kaikkeen paikalliseenkin toimintaan vaikuttavat laajemmat ekonomiset, uskonnolliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja poliittiset virtaukset, ja globaaleja virtauksia voidana ymmärtää täytenä vain lokaalista perspektiivistä. (Diakonia in Context 2009, 16.) Opinnäytetyöni on kansainvälistä diakoniaa ilmiönä, työnä ja toimintana paikallisseurakunnissa tarkasteleva tutkimus. Tutkimuksessani haastateltavien oli mahdollista nostaa vapaasti kansainväliseen diakoniaan katsomansa kontekstit esiin siten ja siinä laajuudessa, kuin he niitä halusivat sanoittaa.

2.2 Diakoniatyön kehitys Suomessa

Diakonin tehtävien historia on pitkä. Tehtävien linja on kulkenut alkukirkon ajoista Martti Lutherin ja Jean Calvinin näkemyksiin. Nykytutkimus nostaa juuri Jean Calvinin diakonin tehtävien modernin ajan selkeimmän painotuksen, sosiaali-
karitatiivisen, diakonian merkkihenkilöksi. (Latvus 2010, 82.) Merkittävä asia diakonialle on ollut myös pietismi-nimisen liikkeen syntyminen 1600-luvulla protestina jähmettynyttä tapakristillisyyttä ja opillista älyllisyyttä vastaan (Malkavaara 2007b, 84). Keskityn opinnäytetyössäni käsittelemään tarkemmin modernia diakoniatyötä. Sen synty lasketaan Euroopassa 1800-luvun tienoille. (Latvus & Elenius 2007, 11–12.) Moderni diakoniatyö on ankkuroitunut ihmiselämän arjen kysymyksiin. Se on kehittynyt tiiviissä vuorovaikutuksessa yhteiskunnan palveluiden kehityksen kanssa.

Suomalaiseen diakonia-ajatteluun on vaikuttanut vahvasti saksalainen diakoniakehitys. Saksassa perustettiin ensimmäinen diakonissalaitos 1830-luvulla pietistisen ajattelun vaikutuksesta. Muutama vuosikymmen myöhemmin kirkollinen diakonia vahvistui palvelutoiminnan ymmärtämiseksi kirkon tehtäväksi. Toinen merkittävä käänne saksalaisen diakonian kehityksessä oli niin sanotun sisälähetysliikkeen nousu. Sisälähetys merkitsi kirkon reagoimista uuden ajan nopeisiin muutoksiin, päätään nostaneisiin maallistumisen ja uskontovastaisuuden ajatuksiin. (Malkavaara 2007b, 87–89.)

Suomessa tapahtui 1800-luvulla poliittishistoriallisesti merkittävä käänne, kun Suomi siirtyi Ruotsin vallan alta osaksi Venäjän hallintoa. Tuolloin Suomessa koettiin muutoinkin suuria yhteiskunnallisia muutoksia yleisen yhteiskuntakehityksen vuoksi. Muutoksilla oli vaikutusta ihmisten arkeen. Yhteiskunnallisista muutoksista johtuen Suomessakin tarve diakoniselle työlle kasvoi. (Saari & Yeung 2005, 136.) Tiedot sisälähetymisestä ja diakonian kehityksestä kantautuivat Suomeen. Diakonialle oli selkeä suunta kohti kirkollisen toiminnan osana olemista jo 1800-luvulla. Professori Frans Schauman esitteli näkemyksensä sisälähetymisestä seurakuntien omana toimintana. Vuonna 1859 sai Suomen Lähetysseura perustamisluvan. Suomessa diakoninen työ alkoi kuitenkin kehittyä ensin seurakunnista riippumattomina ja yhdistyspohjaisena, sillä kirkollisen sisä-

lähetyksen organisoiminen ei onnistunut. (Malkavaara 2007b, 86–91.) Kristilliseltä motivaatiopohjalta tapahtuvaa auttamista alettiin kuitenkin noina aikoina kutsua diakoniaksi (Elenius & Latvus 2007, 272).

Vuonna 1869 kirkkolakiin vahvistettiin seurakuntien työhön vaikuttava merkittävä muutos, kun pitäjiä hallinto erkani seurakunnista. Vastuu köyhien ja vaivaisten hoidosta sosiaaliapuineen kuului nyt kunnille. (Saari & Yeung 2005, 136.) Ensimmäinen kirkkolaki sai muotonsa, ja tässä oli Frans Schaumanilla selkeä rooli. Laki sisälsi määritelmän diakoniastakin antaen sille alun kirkon toimintamuotona. (Ryökäs 2006, 141.)

Seurakunnalle tämä merkitsi uudelleenmäärittelyä paikallisyhteisönä. Uusi työnjako kunnan ja seurakunnan välillä muokkasi seurakuntadiakonian ammatillista kenttää. Seurakuntadiakonian kautta oli kirkon aiemmille ja nyt kunnan vastuulla oleville köyhäin ja vaivaisten auttamiselle mahdollista määritellä kirkollinen eetos. Varsinaisen seurakuntadiakoniatyön juuret ovat kuitenkin yksityisten diakonissalaitosten 1860-luvulla aloittamassa hyväntekeväisyydessä. Alkoi järjestelmällinen diakonissakoulutus. (Pyykkö 2004, 110–116.)

Suomeen rantautui aatteellinen mullistus 1800-luvulla, kun lukuisat uudet aatevirtaukset kuten naturalismi saivat jalansijaa (Malkavaara 2009, 328). Suomalainen diakonia vahvistui. Pelkkä kuntien oma työ sosiaalisessa työssä oli riittämätöntä ja diakoniatyölle löytyi paikkansa. (Saari & Yeung 2005, 137–138.) Sairaanhoidon ja kirkollinen köyhäinhoito määriteltiin diakonisojen omimmaksi toiminta-alueeksi. Diakonisojen kotisairaanhoidon kuului julkiseen sairaanhoitoon. Kuitenkin samaan aikaan jo tuolloin pohdittiin diakoniatyön ydintä, ja diakonian virkaa kaavailtiin sielunhoidollisemmaksi. (Pyykkö 2004, 117–118.)

Poliittinen epävakaus leimasi 1900-luvun alun aikoja. Kirkolla oli tässäkin oma paikkansa. Se pystyi tekemänsä sosiaalityön kautta edistämään kansallista integraatiota ja saavuttamaan entistä vahvemman yhteiskunnallisen roolin. (Saari & Yeung 2005, 138.) Seurakunnallisella diakonialla oli kannattajansa, ja Suomen Kirkon Sisälähetysseura perustettiin johtajanaan Otto Aarnisalo. Hän hahmotteli julkisesti seurakuntadiakonian toiminta-alueen suhteessa kuntaan. Hän

tuli siihen tulokseen, että kunnallinen ja seurakunnallinen vaivaishoito voivat täydentää toisiaan, vaikka eroavat toisistaan ”motiiveiltaan, resursseiltaan ja tavoitteiltaan”. Kirkolliskokouksessa 1913 kirkkolakiin pyrittiin jo saamaan diakoniaa koskevia määräyksiä. (Pyykkö 2004, 110, 119–120.) Kokous päätti myös sisällyttää pappien velvollisuuksiin diakoniatyön eteenpäin viemisen. Tämä tulkittiin diakoniatyön virallistamiseksi kirkon toimintamuodoksi. (Saari & Yeung 2005, 138.)

Itsenäistymisen jälkeen kevään 1918 sisällissota jakoi myös kirkkoa ”punaisten ja valkoisten” aatteiden paineessa. Seurakuntatyö jatkui kuitenkin koko ajan tavalla tai toisella. Diakonia toimi muun muassa sotaorpotyön parissa. (Malkavaara 2009, 333.) Suomessa elettiin 1900-luvun alussa lisäksi pulakautta. Diakoniatyö laajeni muutosten tarpeen mukana. Vuonna 1934 aloitettiin niin sanottu huoltosisarkoulutus, josta jälleen yritettiin rajata pois sairaanhoitajapätevyys. Tätä oli yritetty aiemmin jo vuonna 1901. Koulutus kuitenkin lakkautettiin hyvin pian. Vaikka kirkon sisällä puhuttiin huoltotyön merkityksestä, seurakuntien sisällä diakoniaohjesäännöissä ero kunnalliseen köyhäinhoitoon oli selvä. Tätä eroa taas ei tehty kunnan terveydenhuoltoon. ”Seurakuntasisaret” olivat näin osa julkista terveydenhuoltoa. (Pyykkö 2004, 117–121.) Diakonissat toimivatkin kunnallisen terveydenhoidon täydentäjinä (Malkavaara 2009, 335). Vuonna 1938 seurakuntien diakoniaa kuvaa tuon ajan jaottelu opetusdiakoniaan, huoltodiakoniaan ja sairaanhoitodiakoniaan (Ryökäs 2006, 138).

Toisen maailmansodan vielä jatkuessa vuoden 1943 kirkolliskokous määritteli diakonian *kristillisestä rakkaudesta johtuvaksi hengellisen, ruumiillisen ja aineellisen avun antamiseksi seurakunnan hädänalaisille* (Malkavaara 2007b, 104). Kirkkolailta oli suuri merkitys diakoniatyölle, sillä se alleviivasi ajatutusta diakoniasta koko kirkon tehtävänä. Lain laatimisen jälkeen jokainen seurakunta oli velvoitettu palkkaamaan diakoniatyöntekijän. (Pyykkö 2004, 110.) Kirkko suuntasi toimintaansa sodan jälkeen voimakkaammin palvelemiseen. Se pääsi jalkautumalla paremmin kosketuksiin seurakuntalaisten arjen ongelmien kanssa. Kirkon tekemä sosiaalityö kasvoi nopeasti. (Saari & Yeung 2005, 138.)

Sodanjälkeisen ajan uudenaikaisessa tilanteessa diakoniatyö etsi uusia toimintamalleja (Latvus 2004, 29). Seurakuntien diakoniatyöntekijöiden määrä kasvoi (Ryökäs 2006, 138). Yksi merkittävä tehtävä seurakuntadiakoniale oli Amerikasta tulleiden avustusten jakaminen. Toinen seurakuntien ja kirkon diakoniatyötä yhdistänyt toimintamuoto oli Yhteisvastuukeräyksen alku. (Malkavaara 2009, 337.) Sen tuotto-osuuksilla oli huomattava merkitys seurakuntien antaman aineellisen avun kannalta. Sotien jälkeisessä tilanteessa orastava yhteiskunnallisen vaikuttamisen diakonianäky väistyi moninaisen karitatiivisen diakonian tarpeen tieltä. (Malkavaara 2007b, 105–107.)

Laki kunnallisista kodinhoitajista astui voimaan 1950, ja näin kunnallinen sosiaalitoimi laajeni uusille alueille. Tätä vahvisti 1956 huoltoapulaki. Suomen kirkon seurakuntaopisto aloitti sosiaalihuoltoa painottavan koulutuksen diakoniassa vuonna 1953. Virkanimikkeeksi tuli näin diakoni. Diakoniatyö sai jo koulutuksellisesti yhteiskunnallisen ulottuvuuden ja vastasi näin paremmin kirkolliskokouksen 1943 asettamaa lakia diakonian ytimestä. (Pyykkö 2004, 122–126.)

Vastavoima kirkon sotien jälkeen tekemälle työlle oli pietismi, joka yleensäkin liikkeenä nostaa päätään kirkon ja yhteiskunnan suhteen taitekohdissa. Pietismi vahvistui 1950-luvulla. Niin sanottujen uuspietistien mukaan kirkko oli liian maallisesti korostunut. (Saari & Yeung 2005, 139.) Pietismin myötä havahduttiin myös uudenaikaiseen diakoniseen ajatteluun, kun toisen maailmansodan jälkeen kansainvälinen diakonia kolmansiin maihin alkoi kehittyä (Elenius & Latvus 2007, 274).

Yleinen kehitys ja muutos 1960-luvulla kohti hyvinvointivaltioajattelua aiheuttivat diakoniassakin kehittymisen moderniksi palkkatyöksi. Tällöin tapahtui myös kunnallisen sosiaalipolitiikan läpimurto, ja diakoniatyön oli selvennettävä tehtäviään ja paikkaansa työn kentässä. (Saari & Yeung 2005, 139.) Kirkko alkoi korostaa rooliaan julkisen sektorin kriitikkona ja täydentäjänä sekä diakoniatyön yhteiskunnallista vastuuta (Saari & Yeung 2005, 140). Seurakunnissa kansainvälinen diakonia liitettiin seurakuntadiakoniaan (Malkavaara 2007c, 23).

Kehitysmaaliike vahvistui 1960- ja 70-luvuilla (Malkavaara 2008, 16). Kehitysmaakysymysten entistä näkyvämpi asema ja globalisaation vaikutus nousivat esiin ja synnyttivät uutta kansainvälisen vastuun ilmapiiriä (Leskinen 2008, 165). Kirkkojen keskinäisen solidaarisuuden sijaan alettiin puhua solidaarisuudesta maailman ihmisiä kohtaan. 1960-lukua on luonnehdittu myös vastuullisen yhteiskunnan vuosikymmeneksi ja tuolloin puhe diakoniasta palveluna maailmaa kohtaan alkoi vakiintua. (Malkavaara 2008, 16.)

Diakoniatyö puolestaan väheni ja suorastaan marginalisoitui 1970- ja 1980-luvuilla kotimaan sosiaalityön näkökulmasta. Samanaikaisesti hengellisen työn näkökulmasta diakoniatyö vahvistui ja diakoniatyöntekijöitä alettiin mieltää selkeämmin kirkon työntekijöiksi. Tässä vaiheessa diakoniatyön sisällössä painotuitivat henkinen ja hengellinen auttaminen. 1980-luvulle mentäessä diakoniatyö oli kehittänyt niin sanottuja kokoavia työmuotoja kuten piiritoimintaa. Myös sielunhoidollinen sekä kokonaisvaltainen ajattelu olivat jo korostuneet. (Malkavaara 2007b, 111.) Tärkeä yksittäinen syy näihin muutoksiin diakoniatyössä oli 1972 säädetty ja diakoniatyötä selkeästi julkisen sektorin kautta ulkoapäin rajaava kansanterveyslaki. Se oli laaja-alainen kuntien vastuulla oleva terveydenhuollon peruspalvelujärjestelmä. (Pyykkö 2004, 126–127.)

Kun vielä 1982 sosiaalihuoltolailla luotiin koko maan kattava toimeentulotukijärjestelmä, diakoniatyön suuntautumiselle oli paitsi rajaavia tekijöitä myös uusia mahdollisuuksia seurakunnalliseen kehitykseen. Taloudellinen avustaminen ei tuolloin ollut diakoniatyön keskiössä. (Pyykkö 2004, 132.) Kirkon diakoniajohdossa nähtiin myös 1980-luvulla diakonialla olevan yhteiskuntakriittinen merkitys (Malkavaara 2007b, 113). Kotimainen seurakuntadiakonia oli silti 1990-luvulle tultaessa lähinnä vanhustyötä ja sielunhoitoa (Pyykkö 2004, 132). Tätä näkemystä vahvistaa diakoniatyöntekijöille 1989 tehty haastattelututkimus diakoniatyön painotuksista (Ryökäs 1990).

Diakoniatyö oli kuitenkin pian uuden tilanteen edessä työalana ja kirkkolain täyttäjänä, kun Suomeen iski 1990-luvun alussa taloudellinen lama-aika. Sosiaali- ja terveystaloudellista karsittiin pakon edessä. Diakoniatyön profiili muuttui jälleen. Työikäisten osuus avun tarvisijoista kasvoi, ja työn painopisteeseen tuli nyt ta-

loudellinen avustaminen. Pääasiallinen vastuullinen taho perustoimeentulosta oli kuitenkin edelleen kunta. Diakoniatyön kentässä ajatus diakoniasta sosiaalityön jatkeena herätti keskustelua, sillä seurakunnan tärkeimpänä työnä pidettiin edelleen ihmisten henkistä ja hengellistä tukemista sekä etsivää ja ennaltaehkäisevää työtä. (Pyykkö 2004, 132–133.)

Diakoniatyössä alkoi korostua taloudellisen avun, uusien toimintamuotojen ja työikäisten auttamisen lisäksi vastaanottotoiminta ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Diakoniatyö ei kuitenkaan reagoinut laman aiheuttamiin muutoksiin yhtenäisellä tavalla ja toiminnalla Suomessa. Tuon ajan diakoniaa voi kuvailla ”lamasuuntauneeksi diakoniaksi”. (Hiilamo 2010, 7, 9, 23.) Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden kysymyksiä pohdittiin diakoniatyön piirissä uudessa tilanteessa aiempaa enemmän (Ryökäs 2006, 140). Laman aikana diakoniatyö puhui niiden puolesta, joita yhteiskunnan uusi kahtiajakautuneisuus satutti eniten. Laman aikana kirkon diakoniatyö katsottiinkin yhdeksi kirkon keskeisistä toimintamuodoista. (Saari & Yeung 2005, 136–144.) Tätä vahvisti diakonian entistä selkeämpi asema, kun kirkkolain uudistamisprosessissa kirkon tehtävän määrittelyyn sisäankirjoitettiin diakonian olennaisuus lähimmäisenrakkauden toteuttamisessa (Malkavaara 2007b, 116).

Kirkon diakoniatyöllä on edelleen oma roolinsa hyvinvointipalvelujen täydentäjänä. Sen voi sanoa palveluntuottamisen näkökulmasta sijoittuvan kolmanteen sektoriin. (Pyykkö 2008, 107.) Vaikka takana on 2000-luvulla ennennäkemätön taloudellinen vauraus Suomessa, samaan aikaan sosiaaliset tukemuodot eivät ole valtion taholta olleet riittäviä. Yhteiskunnan kahtiajakautuneisuus on jatkunut ja voi puhua jo ”ylisukupolvisesta syrjäytymisestä”. Diakoniatyön toiminnassa on siis pysynyt osana taloudellinen tukeminen ja ylipäättään paikkajana oleminen. Rajankäyntiä sosiaalitoimen ja diakoniatyön kesken käydään. (Pyykkö 2004, 137; Hyvinvointivaltion tulevaisuuden haasteet 2009, 57.) 2000-luvulle tullessa diakoniatyö oli arvostettu ja vakiintunut osa suomalaista yhteiskuntaa. Se on saanut juridisesti säädellyn aseman ja diakoninen toiminta on professionalisoitunut. (Ryökäs 2006, 140.)

2.3 Kansainvälinen diakonia osana diakoniatyötä Suomessa

Vaikka kansainvälinen diakonia on kehittynyt osana diakoniaa jo alkukirkosta asti, kansainvälinen diakonia on vakiintuneena työ- tai toimintamuotona kehittynyt modernin diakonian aikaan. Sen juuret ulottuvat kahteen asiaan. Toinen liittyy Kirkon Ulkomaanavun ja Yhteisvastuukeräyksen toiminnan aktiivisuuteen ja toinen johtaa lähetystyön alkutaipaleeseen. (Ikonen 2008, 1.)

Taustaedellytyksiä kansainväliselle diakonialle olivat ekumeenisen ajattelun ja ekumeenisen liikkeen kehittyminen (Malkavaara 2008, 13). Ekumenian yksi määritelmä on kirkkojen ja kristittyjen yhteyspyrkimys, joka koskee sekä opillisia kysymyksiä että käytännön tekoja (Meidän kirkko 2009, 7). Ekumeeninen liike järjestäytyi 1920-luvulla kahden otsikon alle. Nämä olivat *Life and Work* (kirkkojen toiminnan ja sosiaalisen vastuun uoma) sekä *Faith and Order* (kirkon oppia ja kirkkojärjestystä koskeva linja). Merkittävä tekijä oli myös lähetysten perusteita selvittänyt Edinburghin konferenssi 1910. (Malkavaara 2007a, 201; Laine 2010, 19–20.)

Erityisen sysäyksen kansainvälisen diakonian kehitys sai toisesta maailmansodasta. Toinen maailmansota sai aikaan suuria muutoksia kansainvälisessä avustamistoiminnassa. Jo vuosisadan alussa päätään nostanut ekumeeninen liike johti prosessina päätökseen Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) perustamisesta sotien jälkeen 1948. Sen tehtävänä oli toteuttaa ekumeenisen liikkeen päämääriä. Vuotta aiemmin perustettu Luterilainen maailmanliitto (LML) kantoi osaltaan huolta kirkkojen välisestä yhteistyöstä ja avunannosta sotien jälkeen. (Malkavaara 2008, 13–14.) LML:n ja KMN:n toiminnassa korostuikin kirkkojen yhteisöllinen vastuu. Tämä ekumeenisen ajattelun vahvistuminen oli välttämätöntä juuri kirkon uusille nouseville toimintamuodoille. (Malkavaara 2000a, 33.) Ekumeenisilla järjestöillä oli myöhemminkin merkityksellinen asema esimerkiksi havahduttamaan vauraan pohjoisen kirkot ymmärtämään eteläisen pallonpuoliskon hätää (Malkavaara 2008, 16).

Ekumeenisilla järjestöillä oli merkittävä rooli myös diakonian sisällöllisissä määrittelyissä. KMN määritteli 1959 diakonian raamatulliset juuret seuraavasti: Dia-

konia on palveluvirka pyhien hyväksi seurakuntien välityksellä, diakonia on kirkon palveluvirka kaikkien niiden hyväksi, jotka sen omassa keskuudessa ovat avun tarpeessa ja osattomia, ja että diakonia on palveluvirka kaikkien avun tarpeessa olevien hyväksi. Tämä oli muun muassa kansainvälisen diakonian lähtökohtana. (Malkavaara 2007a, 206.)

Toisen maailmansodan jälkeen Suomi oli henkisesti ja taloudellisesti polvillaan. Suomeen saatiin avustusvaroja erityisesti mailta, jotka kärsivät sodasta vähiten. Kuitenkin jo amerikkalaisen avustustyön loputtua Suomessa 1952 täällä syntyi tarvetta avun saamisen sijaan antaa apua. Avun antoon tarvittiin organisaatio, eikä sodanjälkeisiä organisaatioita siten purettu. Kirkollisen avustustoiminnan luontevana kasvualustana auttamisen organisoimiseen toimi jo olemassaolevan diakoniaorganisaation tarjoama tuki (Leskinen 2008, 158, 162). Syntyi myös uutta: Kirkon Ulkomaanapu ja koko uusi työmuoto, kansainvälinen diakonia, saivat alkusysäyksensä, kun LML:n kansalliskomiteasta muodostettiin Suomessa pysyvä elin toimistoinen. Nimi Kirkon Ulkomaanapu vakiintui kuitenkin vasta vuoden 1965 aikana. Suomen kirkko havahtui entistä organisoidumpaan auttamiseen, kun vuodesta 1953 alkaen kirkkohallitus myönsi tuomiosunnuntain koledin kannettavaksi ulkomaiseen apuun. LML:n kansalliskomitea lakkautettiin kuitenkin, kun kirkon kansainvälinen avustustoiminta siirrettiin perustetun kirkon ulkoasiain toimikunnan ulkomaanvaliokunnalle. (Malkavaara 2000a, 40–41; Malkavaara 2007a, 202–203; Malkavaara 2007c, 23.) Varsinaisen kansainvälisen diakonian syntyyn vaikuttaneita tekijöitä olivat ekumeenisen ajattelun ja toisen maailmansodan jälkeisen välittömän avuntarpeen lisäksi myös tiedonkulun parantuminen. (Malkavaara 2007a, 203; Malkavaara 2008, 14–15.)

Yksi olennainen tekijä kirkon kansainvälisen diakonian kehittymisessä oli Yhteisvastuukeräys. Yhteisvastuukeräys oli alkanut Suomessa 1950 diakonian suurkeräyksenä sodanjälkeisen ajan hädän ja puutteen avuksi kotimaassa. Kun kansainvälisen tiedostamisen kausi alkoi nostaa päätään, kansainvälinen diakonia tuli 1963 näkyvästi kotimaisen diakonian rinnalle. Suomen luterilainen kirkko liittyi tuolloin entistä laajemmassa mitassa kansainvälistä apua antavien kirkkojen joukkoon, kun kirkko teki päätöksen perinteisen Yhteisvastuukeräyksen suuntaamisesta aluksi puoliksi ulkomaille ja puoliksi kotimaahan. Vuosiksi

1968–1973 Yhteisvastuukeräyksen ulkomaisen kohteen osuus vakiintui 40%:ksi koko keräyksen tuotosta. Nämä vuodet olivat seurakunnissa kansainvälisen diakonian kasvun ja vakiintumisen aikaa, ja uusi ajattelu kehitti samalla myös kotimaista diakoniaa. Kansainvälinen diakonia alkoi muotoutua nykymuotoonsa. (Malkavaara 2000b, 127, 130, 147, 152, 155; Malkavaara 2007a, 204–205.) Vuonna 2011 Yhteisvastuukeräyksestä 60 % menee kansainvälisen diakonian hyväksi (Yhteisvastuukeräyksen verkkosivut, viitattu 13.4.2011). Jakoperusteista kuitenkin käydään keskustelua.

Suomen valtiokin alkoi reagoida maailman hätään. Valtion budjetissa oli ensimmäistä kertaa määräraha kehitysyhteistyölle vuonna 1961 (Malkavaara 2008, 17). Vuonna 1969 puolestaan seurakunnat saivat luvan lahjoittaa talousarviomäärärahojaan kansainväliseen avustustoimintaan Kirkon Ulkomaanavun kautta (Ikonen 2008, 2). Kansainvälisen diakonian ja kehitysyhteistyön muotoutuminen ilmiöinä olivat siis hyvin samanaikaisia (Malkavaara 2007a, 205).

Näinä aikoina LML:n omaksuma uudenlainen operationaalinen toimintatapa, jossa se toimi paikallisten kirkkojen ja järjestöyhteistyön kautta, ei enää ollut lähetystä eikä kirkkojenvälistä apua, vaan kansainvälistä diakoniaa, jota tehtiin siksi, että ihminen kärsi ja tarvitsi apua (Malkavaara 2007a, 205). Kansainvälisen diakonian ja lähetystyön välistä periaatteellista rajanvetoa etsittiin myös Itä-Afrikan presbyterikirkon pääsihteerin aloitteesta. Keskustelu johti polemiikkiin lähetystyöstä uskonalismin muotona. Syntyi tarve muuttaa ajattelua kohti ”resurssien ekumeenista jakamista”. Vuonna 1982 pidettiin Genevessä kokous tästä diakonian uudenaikaisesta ymmärtämisestä. Uutta ajattelua avasi myös 1978 Kreetalla pidetty ekumeeninen konsultaatio diakonian ortodoksisesta ymmärtämistavasta.

Merkittävä tapahtuma kansainvälisen diakonian ja myös lähetystyön ajattelulle oli Mekane Yesus -kirkon 1970-luvun alussa LML:lle lähettämä kirje, jossa se vaati luopumista keinotekoisesta jaosta hengellisiin ja aineellisiin tarpeisiin. Tällaisena se näki jaon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan. Mekane Yesus -kirkon esiinnostama teema johti selvitystyöhön, joka koski muun muassa

ihmisen kokonaisvaltaista auttamista. KMN ja niin sanottu Lausannen liike alkoivat pitää esillä kokonaisvaltaista lähetysnäkemystä. (Malkavaara 2008, 19.)

Järjestöt alkoivat terävöittää omaa linjaansa ja profiloitua selkeämmin. Kirkolliset järjestöt alkoivat saada valtion tukea. Valtion kehitysyhteistyötukea annettiin ensimmäisen kerran Kirkon Ulkomaanavulle ja Suomen Lähetysseuralle 1975. Seurakunnissa puolestaan kansainvälistä diakoniaa alettiin asemoida aiempaa selkeämmin. Ulkomainen avustustoiminta ja kansainvälinen diakonia kirjattiin erilliseksi vastuualueeksi seurakuntien diakonian ohjesääntöihin. Vähitellen vahvistui myös sitä koskava koulutus diakoniaan kouluttavissa laitoksissa. (Leskinen 2008, 162, 165–166.)

Kirkon kansainvälinen työ ja merkitys alkoivat saada painoarvoa ja lisää työkaluja. Vuodesta 1978 alettiin järjestää asennekasvatukseen tähtäävä Vastuuviikkoa, ja kansainvälisen ajattelun periaatteita kirjattiin kirkon ylimmälläkin tasolla. Esimekkinä tästä on vuonna 1982 piispainkokouksen ohjelma *Rauha – Kehitys – Ihmisoikeudet* kirkon yleiseksi toimintalinjaksi kansainvälisen vastuun kysymyksissä. (Malkavaara 2000a, 41) Termi *kansainvälinen vastuu* ei näin ollen ole tänä päivänä uusi 2000-luvun ajatus, vaan sitä voi hyvällä syyllä nimittää tällä hetkellä ”uusvanhaksi” käsitteeksi.

Kansainvälistä diakoniaa työssään tekevät järjestöt ovat voimistuneet ja niiden tekemä työ on vahvistunut ja muuntunut ajan mukana. Seurakunnille järjestöt ovat kanava tukea kansainvälistä diakoniaa. Hyvinvointivaltion kukoistuskaudella piispainkokous 1982 suositti, että seurakuntien talousarviomäärärahoista 2 % tulisi osoittaa kansainväliseen diakoniaan ja lähetystyöhön (Leskinen 2008, 167). Vuonna 1999 piispainkokouksen suositus oli noussut 3 %:iin ja piispainkokouksen tämän hetken suositus talousarviomäärärahojen jakamisesta lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan on jopa 4 % (Meidän kirkko 2009, 23).

Tällä hetkellä Suomen luterilainen kirkko ilmoittaa toimivansa kansainvälisessä diakoniassa järjestönsä Kirkon Ulkomaanavun kautta. Kirkon Ulkomaanapu toimii voimakkaasti kansainvälisesti verkostoituneena. Humanitaarisen avun koordinaatioelin ACT International (Action by Churches Together) perustettiin

1995. Kehitysyhteistyötä tekevät kansainväliset ekumeeniset avustusjärjestöt puolestaan saivat 2007 itselleen kattojärjestön, kun ACT Development perustettiin. (Malkavaara 2008, 22.) Tammikuussa 2010 nämä kaksi järjestöä yhdistyivät ACT-allianssiksi, joka muodostaa yhden maailman suurimmista avustusorganisaatioista, ja johon Kirkon Ulkomaanapu kuuluu (Kirkon Ulkomaanavun verkkosivut, viitattu 25.8.2010).

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymykseni on seuraava:

Mitä on kansainvälinen diakonia paikallisseurakunnissa?

Tutkimuskysymys on laaja ja avoin. Se palvelee valitsemaani aihetta kysymällä aineistolta olennaisen kysymyksen. Valitsemani analyysimenetelmä soveltuu tällaiseen kysymyksenasetteluun ja tuottaa tutkimuskysymykseen systemaattisesti analysoidun vastauksen. Tutkimuksen tavoite on selvittää, miten paikallisseurakunnissa hahmotetaan ja toteutetaan kansainvälistä diakoniaa. Tutkimus tuottaa samalla substantiaalisien eli aineistokohtaisen teorian paikallisseurakuntien kansainvälisen diakonian keskeisistä teemoista. Tämä on myös yksi analyysimenetelmän tavoitteista. Substantiaalinen teoria on aineistokohtainen teoria, joka esittää väitteitä aineistosta ja näin tutkittavasta kohteesta. Aineistokohtainen teoria on laajennettavissa tietyin edellytyksin myös formaaliksi teoriaksi tai edelleen metateoriaksi. (Koskela 2007, 98.) Tutkimuksen keskeiset teemat nousevat valitsemani analyysimenetelmän kautta syntyneistä yläkategorioista ja ne kokoavasta ydinkategoriasta. Tutkimus avaa paikallisseurakunnan käsityksiä ja käytännön toteutusta keskusteluun ja auttaa hahmottamaan kansainvälistä diakoniaa osana Suomen luterilaisen kirkon työtä.

3.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on metodiltaan empiirinen ja laadullinen tutkimus. Tutkimuksen pääasialinen aineisto ovat haastattelut. Sen analyysimenetelmänä on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen tyyppi, aineistolähtöinen Grounded Theory (Hirsjärvi & Hurme 2008, 164). Aineiston keräsin syvähaastattelulla. Laadullinen tutkimus palveli opinnäytetyöni tarkoitusta, sillä tutkimukseni kohdistuu haastateltavien

hahmotukseen kansainvälisestä diakoniasta sekä sen toteutuksesta paikallis-seurakunnan tasolla ja tähtää tämän tiedon sanoittamiseen laadullisesti.

Haastattelu keskittyy aineiston hankintamenetelmänä ihmiseen ja hänen käsittämiseensä asioille merkityksiä antavana ja aktiivisena osapuolena (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35). Laadullisen tutkimuksen tärkeä tehtävä on olla emansipatorinen. Se tarkoittaa, että tutkimuksen pitää lisätä myös tutkittavien ymmärrystä asiasta ja sen myötä vaikuttaa myönteisesti tutkittavien tutkittavaa asiaa koskeviin ajattelu- ja toimintatapoihin (Vilkka 2005, 103). Käsittelen työssäni vastauksia seurakunnittain, sillä syvähaastattelu ryhmämuotoisena mahdollisti keskustelun aikana haastatteluun osallistuneiden yhteisen näkemyksen luomisen seurakuntien sisällä. Lisäksi haastattelu menetelmänä mahdollisti niin sanotun hiljaisen tiedon tarkastelun. Vaikka syvähaastattelu on intensiivinen ja salliva aineistonkeruutapa, haastattelu kuitenkin eroaa keskustelusta sillä, että haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on ennalta suunniteltua päämäärähaakuista toimintaa. Haastattelun aikana tutkijana myös havainnoin haastateltavien nonverbaalista viestintää, ja sanoitin näitä tuntemuksia avoimin jatkokysymyksin varoen kuitenkin ohjaamasta haastattelun kulkua. Havainnointia voikin käsittää haastattelun yhteydessä suoritettavaksi tiedonkeruutavaksi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 37–42.) Dokumentoin haastattelun kulkuun vaikuttaneet havainnot jokaisen haastattelun jälkeen tekemääni muistiinpanoon eli memoon.

Keräsin aineistoni ryhmien syvähaastatteluilla. Syvähaastattelussa käytin avoimia kysymyksiä. Haastattelussa esitin tarpeen tullen syventäviä kysymyksiä haastateltavien itsensä tuottamasta tiedosta rakentaen näin haastattelun jatkon. Haastattelun kulun itseohjautuvuus mahdollistui esiymmärrykseni tuoman tilanteeseen luottamisen vuoksi. Itseohjautuvuutta mahdollisti myös se, että haastateltavat olivat keskusteltavaan aiheeseen erikoistuneita henkilöitä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 45–46; Siekkinen 2001, 43–44.) Tärkeää syvähaastattelussa onkin juuri aktiivinen kuunteleminen ja kuuleminen. Syvähaastattelussa haastattelijalla ei ole sidottu etukäteen laadittuihin kysymyksiin tai niiden esittämisjärjestykseen. Haastattelijan tehtävänä on auttaa osallistujaa paljastamaan omia käsityksiään ja perspektiivejään. Syvähaastattelu sopii ryhmämuotoisiin haastatteluihin aineiston keräämismenetelmänä, sillä ryhmä itsessään tuottaa haastatte-

luprosessin aikana käsityksiä ja myös jäsentynyttä tietoa. Kirjallisuudessa syvähaastattelusta on myös käytetty nimitystä *avoin ja avainhenkilöiden haastattelu*, ja se sopii muun muassa heikosti tiedostettujen seikkojen tarkasteluun. (Siekinen 2001, 43–44, 53.) Syvähaastattelu mahdollistaa joka haastattelussa tuoreen lähetysmistavan. Tiukan yksityiskohtaisen teemarungon puutteen vuoksi en katsonut hyödylliseksi tehdä esihaastattelua. Haastattelujen jatkokysymysmuodot ja järjestys riippuivat siitä, millä tavalla tai missä aiheessa vastaajat olivat tiedon tuottamisessaan. Haastattelujen kantavana ajatuksena oli saada haastateltavat puhumaan paikallisseurakunnan kansainvälisestä diakoniasta sillä tavoin ja niillä tasoilla tai teemoilla, jotka he katsoivat tarpeellisiksi.

Haastattelut tapahtuivat ryhmähaastatteluina. Pää tavoitteeni oli saada selville, mitä kussakin paikallisseurakunnassa käsitetään kansainvälisen diakonian olevan. Ryhmähaastattelulla onkin erityinen merkitys silloin, kun halutaan selvittää, miten henkilöt muodostavat yhteisen kannan käsillä olevaan asiaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61). Ryhmähaastatteluun osallistujat olivat valikoituneet kunkin seurakunnan kirkkoherran kautta. Tutkimusluvassa ilmaistiin selkeästi, että seurakunnissa toivotaan valittavan haastatteluun mukaan kansainvälisen diakonian kannalta olennaiset asiantuntijat.

Vaikka haastateltavat muodostivatkin tilanteessa selkeitä yhteisiä kannanottoja, kukin haastateltava toi esiin myös omat käsityksensä kansainvälisestä diakoniasta. Tämä tuotti paitsi vilkasta keskustelua ryhmän kesken myös selkeää yhteisen näkemyksen tai lausunnon etsimisen tarvetta. Syvähaastattelumuotoisessa ryhmähaastattelussa emansipatorisuus toteutuikin oivaltavan keskustelun kautta haastateltavien välillä. Koska haastatteluun valikoituneet henkilöt edustivat useaa eri ammattinimikettä, emansipatorisuuden voi katsoa toteutuneen joissakin seurakunnissa koko työyhteisön sisällä. Yksi seurakunnista käytti haastattelutilannetta uuden työntekijän työhön perehdyttämisen tilanteena. Käytin haastattelussani avoimia kysymyksiä. Syvensin ja rakensin haastattelun jatkon lisäkysymyksilläni haastateltavien tuottamasta tiedosta riippuen.

3.3 Tutkimuksen eettiset periaatteet ja luotettavuus

Tutkimus alkoi tutkimussuunnitelman teolla. Tämän pohjalta toteutin varsinaisen tutkimuksen. Tutkimukseen osallistuminen oli seurakunnissa vapaaehtoista. Yhdestä valitsemastani seurakunnasta kukaan ei vastannut haastattelupyynn-
töön. Haastatteluaineistoni koostui viiden seurakunnan haastateltavista. Haas-
tattelut tapahtuivat huhtikuun ja kesäkuun välisenä aikana 2010. Tutkimuspyyn-
tö ja tutkimuslupa osoitettiin kirjallisesti kunkin paikallisseurakunnan kirkkoher-
ralle. Tutkimushaastattelupyyntö on ohessa liitteenä 1. Kirjallinen informointi ja
tutkittavien vapaaehtoinen suostumus tarvitaan, kun aineistoa kerätään suoraan
tutkittavilta ja tallennetaan sellaisenaan (Kuula 2006, 119). Tutkimuspyynnössä
esittelin tutkimukseni. Jokaisen haastattelutilanteen aluksi kertosin tutkimus-
haastattelun aiheen, tavoitteen, päättökysymyksen sekä tarvittavat täs-
mennykset. Tämän lisäksi haastattelutilanteiden aluksi haastateltavilla oli mah-
dollista kysyä mieltä painavat kysymykset esimerkiksi anonymitteetista. Lisäksi
ilmoitin tutkimuksen oletetun valmistumisajankohdan. Kerroin myös, miten ja
mihin tarpeeseen käytän haastattelutilanteesta tehtyjä nauhoituksia.

Tutkimusaineiston keruussa, käsittelyssä ja aineiston säilytyksessä noudatin
tutkittavia henkilöitä kunnioittavaa tapaa ja tarkkuutta. Tutkimukseni lähtökohta-
na oli positioistani huolimatta riippumattomuus ja pyrkimys tuottaa todennettua
uutta tietoa. Tutkimuksessa on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytän-
töä tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaisesti (Hyvä tieteellinen
käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002) sekä ihmistieteisiin luettavien
tutkimusalojen eettisiä periaatteita (2009). Erityistä huomiota kiinnitin tutkimuk-
sessani anonymitettiin paitsi henkilö- myös seurakuntatasolla. Kukin paikallis-
seurakunta eroaa toisestaan kansainvälisen diakonian järjestelyiden osalta siinä
määrin, että tutkimuksessa tuli kiinnittää erityistä huomiota tulosten julkituomi-
seen anonyymisti ja näin kutakin haastateltavaa ja haastattelutilanteiden luot-
tamuksellisuutta kunnioittaen. Näistä syistä en erittele tutkimukseen osallistu-
neita työntekijäryhmiä tarkasti tai erittelevien tekijöiden kuten sukupuolen mu-
kaan. Koodasin haastatteluista käyttämiäni suoria sitaatteja siten, että seura-
kunnat on koodattu juoksevalla numeroinnilla 1-5 ja haastateltavat juoksevalla
aakkostuksella A-M. Lisäksi luokittelen anonymitteetin vuoksi taustatiedot vain

sillä tarkkuudella, kuin se on tutkimuksen kannalta välttämätöntä. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimuskäyttöön. Aineiston säilytyksessä noudatan kunnioittavaa säilytystapaa. (Kuula 2006, 24–26, 34–35, 214.)

Tutkimuksen perinteiset luotettavuuden mittarit ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Niiden käsitteet perustuvat ajatukselle siitä, että tutkija voi päästä käsiksi objektiiviseen todellisuuteen ja objektiiviseen totuuteen. Koska pyrin selvittämään haastateltavien henkilöiden kautta seurakuntakohtaiset käsitykset ja näkemykset kansainvälisestä diakoniasta, varmistin tutkimuksen luotettavuutta huolellisen tutkimuksen teon ja aineiston jokaisen vaiheen laaduntarkkailun kautta. Tutkimuksen teossa olennaiseksi nousevat tällöin saadun aineiston ja käsitteiden analyysi ja validiuden muodoista rakennevalidius, eli tutkimus koskee sitä, mitä sen on oletettu koskevan oikean käsitteiden käytön kautta. GT:n validointia korostaa myös se, että tutkija avoimesti ilmaisee tulkintansa syntymisen tutkimuksen joka vaiheessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008 184–189.) Olen pyrkinyt kirjoittamaan tutkimuksen teon vaiheisiin näkyville myös oman esiyymmärrykseni tuomat odotukset tai oletukset.

3.4 Tutkimuksen aineistonhankinta ja tutkimuksen kulku

Valitsin tutkimusaineiston pyrkien saamaan mahdollisimman monipuolisen ja kattavan kuvan kansainvälisestä diakoniasta paikallisseurakunnissa. Haastatelin hiippakuntasihteeriltä saamani yleistiedon perusteella Espoon hiippakunnasta kahden suuren, kahden keskikokoisen sekä yhden pienen seurakunnan kansainvälisen diakonian työntekijöitä.

Kaikkiaan Suomessa oli vuonna 2008 evankelis-luterilaisia seurakuntia 515 (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut, seurakuntaliitokset, viitattu 14.10.2009). Näistä 50 suurimman joukossa oli 13 Espoon hiippakunnan 24 seurakunnasta. Alle tuhannen seurakuntalaisen seurakuntia Espoon hiippakunnassa ei ollut vuonna 2008. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut, väkiluvut seurakunnittain 2008, viitattu 10.9.2009.) Tutkimushaastattelujen

ajankohtana huomioin myös vuoden 2009 aikana tehdyt seurakuntaliitokset. Lisäksi pyrin valitsemaan seurakunnat siten, että mahdollisen paikallinen yhteistyö ei pääsisi värittämään tuloksia.

Lähetin haastattelupyynnön kuudelle (6) paikallisseurakunnalle Espoon hiippakunnan alueella. Yhdestä seurakunnasta en saanut vastausta, ja haastattelin näin kaikkiaan viiden (5) erikokoisen paikallisseurakunnan työntekijöitä. Tutkimushaastattelupyynnön olin muotoillut siten, että se mahdollisti kullekin seurakunnalle mahdollisuuden kutsua haastatteluun sellaisen kokoonpanon kuin seurakunnassa katsottiin tarpeelliseksi kansainvälisestä diakoniasta keskusteltaessa. Tutkimushaastattelupyynnön ohjasin seurakuntien kirkkoherroille ja mahdolliselle johtavalle diakoniatyöntekijälle tai muulle asiaa hoitavalle diakoniatyöntekijälle. Haastateltavia henkilöitä oli yhteensä 14, ja he työskentelivät seurakunnissa kuudella eri työnimikkeellä. Yksikään haastatteluun valikoituneista ei ollut seurakunnassa mahdollisesti työskentelevä lähetyssihteeri. Joukkoon ei ollut valikoitunut kansainvälisen diakonian mahdollisia vapaaehtoistyöntekijöitä. Haastateltavien työkokemusvuodet olivat yhdestä neljäänkymmeneen (1–40) vuotta. Haastatteluissa oli havaittavissa tehtävien mukaista hierarkisuutta eri asioihin vastaamisessa. Tämä ei kuitenkaan muodostunut saatavan aineiston olennaiseksi tekijäksi.

Aineistoni teema oli jo lähtökohtaisesti rajattu ja ilmoitettu haastateltaville kansainväliseksi diakoniaksi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Teema-alueet rakentuivat haastateltavien tuottaman tiedon perusteella. Ensimmäisessä haastattelussa käytin omaksi tuekseni väljää teemalistaa, joka on ohessa liitteenä 2. Hyvin pian haastattelun alettua totesin teemalistan tarpeettomaksi keskustelun moniulottuvuuden vuoksi. Haastattelun aluksi kertosin ryhmälle haastattelun viitekehysten tilanteeseen orientoivana asiana. Haastatteluiden kesto vaihteli. Yhtenä tekijänä vaihteluun oli haastatteluihin osallistuvien määrä. Lyhyin haastattelu kesti 65 minuuttia, pisin haastattelu kesti 105 minuuttia. Nauhoitin haastattelut ja litteroin saadun aineiston, yhteensä 115 sivua. Nauhoituksesta informoin haastateltavia huolellisesti. Litterointi noudatti alusta loppuun sanatarkkaa linjaa, sillä käsiteltävä aihe nosti tauotta esiin haastateltavien uusia

oivalluksia ja käsityksiä yhteisellä ääneen pohtimisella. Litterointi tapahtui välittömästi haastattelun jälkeen.

3.5 Aineiston analyysi Grounded Theoryn periaatteiden mukaan

Grounded Theory eli aineistopohjainen teoria tarkoittaa sitä, että tutkimuksen teoria muotoutuu tutkittavan aineiston pohjalta eikä ensisijaisesti aiemman tutkimuksen tai teorianmuodostuksen perusteella (Metsämuuronen 2009, 229). GT palvelee tutkimustani metodina hyvin, sillä kansainvälisestä diakoniasta tutkimusta on tehty vähän, eikä kansainvälisestä diakoniasta ole yhtä selkeää oppia (Siitonen 1999; Hirsjärvi & Hurme 2008, 164–165). Metsämuurosen mukaan (2009, 229) GT on enemmänkin yleinen tapa ajatella ja käsitteellistää aineistoa kuin erityinen metodi. Kyseessä on näin metodologia, jonka käyttö vaihtelee tutkimuksen eri tekijöiden kuten tutkimuskohteen mukaan. GT:n käyttötapa on näin myös strategia koko tutkimusaineiston käsittelyyn (Hirsjärvi & Hurme 2008, 164).

GT tutkimusmetodina syntyi sosiologien Barney G. Glaser ja Anselm L. Straussin sairaalaan sijoittuvan tutkimuksen myötä 1960-luvulla. GT on menetelmä, josta teorian luojien perusteos *The Discovery of Grounded Theory* vuodelta 1967 antaa suuntaviivat ja työkalut. Jatkossa se kehittyi edelleen tekijöidensä Straussin ja Glaserin mielipide-erojen ohjaamina erilaisiin painotuksiin suuntautuen (Metsämuuronen 2009, 230). Näitä painotuseroja metodin luoja kehittivät edelleen teoksissaan (Strauss & Corbin 1990; 1994; Glaser 1978; 1992). Vaikka en sitoudu erityisesti kumpaakaan painotussuuntaan, teoreettinen lähestymistapani vastaa kuitenkin valintatilanteissa enemmän glazerilaista induktiivista ajattelua. Tämä näkyy paitsi koodausten painotuksessa avoimeen ja selektiiviiseen koodaukseen myös substantiivisen teorianmuodostuksen aihiossa. Lisäksi Glazer painottaa intuitiota ja luovuutta pelkän systemaattisuuden rinnalla. Tätä hyödynsin työssäni jo aineistonhankinnassa avoimen haastattelun kautta. (Siitonen 1999, 31–34.)

Aineiston analyysimenetelmänä GT-tutkimus koostuu tietyistä vaiheista. Se alkaa aineiston kokoamisesta ja päättyy teorian kirjoittamiseen aineistosta nousseen ydinkategorian pohjalta. GT:n alkuperäinen ja kantava ajatus aineiston koodaamisessa ja aineiston tarkastelussa on niin sanottu jatkuvan vertailun metodi. Asiaa verrataan jokaisessa vaiheessa saman kategorian saman tai eri ryhmän asioihin. (Glazer & Strauss 1967, 105–106.) Näin syntyvä teoria kehittyy tutkimuksen aikana jatkuvaan vertailuun perustuvan analyysin ja aineistonkeruun vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 164). Omassa työssäni tämä todentui aina litterointivaiheesta otsikointiin kulminoituen substantiaalisen teorian muodostamiseen.

Grounded Theory -analyysimenetelmän ensimmäinen vaihe on niin sanottu avoin koodaus (Hirsjärvi & Hurme 2008, 165). Tässä vaiheessa aineisto koodataan vapaasti ilman ennakkojäsennystä. Tämän koodauksen tarkoituksena on tuottaa alustavasti aineistoon sopivia käsitteitä. (Metsämuuronen 2009, 232.) Avoimen koodauksen vaiheessa käsitelin aineistoa siten, että tarkastelin jokaisen lauseen sisältöä etsimällä siitä sen olennaisen viestin eli indikaattorin. Koodasin jokaisen lauseen mahdollisimman tarkasti saatua informaatiota kuvaavalla sanalla tai sanaparilla. Tässä vaiheessa asioille syntyy niin monta eri kategoriaa kuin niitä tarvitaan (Glazer & Strauss 1967, 105).

Nämä indikaattorit ovat tiettyä asiaa tai teemaa kuvaavia ilmaisuja, sanoja tai tapahtumia. Näiden indikaattorien ymmärtäminen helpotti työssäni jatkuvan vertailun metodin käyttöä. Esimerkiksi tästä nostan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian rajanvedon pohtimisen. Näissä indikaattoreissa on havaittavissa samankaltaisuutta, erilaisuutta sekä merkityksistä eriasteisuutta, eli toiset merkitykset ovat lähempänä toisiaan kuin toiset. (Metsämuuronen 2009, 231.) Indikaattorit on alleviivattu lukemisen helpottamiseksi.

Esimerkki kahden eri tekstin indikaattorien samankaltaisuudesta: kansainvälinen diakonia ja lähetystyö saman perustan ilmentyminä:

...onks se (LÄHETYS JA KVD) samaa vai eikö oo samaa vai onko se itse asiassa ihan samasta asiasta kyse, mutta sillä on vaan kaksi eri tulokulmaa...

...ja itse diakoniahan sanana jo sisältää ikään kuin sen kristillisen todistuksen, ja kuinka sitä sitten ajatellaan, voiko lähetystyö olla irrallaan diakonaalisesta ulottuvuudesta, ei tietenkään voi olla silloin kun sitä tehdään olosuhteissa, missä on aineellista hätää, tarvitaan monenlaista auttamista...

Esimerkki kahden eri tekstin indikaattorien erilaisuudesta: kansainvälinen diakonia tai lähetystyö yläkäsitteenä:

...Mun mielestä lähetystyö on kokonaisuudessaan vain ja ainoastaan kansainvälistä diakoniaa, mutta se on mun henkilökohtainen mielipiteeni...

...se on lähtökohtaisesti sisäänrakennettu se kansainvälisen diakonian elementit lähetystyön sisälle...

Esimerkki kahden eri tekstin indikaattorien merkityksien eriasteisuudesta samasta asiasta: konkreettisen työn teon tasolla lähetystyön kautta kansainvälisen diakonian toteutuminen:

...Se on rakennettu lähetyksen ympärille, ja se kohde mikä siinä on aina, niin on otettu sitte jostakin, missä tarvitaan sitä kansainvälisen diakonian apua...

...ja sitten tietysti meidän lähettien kautta toteutuu kansainvälinen diakonia...

Lauseiden indikaattoreita kategorisoimalla hahmottui ensimmäinen varsinainen kategorialuokka, alakategoria. Alakategorioita syntyi niin paljon, että niiden esitleminen erikseen ei ole tarkoituksenmukaista. Aineistoanalyysin seuraamisen ymmärtämisen helpottamiseksi avaan tässä kuitenkin yhden esimerkkikokonaisuuden *toteuttaminen* sen alakategorioineen.

Esimerkki empiirisestä koodista (sisältäen indikaattorin)	Esimerkkilauseen avoin koodi	Alakategoria	Yläkategoria
*...samanlaista asennetyötä pitää tehdä työntekijöidenkin kanssa ja seurakuntaneuvoston jäsenien kanssa.	asennekasvatuksen kohdentaminen	kasvattaminen	TOTEUTTAMINEN
*...ja sit koetaan, että KUA, jota ihmiset niinku sen helppouden takia mielellään tukis, niin se koetaan sitten sellaisena uhkana, mikä on aivan tarpeeton.	KUA:n kautta toimiminen	järjestöjen kautta toimiminen	
*...mummonkammarin käsityöpiiritoiminnan tuloksia myydään ja rahat käytetään... (kertoo tuottojen ohjautumisen kohteista)	tapahtumien kautta toimiminen	varojen kerääminen	

<p><i>*Mut se ei ole meidän varassa. Siel ei myöskään ole ketään ryhmän ohjaajaa, et se on silleen ryhmädynaamisesti erittäin mielenkiintoinen.</i></p>	<p>vapaaehtoisten vastuuttaminen</p>	<p><i>työn tekijöiden kautta toteuttaminen</i></p>	
<p><i>*...sitten myös käytetään niitä resursseja, joita siltä alueelta löytyy, niin sen tapaseen toimintaa, joka on mielekästä.</i></p>	<p>resursseissa toimiminen</p>	<p><i>kontekstissa toteuttaminen</i></p>	
<p><i>*no jonkun verran se näkyy rippikoulutyössä...</i></p>	<p>kansainvälisen diakonian näkyminen työssä</p>	<p>työalueiden kautta toteuttaminen</p>	
<p><i>*...ei me ihan niin sopusoinnussa... tai sopusoinnussa ehkä, en mä sitä sano, että me riidellään tai mitään...mutta ehkä karsinoituneena.</i></p>	<p>karsinoituminen</p>	<p>eriytyminen</p>	
<p><i>* Ja sitä on paljon puhuttu, että pitäis saada kansainvälinen vastuu ja lähetys jotenkin niinku enemmän yhteen.</i></p>	<p>asioiden yhteen tuominen</p>	<p>yhdessä tekeminen</p>	

*mut budjetti niinku rakentuu tästä lähtökohdasta.	budjetin rakentuminen	rahan merkittäminen	
*...X on reilun kaupan seurakunta.	seurakunnan kansainvälisen diakonian tukeminen	saatu tuki	

Syvensin kategorioita avoimen koodauksen tuottamien alakategorioiden aksiaalisella tarkastelulla ja hahmottamisella (Hirsjärvi & Hurme 2008, 165). Tämä välivaihe oli tutkimuksessani luonteva tarkasteluvaihe, enkä sitä glazerilaista painotusta mukaillen nimeä varsinaiseksi koodaamisvaiheeksi. Aksiaalisella tarkastelulla on mahdollista hahmottaa esimerkiksi syy-yhteydet. Alakategorioista hahmottuu analysoimalla suurempia kokonaisuuksia, yläkategorioita. Yläkategorioiksi syntyivät työssäni käsitteet *käsitteiden määrittäminen*, *sanoittamisen vaikeus*, *teologinen perustelevinen*, *luovuttamattoman olemuksen etsiminen*, *toteuttaminen*, *yhteistyön tekeminen ja henkilöityminen*.

Seuraava vaihe aineiston käsittelyssä on selektiivinen koodaus, jossa valitaan aiemman koodauksen analyysin pohjalta aineiston keskeinen asia, ja koko aineisto integroidaan tämän keskeisen käsitteen ympärille. Selektiivisessä koodauksessa on kysymys koko materiaalin integroimisesta. (Rönkkö 2003, 42; Hirsjärvi & Hurme 2008, 165.) Kategoriat suhteutetaan toisiinsa, ja löydettävissä on myös hierarkiaa (Koskela 2007, 96). Myös yläkategorioiden mahdollinen hierarkisuus selventyi. Esimerkiksi tästä nostan yläkategorian *toteuttaminen* muotoutumisesta määrääväksi kategoriaksi yläkategorioille *yhteistyön tekeminen ja henkilöityminen*.

Selektiivisen koodauksen tuloksena hahmottuu näin niin sanottu ydinkategoria. Ydinkategoriaksi löytyi *luovuttamattoman olemuksen etsiminen*, johon integroitui koko aineisto ja sen yläkategoriat alakategorioineen. Ydinkategoria on paitsi yhden yläkategorian käsite, se on myös kuvaavin ilmaisu koko aineiston keskeisimmälle huolenaiheelle. Tämä ydinkategoria kuvaa näin koko aineiston kantavaa ja keskeisintä teemaa. Omassa työssäni tämä tarkoittaa sitä, että kaikki

yläkategorioiden viittasivat tai olivat alisteisia aineiston olennaisimmalle informaatiolle eli kansainvälisen diakonian omimman luovuttamattoman ytimen etsimiselle. Ydinkategoriaa käsiteltiin eri sanoilla ja eri intensiteetillä kaikissa haastattelussa lähes jokaisen teeman alla. Se antoi myös selkeyden ja merkityksellisyyden aluksi irrallisilta tuntuville teemoille kuten rahan merkitys. Ydinkategoria *luovuttamattoman olemuksen etsiminen* kuvaa myös hyvin sitä yleistä tunnelmaa, joka jokaisen yksittäisen haastattelun jälkeen tiivistyi muistiinpanoihini.

Kaikissa vaiheissa tein aktiivisesti käsillä olevasta asiasta erityyppisiä ja eripituisia niin sanottuja memoja. Memot ovat tutkijan kirjoittamia muistiinpanoja, jotka liittyvät tutkimuksen teon eri vaiheisiin. Käytännössä näitä vaiheita ovat koodauksen aikana tehdyt muistiinpanot ja ajatukset, teoreettiset memot koodausvaiheen jälkeen asioita summatessa, ajatuksia selkeyttäessä sekä nousevaa teoriaa pohdittaessa. Näitä ovat myös memot, joissa tutkija selkeyttää itselleen työjärjestystä ja tekee kirjallisesti tutkimuksen etenemisen jatkosuunnitelmia. Näissä memoissa tutkijan on hyvä päätellä pohtimaansa asiaa mahdollisimman pitkälle valmiiksi. (Glazer & Strauss 1967, 107.) Jokaisen haastattelun jälkeen tein välittömästi myös haastatteluista nousseiden ajatusten tiivistelmiä, joita muiden memojen lailla vertailin uusiin koodattuihin aineistoihin havaitakseni haastatteluista sellaisia asioita ja kokonaisuuksia, joilla olisi lisää annettavaa jo saatuihin kategorioihin.

Ydinkategorian löytymisen kautta tutkija pääsee muodostamaan teoriaa. Ydinkategoria on kategoria, joka selittää suurimman osan ilmiön vaihtelusta. (Metsämuuronen 2009, 232.) Nämä ydinkategorian olennaisimmat dimensioidut nostan sanallisesti esille tutkimustuloksia esitellessäni ja selkeimmän vaihteluvälin esittän kaaviona. Vaihteluväli selkeytyy, kun aineistosta koodausvaiheessa nousseet indikaattorit tulevat osaksi jotakin kategoriaa, ja kategorioita täsmennetään uusilla aineistosta saatavilla indikaattoreilla. Näin kategoriat saavat uusia ominaisuuksia ja kategoria aineiston läpikäynnin myötä saturoituu, eli uutta olennaista tietoa ei enää tule, uusia indikaattoreita vaihteluineen ei enää aineistosta synny. Saturoitunut kategoria alkaa näin suunnata tutkimusta ja seuraavaa vaihetta eli teorian kirjoittamista. (Metsämuuronen 2009, 232–233; Glazer & Strauss 1967, 108–113.)

Koodausvaiheiden tavoitteena ja näin koko Grounded Theoryn tavoitteena on ensivaiheessa luoda aineistokohtainen eli substantiaallinen teoria, joka kuvaa ilmiökenttää. Teoria rakentuu olennaisimpien käsitteiden ympärille. Ydinkategoria muodostaa aineiston pääteeman. (Metsämuuronen 2009, 232; Koskela 2007, 98.) Teoria syntyy näin aineistosta itsestään, ja tulokset muodostuvat aineistoa selittäväksi ja ymmärtäväksi ajatuskokonaisuudeksi. Glazer ja Strauss (1967, 114) esittävät teorian kehittymisen kaaren substantiaalisesta teoriasta formaaliin teoriaan. Teoria on edelleen laajennettavissa tietyin ehdoin formaalista teoriasta edelleen metateoriaksi (Koskela 2007, 98), mutta tässä tutkimuksessa tuotan ensimmäisen vaiheen eli substantiaalisen teorian. Varsinaisen teorian esitän pohdintaosuudessa, mutta aineistosta nousseet tutkimustulokset esittelen seuraavaksi syntyneiden yläkäsitteiden mukaan ydinkategorian antaessa rungon koko aineistolle.

4 KANSAINVÄLISEN DIAKONIAN LUOVUTTAMATON

4.1 Luovuttamattoman olemuksen etsiminen

Ydinkategoriaksi työssä muodostui kansainvälisen diakonian *luovuttamattoman olemuksen etsiminen*. Tämä nousi aineistosta keskeiseksi huolenaiheeksi kaikissa haastatteluissa. Sen ilmentymiä pohdittiin jokaisen haastattelun lähes kaikissa osioissa. Erityisen korostuneesti kansainvälisen diakonian luovuttamattoma omaa etsittiin suhteessa lähetystyöhön. Lähetystyö onkin kansainvälisen diakonian ensimmäinen rajapinta (Malkavaara 2007a, 200). Näistä syistä kansainvälisen diakonian ja lähetystyön keskinäistä suhdetta käsitellään tutkimustuloksissa runsaasti ja kaikissa ydinkategorian yläkategorioissa.

Kansainvälisen diakonian luovuttamatonta omaa olemusta etsittiin työn käsitejärjestelmäksi muodostuneissa yläkategorioissa. Yksi noussut kategoria on *perusteleminen*, joka muodostuu toisiinsa hierarkisesti suhteutuvista yläkategorioista *käsitteiden määritteleminen*, *sanoittamisen vaikeus ja teologinen perusteleminen*. Muut yläkategoriat ovat *luovuttamattoman olemuksen etsiminen* sekä *toteuttaminen*, joka on yhdistävänä käsitteenä yläkategorioille *yhteistyön tekeminen ja henkilöityminen*. Käyn aineistosta nousseet tulokset ja löydökset läpi tämän käsitejärjestelmän tarjoaman rungon avulla. Lopuksi hahmottelen aineistosta nousevan teorian.

Haastateltavat nostavat koko aineiston keskeisimmäksi huolenaiheeksi kansainvälisen diakonian ja lähetystyön suhteen.

Se (kansainvälisen diakonian määritelmä) elää kuitenkin sekä lähetystyön puolella että diakonian puolella. Ei ole haluttu lokeroida sitä jompaankumpaa. Jos se lokeroidaan johonkin, niin eikö se sitten toteudu lähetystyössä, nimenomaan toteutuu siinäkin myös...(3G)

Seurakunnissa tapahtuva pohdinta heijastaa laajaa keskustelua lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskinäisestä suhteesta. Lähetys kontekstissa (2005, 9) korostaa kokonaisvaltaisessa lähetysajattelussaan lähetyksen ja diakonian

keskinäistä sidosta. Sen mukaan lähetys koostuu julistuksesta, palvelusta ja oikeudenmukaisuuden puolustamisesta. Palvelu tähdentää rakkautena vaikuttavan uskon diakonista ulottuvuutta. Suomen luterilainen kirkko määrittelee lähetystyön asiana, johon kuuluu evankelioimista, diakonista palvelua, kirkkojen välistä yhteistyötä sekä toimintaa taloudellisen yhteiskunnallisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta. (Suomen evankelisluterilaisen kirkon verkkosivut, kirkon lähetystehtävä, viitattu 20.8.2010). Lähetys ja kansainvälinen diakonia ovat samaa kirkon missiota, perustehtävää, mutta niiden toimintatapojen erilaisuus kertoo työnjaosta ja ne täydentävät toisiaan (Malkavaara 2007a, 208). Uusin kannanotto *Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian peruslinja vuoteen 2015* -asiakirja (2010, 4) sanoo kirkon mission kuuluvan sekä lähetyksen että diakonian ajatukset. Diakonisuutta korostaessaan asiakirja mainitsee olennaiseksi raamatunkohdaksi Matteuksen evankeliumin 25: 35–40. Tämä on myös kansainvälisestä diakoniasta käytävän ajankohtaiskeskustelun yksi pitkään jatkuneista teemoista. Esimerkiksi jo 1993 valmistunut Suomen luterilaisen kirkon ensimmäinen lähetysstrateginen asiakirja, *Lähetetty Jumalan kansa*, korosti kansainvälisen diakonian ja lähetystyön yhteistä perustaa ja erottamattomuutta kirkon toiminnassa (Ikonen 2008, 3).

Kaikissa seurakunnissa haastateltavat pohtivat lähetystyön ja kansainvälisen diakonian rajanvetoa, sisäkkäisyyttä ja/tai yhteisiä tai erottavia tekijöitä.

...hyvin paljon lähetystyön työalat koskettaa kansainvälisen diakonian toimintatapoja. (2F)

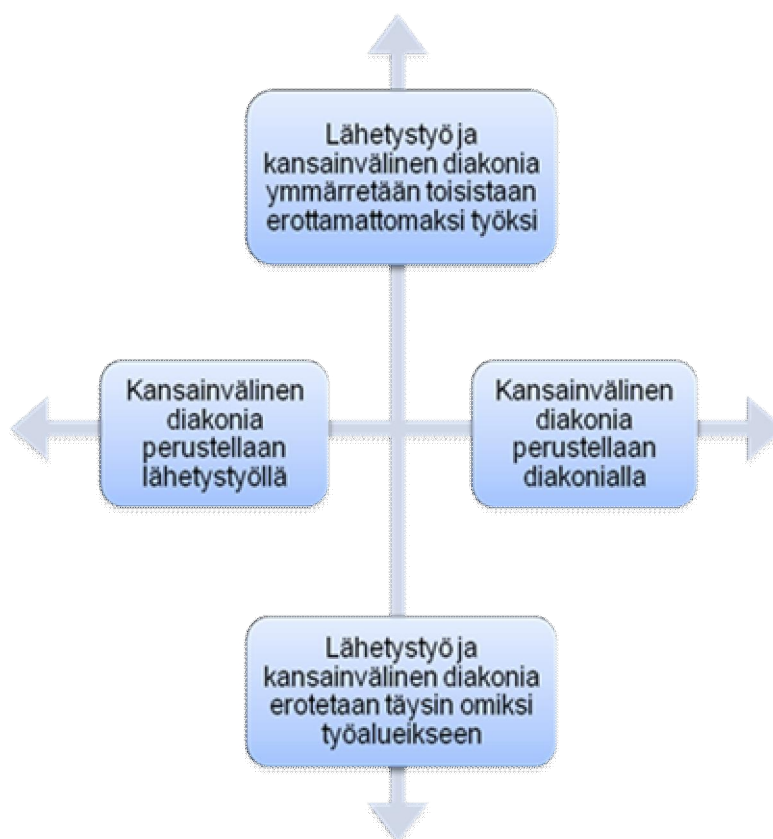
...todistus, se mitä kirkko antaa ulospäin, se ei ole uskottava, jos siinä ei ole kaikki tämä (KUA:n ja lähetysjärjestöjen työ) yhdessä. (5L)

...ulkomaanasioihin kuuluu niin sanottu puhtaaksi viljelty lähetystyö, jossa se sananjulistus olis isossa osassa ja siinä kansainvälisen diakonian puhtaaksi viljellyssä osassa on sitten teot, tällaiset kehitysapumaiset teot pääosassa. (4J)

Näin kansainvälisen diakonian *luovuttamatonta* ydintä etsittiin sekä paikallisseurakuntatasolla että yleisemmin kokonaiskirkon tasolla juuri tarkastelemalla sitä lähikäsitettä lähetystyötä vasten. Aihe herätti spontaania keskustelua sekä käy-

tännön työstä ja toiminnasta että teoreettisesta hahmotuksesta puhuttaessa. Keskustelu lähetyksen ja palvelun sisäkkäisyydestä on kesken, mutta kokonaisuutena tämä merkitsee sitä, että lähetys ja palvelu on ymmärretty kirkon oleukseen kuuluviksi välttämättömiksi ominaisuuksiksi, ei sen toimintamuodoiksi tai tehtäviksi (Malkavaara 2008, 27). Kansainvälisen diakonian ja lähetyksen rajapinnoista keskusteltaessa puheen sävy, sanavalinnat, agitoitunut tai varovainen lähestymistapa kertoivat pitkään jatkuneista paikallisista keskusteluista ja jopa henkilökismoista. Kaikissa seurakunnissa etsittiin silti haastattelutilanteissa käsitteiden sisältöjä aktiivisesti ja yhdessä keskustellen. Joissakin seurakunnissa haastateltavat kertoivat haastattelutilanteen olevan ensimmäinen organisoitu keskustelumahdollisuus kansainvälisestä diakoniasta yhdessä.

Ydinkategorian selkein vaihtelu (dimensio) tapahtui lähetystyön ja kansainvälisen diakonian jännitteisyyden välillä:



KUVIO 1. Kansainvälisen diakonian ja lähetystyön perusteiden ja työn teon ta-son dimensiot

Seurakunnista kolmessa kansainvälisen diakonian ja lähetystyön konkreettisten toimintatapojen kuvailtiin olevan keskenään päällekkäisiä tai selkeästi sisäkkäisiä tai haastateltavat ilmaisivat voimakkaan toiveen selkeämmästä yhteisestä työnäystä seurakunnan sisällä. Esimerkiksi konkreettisesta rajoja ylittävästä toiminnasta nousivat yhdistetyt lähetys- ja diakoniapiirit sekä kummilapsityö. Selkeimmillään juopa kansainvälisen diakonian ja lähetystyön kesken oli kuitenkin työn teontasolla syvä, ja sitä pidettiin aktiivisesti yllä vapaaehtois-, luottamushenkilö- ja työntekijätasoilla. Paikallisseurakunnat ovat omassa määrittelysään odottavalla kannalla. Koska työtä kuitenkin on tehtävä määrittelyjen hajanaisuudesta huolimatta, paikallisseurakunnat nojaavat omassa toiminnassaan seurakuntansa perinteiseen toimintaan, ja tekijät kuten yksittäisen työntekijän omat mieltymykset työn sisällön priorisoimisessa saavat tilaa työn konkreettisesti toteutuksessa. Tukea työnteolle kansainvälisen diakonian työn tekijät saavat kaikissa seurakunnissa yhteistyöstä paikallisseurakuntien ulkopuolisten tahojen kanssa. Tämä yhteistyö on monisärmäistä ja monipuolista ja seurakuntien kesken hyvin erilaista.

Kahdessa seurakunnassa haastateltavat pohtivat myös syitä kansainvälisen diakonian ja lähetystyön tämänhetkiseen erillisyyteen työalueina seurakunnassa. Haastateltavat päätyivät pohtimaan tässä yhteydessä historiallisia syitä sekä paikallisseurakuntatasolla että kokonaiskirkon tasolla. Sama on todettu myös tutkimuksessa: keskeiset syyt kansainvälisen diakonian ja lähetystyön eroavaisuuksiin näyttäisivät Malkavaaran (2008, 26–27) mukaan johtuvan työmuotojen erilaisen historian ja erilaisten ajattelutapojen lisäksi eri tehtäviin erikoistuneiden organisaatioiden omasta identiteetistä sekä niiden kamppailusta olemassaolonsa ja itsenäisyytensä puolesta. Leskinen (2008, 167) puolestaan toteaa, että kirkkojen kansainvälisessä yhteistyössä luotiin sotien jälkeen rakenteita, jotka vahvistivat lähetystyön ja kirkollisen avustustyön eriytymistä.

Suurimmassa osassa seurakuntia haastateltavat kokivat kansainvälisen diakonian aseman olevan hyvä ja sitä pidetään omassa seurakunnassa merkittävänä ja olennaisena työalueena. Malkavaaran (2008, 27) mukaan lähetystyö ja kansainvälinen diakonia kuuluvat helposti seurakunnissa tärkeysjärjestyksessä kakkosluokkaan. Haastateltavien puheissa tämä ei todennu. Sen sijaan kaikki

haastatteleman olivat sitä mieltä, että kansainvälinen diakonia on myös kokonaiskirkossa arvostettu työ.

Luulen, että (kokonaiskirkon tasolla) se (kansainvälinen diakonia) on niin hyvä brändi, että se pitää kirkkoa pystyssä. (2E)

Haastateltavat kokivat, että seurakunnat resursoivat työhön, mutta työn profiilia tulee pitää aktiivisesti yllä jatkossa. Huolta aiheutti vain, ettei lähetystyö tai kansainvälinen diakonia jää rahallisesti juuri toistensa varjoon paikallisseurakunnassa.

Yhden seurakunnan haastateltavat toivat voimakkaasti esille missionaalisuuden ajatusta kansainvälisen diakonian luovuttamatonta olemusta etsiessään. Missiologisessa ajattelussa diakonia nähdäänkin kirkon kokonaisvaltaisen mission yhdeksi puoleksi, mutta silti lähetysten osaksi, koska lähetys ei ole kirkon toiminnan osa, vaan itse kirkon olemus. Missiologia tuo esiin ajatuksen, jonka mukaan lähetys on Jumalan lähetystä. Jumala on lähettänyt kirkon maailmaan ja kirkko on olemukseltaan lähetystä (missionaalisuus). (Malkavaara 2002, 23, Lähetys kontekstissa 2005, 9.) Termi missionaarinen puolestaan kuvaa lähetystä kirkon toimintana (Lähetys kontekstissa 2005, 9). Missionaarisuutta oli kansainvälisen diakonian hahmottamisessa löydettävissä kolmessa seurakunnassa. Lähetystyön painotusta kansainvälisessä diakoniassa nämä seurakunnat perustelivat sillä, että lähetystyö on käsitteenä vanhempi ja se on sisältänyt aina diakonisia elementtejä. Lähetystyöntekijät ovat työssään totetuttaneet diakoniaa ja myös lähetysjärjestöt toteuttavat diakoniaa laajasti. Tällöin lähetystyö hahmotetaan kokonaisvaltaisena lähetystenä. Mitä kokonaisvaltaisempana lähetys nähdään, sitä enemmän pohdinta kohdistuu siihen, mikä asema lähetyksessä on diakonialla, sosiaalieettisellä toiminnalla ja yhteiskunnan uudistamistyöllä. Seurakunnassa, jossa haluttiin sanoittaa kansainvälinen diakonia lähetystyön perusteluiden kautta, lähetystyön katsottiin olevan oivallinen asia avaamaan juuri kansainvälisen diakonian sisältöä.

Aikaisemmin diakonia nähtiin enemmän lähetystyön seurauksena kuin itse lähetystenä (Malkavaara 2008, 26). Tätä näkemystä yhdessä seurakunnassa edel-

leen painotettiin. Malkavaaran (2008, 22) mukaan lähetysjärjestöt ovatkin halunneet muistuttaa, että toimiessaan kehitysmaiden kirkkojen kanssa ne ovat kehittäneet vuosisatojen ajan niiden diakoniaa. Lähetysjärjestöt korostavat tätä diakonista toimintaansa, vaikka lähetystyötä tehdään näkyvin uskonnollisin tunnuksin ja tietoisin tavoittein. Malkavaara pohtii, voiko lähetystehtävän kokonaisvaltaisuuden ajatuksen palvelu olla todistamista, ja silti diakonian periaatteiden mukaan ehdoitta annettua apua. (Malkavaara 2008, 23.) Tekemissäni haastatteluissa seurakunnissa ei pohdita lähetysjärjestöjen konkreettista valtiiovallan antamaa rahallista tukea lähetysjärjestöille niiden diakonisten työtapojen seurauksena.

Paikallisseurakunnissa ollaan tietoisia siitä keskustelusta, jota on käyty kansainvälisen diakonian ja lähetystyön suhteen välillä erilaisten keskustelijoiden toimesta. Kokonaiskirkossa käytävä keskustelu koetaan tarpeelliseksi, mutta sekavuutta ja hämmennystä aiheuttavaksi tekijäksi paikallisseurakunnan työhön. Seurakunnissa tapahtuva pohdinta heijastaa sitä laajaa keskustelua lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskinäisestä suhteesta, jota eri tasoilla käydään. Haastateltavien tunnelmat kiteytyvät ilmaisussa

...ni ei me voija niinku jotenkin ruveta sooloilemaan. (1C)

Seurakunnista kolmessa lähetysjärjestöjen ja KUA:n pitkään jatkunut debatti mainittiin erityisen hämmentäväksi tekijäksi.

...mun mielestä nyt järjestöt neuvottelee lehtien sivuilla. (2E)

Lähetysstrategiassa nimetään erityistä huomiota vaativaksi asiaksi KUA:n ja kirkon lähetysjärjestöjen keskinäisen yhteistyön ja työnjaon kehittäminen. Lähetysstrategia huomioi myös lähetysjärjestöt kansainvälisen diakonian toteuttajina. Käytännön lähetystyöllä on myös yhteiskunnallinen ulottuvuus ja lähetysjärjestöt toimivat osaltaan myös valtion kehitysyhteistyön kanavana. (Kirkon lähetysstrategia 2008, 9,12,13; Kirkon Ulkomaanavun strategia 2009–2012.) Lähetysjärjestöt ovatkin kaikkiaan suomalaisen kehitysmaatoiminnan uranuurtajia (Leskinen 2008, 158).

Malkavaara esittää, että kansainvälistä diakoniaa voi pitää kehitysyhteistyön kirkollisena muunnoksena (2008, 17). Haastattelujeni tulosten perusteella tämä näkemys ei saa tukea. Sana kehitysyhteistyö nousee keskusteluun toisenlaisen vivahteen sisältämänä sanana *kehitysapu* vain yhdessä haastattelussa kerran, eikä muita linkityksiä kehitysyhteistyön ja kirkon välillä pohdita.

Avoin haastattelu antoi tilaa haastateltavien omille käsityksille niistä konteksteista, joissa kansainvälinen diakonia tapahtuu. Haastatteluissa kontekstien ja eksistentiaalisten tekijöiden nimeäminen tai analysoiminen ei korostunut, vaan haastateltavat keskittyivät puhumaan seurakunnissa siitä työstä ja toiminnasta, joka rakentuu kontekstien lukutaidon varaan sekä kotimaassa että ulkomailla. Globaalit kontekstit ja eksistentiaaliset tekijät olivat esillä viitekehyksenomaisesti. Vain yhdessä seurakunnassa nousi haastateltavien keskinäiseen pohdintaan ihmiselämän pysyvistä eksistentiaalisista ulottuvuuksista, jotka vaikuttavat kontekstien lukemiseen omassa ajassa, sorto ja henkinen kipu. Köyhyys sanana ilmeni kaikkien seurakuntien keskustelussa, mutta sitä tai sen syitä ei analysoitu tarkemmin. Lähimmäksi näiden teemojen aiheita haastateltavat pääsivät pohtiessaan kansainvälisen diakonian raamatullisia ja teologisia perusteluita.

4.2 Kansainvälisen diakonian perusteleminen

Kansainvälisen diakonian perusteleminen muodostui toisiinsa hierarkisesti suhteutuvista yläkategorioista *käsitteiden määrittelemisen*, *sanoittamisen vaikeus* ja *teologinen perusteleminen*. Näiden yläkategorioiden kautta aineistosta nousevat teoreettiset perustelut paikallisseurakuntien kansainvälisen diakonian hahmotamisella. Kansainvälisen diakonian luovuttamatonta omaa määritelmää etsittiin suhteessa diakoniaan, lähetystyöhön ja kansainväliseen vastuuseen.

4.2.1 Käsitteiden määrittelyminen

Kaikissa haastatteluissa henkilöt pohtivat paljon kansainvälisen diakonian terminologiaa, mutta kaikkiaan paikallisseurakuntien välillä käsitteiden esille nostamisessa ja käytössä oli hyvin suurta vaihtelua. Kansainvälisen diakonian termin olemassaoloa, termin määrittelymisen tarpeellisuutta ylipäätään ja kokonaiskirkon määritelmää siitä pohdittiin.

En tiedä, onko (kansainvälisen diakonian määritelmää) tarpeellista olla...mua ei kiinnosta kauheesti, että mun pitäis laittaa se tällönsä (määritelmänä). (3H)

On sitä (kansainvälinen diakonia) varmaan määritelty, mutta kiireen takia en ole ehtinyt seurata...mulla on sormituntuma, että tämän asian kanssa työskennellään. (1A)

Kansainvälisen diakonian termin määrittelemättömyys oli yhdessä seurakunnassa myös tietoinen valinta. Seurakunnassa ei haluttu lokeroita kansainvälistä diakoniaa. Haastateltavien käsitys kansainvälisen diakonian käsitteen epäselvyydestä vastaa Mikko Malkavaaran havintoa siitä, että kansainvälisen diakonian käsitteen sisältö on hämärtynyt (Malkavaara 2008, 5).

Kansainvälisen diakonian omimman määrittelymisen hankaluudesta paikallisseurakunnassa kertoo muun muassa se, että seurakunnista kaksi hahmotti kansainvälistä diakoniaa määrittelemällä ensin käsitteen *lähetystyö*. Kirjallisuudessa tälle hankaluudelle löytyy sekä tukea että polttoainetta. Esimerkiksi Tapio Saraneva käyttää vaihdellen ilmaisuja ”kirkon kokonaismissio”, ”kokonaislähetystehtävä” sekä erityisen painokkaasti eriyttävää termiä ”lähetys ja kansainvälinen diakonia” pohtiessaan diakonian paikkaa. Saranevalle näiden ero on ydinkysymyksissä ”kuka ei vielä ole kristitty” ja ”kuka on hädässä”. (Häkkinen 2007, 216.)

Kun seurakunnissa haastateltavat määrittivät, mitä on kansainvälinen diakonia, käsitettä lähestyttiin kahdesta erilaisesta näkökulmasta käsin. Tämän lisäksi näiden selkeästi ankkuroitujen näkökulmien väliin jäi erilaisia yhdistelmälähestymistapoja. Kutsun tätä käsitteellä vaihteluväli. Vaihteluvälin ääripäät olivat toi-

saalta ne perustelut, jotka haastateltavat sanoivat liittyvän diakonian perusteluihin ja toisaalta ne perustelut, jotka haastateltavat halusivat ankkuroida lähetystyöhön. Kaksi seurakunnista sijoittui perustelemaan näkemystään diakonian perusteluiden kautta, mutta voimakkaalla ystäväseurakuntatyön korostuksella kansainvälisen diakonian ydintyönä. Näiden seurakuntien kansainvälisen diakonian ajatukseen sisältyi myös lähetyksen ajatusta sekä laajemmin *kansainvälisen vastuun* näkökulmaa.

Ne haastateltavat, jotka perustelivat kansainvälisen diakonian käsitettä oman hahmotuksensa mukaan diakonian tulokulmasta, vetosivat perusteluissaan diakonian yleiseen määritelmään kirkkojärjestyksen mukaisesti kansainvälisen diakonian olevan *niiden auttamista, joiden hätä on suuri ja joita ei muutoin auteta*. Haastateltavat täsmensivät määrittelyään maan rajojen ulkopuolella tapahtuvaksi. Kansainvälistä diakoniaa diakonian kautta hahmottaessaan haastateltavat nostivat esiin yksittäisinä sanoina epäoikeudenmukaisuuden ja ihmisarvon, ihmisoikeudet, köyhyyden, sorron ja merkityksen antamisena ihmisten elämään. Tämä vastaa hyvin sitä käsitystä, jonka Malkavaara määrittelee protestanttisesta teologiasta lähtöisin olevasta painotuksesta. Hän sanoo tästä näkökulmasta lähtöisin olevan diakonia-sanon käytön tarkoittavan meille kristillisen uskon perustalta nousevia hyviä tekoja, lähimmäisen auttamista, tukemista, huolenpitoa ja hoivaa, mutta myös yhteiskunnallista vaikuttamista huonoissa, epäoikeudenmukaisissa tai sortavissa elinoloissa elävien puolesta. (Malkavaara 2008, 9–10.) Ahonen (2000, 260) puolestaan sanoo, että diakonia on perinteisesti keskittynyt köyhyyden kvantitatiivisten ongelmien poistamiseen. Nämä viitekehystenomaisesti käytetyt sanat tai niiden sisällään pitämät suuret teemat eivät kuitenkaan johtaneet haastateltavia mainintoja syvempään keskusteluun aiheesta.

Diakoniaa korostavat seurakunnat näkivät kansainvälisen diakonian olevan yläkäsite, jossa lähetys oli yksi alakäsite. Diakonia katsottiin kuuluvaksi kirkon perusluonteeseen, ja siihen kuuluvan yhtä lailla auttaminen kuin julistuskin, diakonian ollessa evankeliumin todeksielämistä.

Mä jollain tavalla määrittelen kansainvälisen diakonian yläkäsitteeksi, jossa lähetystyö on yksi ala-käsite. (2D)

Diakoniassahan on aina nämä kaksi puolta, toinen on tämä diakoninen puoli ja sit siinä on tämä julistuspuoli, ne on niinku on kysymys samasta asiasta. (5L)

Niissä seurakunnissa, joissa kansainvälistä diakoniaa lähestyttiin joko korostetusti lähetystyön kautta tai lähetystyötä vahvana diakonian ulottuvuutena sanoittaen, lähetystyö oli puolestaan yläkäsite, jossa kansainvälinen diakonia oli yksi osa-alue. Lähetystyön ensisijaisuutta käsitteellisessä hahmottamisessa painotettiin muun muassa sillä, että sen katsottiin pystyvän nostamaan esille niitä asioita, joihin kansainvälisen diakonian keinoin oli mahdollista puuttua.

...vois ajatella, että jos lähetystyö on yläkäsite, niin kansainvälinen diakonia voi olla siellä yksi osa-alue. Että se riippuu siis että miten päin tätä tarkastellaan, miten päin sen pistää. (2F)

Kansainvälisen diakonian sanoittamisen vaikeutta lisää termien monipuolinen käyttö. Aineistosta nouseekin termille *kansainvälinen diakonia* uusvanha hahmottamisen pinta *kansainvälisen vastuun* käsitteen kautta. Nyt kansainvälisen diakonian käsitteen luovuttamatonta olemusta etsitään seurakunnissa paitsi diakonian ja lähetystyön myös *kansainvälisen vastuun* termiä vasten. Tämä termi liittyy läheisesti juuri kansainvälisen diakonian ja lähetystyön suhteen hahmottamiseen. Tätä 2000-luvun alussa aktiiviseen käyttöön otettua termiä ja kirkon yhteiskuntatyöhön kuuluvaa työtä voi joidenkin lähteiden mukaan kuvailla jopa kirkon uudeksi toimintamuodoksi. (Ikonen 2008, 5; Monikasvoinen kirkko 2008, 187.) Kansainvälisen vastuun synonyyminä käytetään seurakunnissa myös termiä *kansainvälinen työ*. Kansainvälistä vastuuta halutaan käytettävän joissain seurakunnissa jopa korvaamaan sanaa kansainvälinen diakonia ja yhdistämään lähetyksen ja kansainvälisen diakonian erillisinä ilmaisuina.

Mä käyttäisin (kansainvälisen diakonian sijasta) mielelläni nimitystä kansainvälinen vastuu. (1A)

Mä mielummin itse puhun mielummin kansainvälisestä diakoniasta tai kansainvälisestä vastuusta kuin lähetystyöstä. (2E)

Yhdellä haastateltavista ryhmistä oli haastattelun aikana selkeä yhteinen sanointus siitä, mitä käsitteellä *kansainvälinen vastuu* paikallisseurakunnassa ymmär-

retään. Käsitteen määritellyt ryhmä noudatti *Lähetettynä kirkossa* (2006, 5) lausunnon linjaa käsittää kansainvälinen vastuu (kansainvälinen työ) kokonaisuutena, johon kuuluvat sekä kotimainen työ (maahanmuuttajat, kansainvälisten asioiden hoito) että varsinainen työ kohdemaassa (sekä diakonia että lähetystyö).

Niissä seurakunnissa, joissa termi kansainvälinen vastuu nousi keskusteluun, termin käyttöä perusteltiin sillä, että sen avulla korostettaisiin paikallisseurakunnan yhdessä tekemistä ja edistettäisiin asioiden eteenpäin viemistä. Samalla poistettaisiin paikallisseurakuntien sisältä mahdollisesti koettua työalueiden eriarvoisuutta. Esteeksi kansainvälisen vastuun termin käyttämiselle taas koetaan budjetti, jonka mukaan paikallisseurakuntien on elettävä ja toimittava myös tuottojen kohdentamisessa. Kahdessa haastateltavista seurakunnista oli selkeänä tavoitteena kehitys kansainvälisen vastuun suuntaan pois työalajatteluista sekä löytää yhteinen termi kuvaamaan työn nykytilaa.

Kun puhutaan kansainvälisestä vastuusta, kansainvälisestä diakoniasta, lähetystyöstä, että löydettäis joku semmonen kaikkien hyväksymä termi, joka yhdistäis nää asiat yhteen kokonaisuuteen. Ois helppo viedä asioita eteenpäin. Ei olisi kolmen kerroksen väkeä. (1A)

4.2.2 Kansainvälisen diakonian sanoittamisen vaikeus

Kansainvälisen diakonian määrittelyn aukikirjoittaminen esimerkiksi seurakuntalaisille yhteisesti luettavaan muotoon ei ole seurakunnissa vielä itsestäänselvyys, vaan vaihtelee voimakkaasti seurakunnittain. Yhdelläkään haastateltavista ryhmistä ei ollut selkeää yhteisesti sanoitettua näkemystä siitä, mitä on kokonaisuutena oman paikallisseurakunnan kansainvälinen diakonia. Tämän lisäksi yhdelläkään seurakunnan haastateltavista ei ollut varmuutta siitä, miten Suomen luterilaisessa kirkossa kansainvälinen diakonia määritellään yhteisesti, kelle määrittelyvastuu kuuluisi tai mistä määritelmää tarvittaessa pystyisi etsimään. Seurakuntien haastateltavat ehdottivat kansainvälisen diakonian määrittelijäksi kokonaiskirkon tasolla KDY:tä, KUA:a, kirkkohallitusta, hiippakuntaa ja evankelis-luterilaisen kirkon nettisivuja.

Eiköhän kirkkohallituksessa oo jotain määritely? (2D)

Kokonaiskirkon kansainvälisen diakonian määritelmän koetaan olevan ”epäselvä”, ”pirstaleinen” ja ”sekava”, ja tämän katsotaan vaikuttavan paikallisseurakunnan itseymmärrykseen kansainvälisen diakonian määrittelyssä. Kaikkiaan paikallisseurakunnat ovat omassa kansainvälisen diakonian käytännön määrittelyssään ja luovuttamattoman olemuksen sanoittamisessaan ennen kaikkea odottavalla kannalla kokonaiskirkkoon nähden. Haastateltavat kuitenkin ajattelivat, että kokonaiskirkon tasolla määritelmää ollaan työstämässä. Kokonaiskirkon selkeää kansainvälisen diakonian määrittelyä myös toivotaan. Sillä katsotaan olevan merkitystä paikallisseurakuntien kansainvälisen diakonian linjaamisessa ja näin seurakunnissa tehtävän työn tukemisessa.

Mutta toki kaikki se sekavuus jossain määrin niin kuin kokonaiskirkon tasolla on, niin se on ikään kuin moninkertaisena seurakunnissa ja menee ihan tonne vapaaehtoiisiin asti. Jos siellä (kokonaiskirkko) olis sellanen yhtenäinen (määritelmä kansainvälisestä diakoniasta), mä oletan, että se heijastuis täällä. (4I)

Kansainvälisen diakonian paikallista asemointia ja julkista sanoittamista tehdään paikallisseurakunnissa vaihtelevasti. Suurimmassa osassa seurakuntia kansainvälinen diakonia näkyy työnjakokirjassa tai tehtäväkuvauksessa jollakin tavalla. Se myös kulkee suurimmassa osassa seurakuntia budjetissa näkyvänä omana asianaan. Tämä ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Budjetin kautta kansainvälinen diakonia ei kuitenkaan osan haastateltavista mukaan näytä kansainvälistä diakoniaa oikeassa valossa, vaan se saattaa painottaa jotakin työtappaa väärin tavalla olemassaolevaan käytäntöön nähden. Samaa kritiikkiä saivat haastateltavilta myös toimintasuunnitelmat ja toimintakertomukset. Myös ne saattavat näyttää kansainvälisen diakonian käytännön pirstaleisena tai karsinoituna.

Jos kattoo budjetoinnin tai toimintakertomusten vinkkelistä, niin tää (kansainvälinen diakonia työnä) näyttää jotenkin erilaiselta kuin se totuus on. (1B)

Yksittäisinä mainintoina kansainvälisen diakonian näkyvästä linjaamisesta nousivat johtosääntö, erittely palkkauksen kautta, maininta nettisivuilla tai strategian teko. Vain pienessä seurakunnassa näitä asioita ei noussut haastateltavien väliseen keskusteluun. Kaikkiaan seurakunnan koolla näytti olevan merkitystä siihen, miten ja missä määrin näkyvän linjaamisen konkreettisia muotoja nostettiin esiin. Esimerkiksi haastattelun suurilla seurakunnilla kulujen ja tuottojen budjetointi aiheutti työalueiden rajaamisen tarvetta käytännön työnteon tasolla. Ohjeet kustannusten kohdentamisesta jaottelevatkin selkeästi lähetyksen ja kansainvälisen diakonian erikseen ystäviseurakuntatoiminnan sisältyessä kansainväliseen diakoniaan (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen yleiskirje 17/2003).

4.2.3 Kansainvälisen diakonian teologinen perusteleminen

Käsitteellisen lähestymistavan lisäksi haastateltavat perustelivat oman seurakuntansa kansainvälisen diakonian näkökulmia ja lähtökohtia myös Raamatusta nousevin perustein. Malkavaaran (2007a, 207) mukaan kansainvälisen diakonian yleiset periaatteet ovat samat kuin diakonian muutenkin, eikä yksiselitteistä tilanteista riippumatonta raamatunkohtaa kansainvälisen diakonian lähtökohdaksi ole. Haastattelemani seurakunnat perustelivat kuitenkin kansainvälistä diakoniaa Raamatun mukaan hyvin yhteneväisesti ja perustelut nousivat suurimmaksi osaksi Uudesta testamentista. Kaikki haastattelemani seurakunnat näkivät kansainvälisen diakonian vankimmaksi raamatunkohdaksi Matteuksen evankeliumin kuvauksen viimeisestä tuomiosta (Matt. 25:31–46). Tämä raamatunkohta on määritelty jo 1959 Kirkkojen maailmanneuvostossa yhdeksi diakonian raamatulliseksi juureksi puhuttaessa diakonian palveluvirasta kaikkien avun tarpeessa olevien hyväksi. Se on näin yksi selkeä kansainvälisen diakonian lähtökohta. (Malkavaara 2007a, 206.) Historiallisessa kontekstissaan se ei kuitenkaan todennäköisimmin viitannut kaikkiin avun tarpeessa oleviin vaan kristittyihin ”veljiin” (Latvus 2008a, 145). Rakkauden kaksoiskäskyä (Matt. 22:36–40) kansainvälisen diakonian perusteluksi korosti neljä seurakuntaa. Lä-

hetyskäslyn Matteuksen evankeliumin mukaan (Matt. 28:19–20) kansainvälisen diakonian perusteeksi nosti kolme seurakuntaa.

Vain yhdessä seurakunnassa nostettiin kansainvälisen diakonian ytimeen kulmainen sääntö (Matt 7:12, Luuk. 6:31). Tämä diakonian sisällön lyhyt konkretisointi (Laulaja 2002, 60–61) ei näin haastateltavien mukaan ollut juuri kansainvälisen diakonian ominta ydintä. Samalla tavoin vertauksen Laupiaasta samarialaisesta (Luuk.10:25–37) tai Paavalin kirjeen galatalaisille (Gal. 3:28) nostivat esille kansainvälisen diakonian ytimen raamatullisiin perusteisiin vain yksi seurakunta kumpaankin. Yksi perustelu varainhankinnalle löytyi myös rahankeräyksestä Jerusalemin köyhille (Room. 15:26).

Vanhaan testamenttiin nojautuvat perustelut olivat Mooseksen kirjoista. Kirkon ekumeeninen strategia korostaakin kirkon sosiaalieettisen toiminnan perusteiden nousevan Vanhan testamentin oikeamielisyyden ja niin sanotuista riemuvouden teksteistä (2. Moos. 22–23 sekä 3. Moos. 25) (Meidän kirkko 2009, 20).

Haastateltavat hahmottelivat työlle myös yksittäisiä raamatunkohtia laajempia teologisia suuntaviivoja. Suomen luterilaisen kirkon piispainkokouksen asettama työryhmä 1987 julkaisi kansainvälisen diakonian periaatteet sisältäviä lähtökoh-
tia (Malkavaara 2007a, 207). Näistä haastateltavien vastauksissa korostui ihminen luotuna sekä Kristuksen sovitustyön ymmärtäminen. Haastatteluissa Jumalan luomistyön korostus näkyi kahdessa seurakunnassa lähimmäisyyden maailmanlaajana Jumalan perheenä olemisena ja yhteisenä vastuunkantona. Kristuksen kirkon maailmanlaajuisuus näkyi niin ikään kahden seurakunnan vastauksissa. Kolmessa seurakunnassa haastateltavat nivoivat lähimmäisen palvelun kynnyskysymykseksi kristittynä olemiselle ja nimesivät diakonian käytännön evankelioimiseksi. Kristittynä olemiseen on kuulunut heikompiensaisten auttaminen jo alkukirkon ajoista. Tämä on vaikuttanut kristinuskon leviämiseen. (Malkavaara 2008, 8; Latvus 2010, 92.) Lähimmäisenrakkauden periaatteen haastateltavat liittivät Jeesuksen rakkauteen, toimintaan ja esimerkkiin. Kristus itse antoi esimerkin, miten toisia ihmisiä on kohdeltava (Meidän kirkko 2009, 21).

Yhden seurakunnan haastateltavat korostivat diakonisten tekojen syntyvän uskon synnyttämästä rakkaudesta kuitenkin siten, että muilla ihmisillä ei ole arviomisvaltaa diakonisen toiminnan synnyn motivaatioon. Tässä yhteydessä seurakunnassa korostettiin myös luomisessa annettua rakkauden lakia, kultaista sääntöä (Matt. 7: 12) ja kymmentä käskyä (5. Moos. 5:6–21). Kirkkojen ja kristittyjen tehtävänä onkin ekumeenisen strategian Meidän kirkon (2009) mukaan ennen muita rakastaa lähimmäistä (Meidän kirkko 2009, 21). Vaikka kaikkien seurakuntien haastateltavat nostivat keskiöön viimeisen tuomion tekstin, vain yksi seurakunta nosti kansainvälisen diakonian teologisen pohdinnan keskiöön erityisesti juuri Jeesuksen. Tämän seurakunnan haastateltavat ja lähestyvät tässä pohdinnassaan Tapio Saranevan (Häkkinen 2007, 209–218) näkemystä kansainvälisen diakonian teologiasta.

Jeesus ei ole vain esikuvana, vaan tulee itse läsnäolevaksi kärsivässä lähimmäisessä, hän ei vaan tee komiteamietintöjä ja erilaisia lausuntojen analyysyjä, vaan itse asettuu kärsivien lähimmäisten keskelle, mukaan, vankeuteen, ruokajonoon, ja niin edespäin.. ja lahjoittaa sieltä tavallaan...(3G)

Kaikissa seurakunnissa käytettiin sanaa *auttaminen* puhuessaan kansainvälisen diakonian luovuttamattomasta ytimeistä. Kirjassa *Auttamisen teologia* sidotaankin yhteen diakonian teologia ja auttaminen. Kirjassa todetaan, että

Kirkossa auttamisen erityinen ilmentymä on diakonia (Latvus & Elenius 2007, 13).

Apu korostuu haastatteluissa toimintana, joka ylittää rajoja, ei aseta ehtoja, on kohdennettu hädänalaiselle, sisältää itsessään kristillisen sanoman ja on vuorovaikutuksellista ja kunnioittavaa. Osa haastatelluista nimesi auttamisen taustaksi sen, että Kristus loi yhden kirkon. Tässä vastaajat viittasivat epäsuorasti ekumeniaan. Haastateltavien puhe auttamisesta vastaa sitä linjausta, jonka piispainkokous 1987 kansainväliselle diakonialle auttamisesta ja palvelusta asetti. Sana *palvelu* esiintyi kolmen seurakunnan kielenkäytössä, mutta sana ikään kuin ohitettiin itsestäänselvyytenä, eikä sen sisältömerkityksiä korostettu.

Haastateltavien tapaa nähdä kansainvälisen diakonian asema määrityksenä voi kuvata parhaiten Erik Blennbergerin konsentrisen mallin avulla. Erik Blennberger järjestää seitsemän erilaista diakoniamääritelmää yhdeksi ja samaksi kon-

sentriseksi diakoniakäsitteeksi. Nämä seitsemän määritelmäehdotusta etenevät rajoitetusta diakoniamäärittäyksestä päin avarampaa käsitealaa sisimmän määritelmän kuvaillessa diakoniaa osana kirkon identiteettiä ja tehtävää, ja avarimman käsityksen edustaessa diakoniaa kaikkina hyvinä ja rakentavina tekoina. (Blennberger 2002, 165–171.)

Haastateltavien vastausten perusteella yhtä soveltuvaa tasoa kansainväliselle diakonialle ei Blennbergerin mallissa ole, vaan haastateltavat mielsivät kansainvälisen diakonian kolmella eri tasolla. Blennberger itse määrittelee Kirkon Ulkomaanavun kaltaiset järjestöt, joilla on selkeä virallinen sija kirkollisessa yhteydessä, toiminnan tasolle kaksi. Yksi haastateltavista seurakunnista pitäytyikin kansainvälisen diakonian määrittelemisenä vain kirkollisten järjestöjen kautta tehtävänä tukemisena eli tavalla, jota Blennberger kuvailee ilmaisulla ”kirkollinen sosiaalinen työ” ja jossa pääosa tukemisen muodoista on rahanhankinta ja rahansiirrot. Konkreettisesti tämä tapahtui myyjäisillä ja tempauksilla, joissa sitoutuneet vapaaehtoiset keräsivät diakoniatyön organisoimana rahaa järjestöjen kautta lähetettäväksi diakonisiin perusteiden valittuihin kohteisiin.

Blennbergerin mukaan henkilökohtaisella aikomuksella ei ole järjestäytyneen kirkollisen organisaation tukemisessa merkitystä. Kansainvälisen diakonian järjestöjen tukemisen työllä on kuitenkin paikallisseurakuntien vapaaehtoisten työn kautta myös henkilökohtaisen motivoitumisen kautta tätä ajattelua laajentava merkitys. Seurakunnista kolmella käsitys kansainvälisestä diakoniasta laajenikin määritelmänä vastaamaan Blennbergerin määritelmäehdotusta kolme kirkollisena sosiaalisena ja poliittisena vastuuna. Tämä näyttäytyi näissä seurakunnissa erityisesti tiedostamisen tasolla.

Seurakunta, joka lähestyi kansainvälistä diakoniaa lähetystyön määrittelemisen kautta, lähestyi määritelmässään Blennbergerin tasoa neljä. Se sisältää lähetystyön ja evankelioimisen sisällyttämisen diakonian käsitteeseen. (Blennberger 2002, 168–169.) Yksi seurakunnista korosti auttamisesta puhuessaan diakoniaa avarana käsityksenä, kaikkien tekemänä hyvänä. Tämä seurakunta viittasi näin Blennbergerin avarimpaan käsitykseen diakoniasta.

Kirjallisuuden mukaan kansainvälisen diakonian teologiset perusteet ovatkin vahvistuneet (Ikonen 2008, 5). Kansainvälisen diakonian teologian pohdinta on käytännön työn pohdinnan ohella olennaista. Keskustelu vaikuttaa linjauksiin ja siihen, miten kansainvälinen diakonia hahmottuu. (Vähäkangas 2008, 180.) Tätä keskustelua paikallisseurakunnissa käydään systemaattisesti haastatteluiden perusteella nyt liian vähän, ja se vaikuttaa kansainvälisen diakonian käsitteen sekavuutena ja hajanaisuutena.

4.3 Kansainvälisen diakonian toteuttaminen

4.3.1 Työn konkreettinen toteuttaminen

Yksi laajimmista syntyneistä yläkategorioista oli *toteuttaminen*. Kategorian laajuus johtui siitä, että puhuessaan vapaasti kansainvälisestä diakoniasta haastateltavat avasivat eniten juuri käytännön työn tekemisen tasoa. Kansainvälisen diakonian käytännön työtä on toistaiseksi tutkittu vain vähän. Sari ja Seppo Meriläinen kartoittivat 2009 valmistuneessa opinnäytetyössään konkreettista kansainvälistä diakoniaa Oulun hiippakunnassa tuloksenaan, että kansainvälisen diakonian toteuttamistavat keskittyvät varainhankintaan, Yhteisvastuukeräykseen ja tiedottamiseen. Näistä tiedottaminen ei noussut omassa tutkimuksessani yhtä korostetusti esille kuin varainkeruu tai Yhteisvastuukeräys.

Kansainvälinen diakonia konkreettisena työnä mielletään aineiston perusteella asiaksi, joka läpileikkaa eri työalueita ja erilaisia työtapoja. Haastateltavat mieltävät konkreettiseksi kansainvälisen diakonian pääasiallisiksi keinoiksi paikallisseurakunnassa moniulotteisen varainhankinnan ja diakoniakasvatuksen. Konkreettinen työ tapahtuu siinä työntekijän toiminnassa ja panostuksessa, jota tapahtuu diakoniatyössä, lähetystyössä, ystäväseurakuntatyössä, lähialueutyössä, maahanmuuttajatyössä ja monikulttuurisuustyössä. Myös muiden työalojen työssä – rippikoulutyössä, musiikkityössä ja lapsityössä – kansainvälistä diakoniaa mainittiin erikseen tapahtuvan. Ekumenia on haastattelujen perusteella kansainvälisessä diakoniassa mukana kulkeva viitekehys ja näkyy seurakunnis-

sa vastuuviikon esilläpitona ja yhteistyönä tehdyissä messuissa, sen sijaan sanana ekumenia nousi haastatteluissa esille vain kerran.

Varainkeruu nousee keinoina kaikissa haastatteluissa esille korostetusti. Se läpileikkaa eri tavoin edellämainittuja konkreettisia työtapoja. Varainhankinta korostuu myös Oulun hiippakunnassa tehdyssä kartoituksessa (Meriläinen & Meriläinen 2009). Kaikki seurakunnat nimesivät varainkeruusta puhuttaessa kansainvälisen diakonian paikallisseurakunnissa olevan Kirkon Ulkomaanavun kampanjoiden tukemista. Yksi viidestä seurakunnasta keskitti kuitenkin oman varainhankintansa lähetysjärjestöjen kautta, joten se rajasi KUA:n kampanjat tietoisena pois kansainvälisen diakonian varainhankinnan konkreettisestä työstä. Myös Yhteisvastuukeräys miellettiin kaikissa seurakunnissa itsestäänselvänä asiana kansainvälisen diakonian varainhankinnassa. Kirkon nelivuotiskertomuksen *Monikasvoinen kirkko* mukaan Yhteisvastuukeräyksen tunnettavuus on ylipäättään suomalaisten keskuudessa suurta, sillä sen tunsi kolme neljästä suomalaisesta (Monikasvoinen kirkko 2008, 198). Kirkon Ulkomaanapu ja Yhteisvastuukeräys tekevät yhteistyötä, ja Kirkon Ulkomaanavulle Yhteisvastuukeräys on ollut sen historian tärkeimpiä vetureita. Yhteisvastuukeräyksen ulkomaisissa kohteissa osallistutaan Kirkon Ulkomaanavun kautta LML:n tai KMN:n kehitysohjelmien tukemiseen (Leskinen 2000, 301–303). Vaikka omissa haastatteluissani Yhteisvastuukeräys nostettiin esille korostetusti juuri varainkeruun yhteydessä, sen koettiin olevan samalla myös diakoniakasvatusta.

Kansainvälisen diakonian rahallista tukea koetaan tapahtuvan myös lähetysjärjestöille menevän tuen kautta. Lisäksi seurakunnilla saattaa olla omat erityiset suorat kanavansa rahalliseen tukemiseen esimerkiksi ystävyysseurakuntatyössä. Yksi seurakunta laski tietoisesti kansainvälisen diakonian piiriin myös Suomen Lähetysseuran Tasaus-keräyksen. Edellä mainittujen suorien kampanjoiden lisäksi konkreettisia varainhankintatapoja paitsi kampanjoihin myös muuhun kansainväliseen diakoniaan olivat tempaukset ja myyjäiset. Näissa oli vapaaehtoisten tekemien tuotteiden myyntiä ”mummon kammarin” tai erilaisten työpajojen kautta. Kolehdit seurakunnat laskivat merkittäväksi varainhankinnan tavaksi kansainväliselle diakonialle. Yksittäisten seurakuntalaisten juhlapäiviensä tuottoa kansainvälisen diakonian tai lähetysjärjestön kautta annettavaan diakoniaan

arvostetaan myös. Konkreettiseksi tueksi diakonisin perustein laskettiin seurakunnissa myös suorat kontaktit kuten vierailut ja lähetettävät tai annettavat tavarat kuten Äiti Teresan peitot. Varainkeruun yhteydessä seurakunnat korostivat myös ystävyysseurakuntatyön kohteiden hyväksi tehtävää työtä kuten vanhainkodin tukeminen, työntekijän palkan maksaminen tai kiinteistöjen korjaaminen ystävyysseurakunnassa.

Rahalla nähdään olevan suuri merkitys kansainvälisen diakonian auttamisen välineenä myös seurakunnan päätöksenteon tasolla. Haastateltavien mukaan kansainväliseen diakoniaan annettuihin talousvaroihin ei ole vaikuttanut yhteiskunnallinen tilanne kuten taloustaantuma. Yksityisten ihmisten antamishalukkuudesta seurakuntien haastateltavat sanoivat, että yleisellä taloudellisella taantumalla ei ole ainakaan negatiivisia vaikutuksia ihmisten antamisherkkyyteen. Mikäli vaikutuksia on, ne ovat positiivisia. Kaikkiaan varainkeruulla on seurakunnissa vankka, mutta aina uudestaan haasteellinen asema.

...mitä isompi lama, sitä enemmän annetaan! (4I)

Puute tulee lähemmäksi auttajaa, niin ymmärtää sitä paremmin. (4J). Näin sen täytyy olla. Kun hätä konkretisoituu lähipiirissä tai ehkä omassa elämässä, että lähipiirissä... sen ymmärtää sitten eri tavalla sen muuallakin olevan hädän.(4K)

Neljän seurakunnan haastateltavat korostivat diakoniakasvatusta sekä kansainvälisyyskasvatusta kansainvälisen diakonian ydintyöksi. Kansainvälisyyskasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, joka ohjaa yksilökohtaiseen globaaliin vastuuseen ja yhteisölliseen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Sen osa-alueisiin kuuluvat ihmisoikeuskasvatus, tasa-arvo-kasvatus, rauhankasvatus, mediakasvatus, kulttuurienväläinen ymmärrys, kehitys- ja oikeudenmukaisuuskysymykset sekä kasvatus kestävään kehitykseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut, viitattu 26.8.2010.) Diakoniakasvatus määritellään muun muassa kastekäskyn ja Jeesuksen pelastus- ja sovitustyöhön perustuvaksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on seurakuntalaisten saattaminen tietoisiksi diakoniavastuusta, diakonian olemuksesta ja diakonian toteuttamisesta. Diakoniakasvatus on osa diakoniaa ja diakoniatoimintaa ja siten osa kirkon olemusta ja tehtävää. (Obafemi 2002, 252–254.) Diakoniakasvatus ja kansainvälisyyskasvatus kulkevat seurakunnis-

sa termeinä osittain synonyymeinä. Kasvatuksellinen ajattelu haastatteluissa paikallisseurakunnissa sulki sisäänsä myös selkeitä lähetyskasvatuksen ja ekumeenisen kasvatuksen elementtejä, mutta näitä tai globaalikasvatusta haastatteluissa ei erikseen sanoina mainittu.

Haastatteluaineiston perusteella diakoniakasvatus tarkoitti seurakunnissa keskenään osittain samoja ja osittain eri asioita. Kaikki haastateltavat laskivat Kirkon Ulkomaanavun yhteyshenkilöiden diakoniakasvatukseen kuuluvaksi. Diakoniakasvatuksena miellettiin seurakunnissa myös pysyvät sitoutumiset jonkin tietyn kohteen taloudelliseen tukemiseen. Näissä tilanteissa kohde itsessään oli tärkeämpi kuin sen organisoimista tukeva järjestö. Tästä syystä tuki kulkee seurakunnissa joskus vankkumattomasta kansainvälisestä diakoniasta lähtevästä ideologiasta huolimatta myös lähetysjärjestöjen kautta. Diakoniakasvatuksen merkitys korostuu myös taloudellisesta auttamisesta puhuttaessa. Vaikka rahalla on suuri merkitys kansainvälisen diakonian työkaluna, neljä seurakuntaa korosti, ettei rahan kautta auttaminen ole kansainvälisen diakonian ainoa toimintatapa seurakunnissa. Kaksi seurakuntaa puolestaan korosti kansainvälisen diakonian merkitystä erityisesti tiedonvälittäjänä olemisessa. Juuri tieto saa paikallisseurakunnassa aikaan avunantotarvetta vastata kansainväliseen hätään. Yksi seurakunta korosti diakoniakasvatuksen merkitystä siinä, että paikallisseurakunta antaa kasvot avulle.

Laajimmillaan diakoniakasvatus ulottui seurakunnissa, joissa kansainvälisen diakonian diakoniakasvatusta tekivät sovitusti myös muut työalueet kuten musiikkityö ja lapsityö. Diakoniakasvatuksen tarvetta myös paikallisseurakunnan työntekijöiden ja luottamushenkilöiden parissa korostettiin. Seurakuntien mukaan diakoniakasvatuksen merkitys korostuu tulevaisuudessa, ja siihen on resurssoitava vastaisuudessa nykyistä enemmän. Kirkon nelivuotiskertomuksen 2004–2007 mukaan likipitään kaikki lähetys- ja kansainvälisyyskasvatuksen muodot olivatkin seurakunnissa tuona aikana yleistyneet (Monikasvoinen kirkko 2008, 214).

Neljässä seurakunnassa korostettiin asennekasvattamisen yhteydessä myös vastuuviikon viettämistä. Kirkkojen kansainvälistä vastuuviikkoa alettiin viettää

vuonna 1978 oikeudenmukaisemman maailman ja taloudellisen tasavertaisuuden puolesta tehtävän työn edistämiseksi. Nämä päämäärät omaksuttiin KMN:lta. Vastuuviikon tarkoitus oli alusta alkaen tavoitella sellaista elämäntapaa, jonka keskipisteenä olisivat Jumala ja lähimmäinen. Vastuuviikon perustan muodostivat rakkaus ja oikeudenmukaisuus, jotka ovat ilmenneet Kristuksessa. Vastuuviikon yleiset tavoitteet muotoiltiin 1982, ja muotoilu piti sisällään kristillisen tietoisuuden omasta vastuusta lähimmäisiä kohtaan sekä yksilön valinnoista maailmanlaajuisesti. (Edström 2010, 97.) Vastuuseen kasvattava ajattelutapa näkyi seurakunnissa myös Reilun kaupan sekä Changemaker-järjestöjen esilläpitona. Näiden tiimoilta seurakunnissa kävi myös vierailijoita. Kahdessa seurakunnassa korostettiin kummilapsityötä diakoniakasvatuksen osana. Toinen näistä seurakunnista korosti kummilapsityössä myös kristillis pohjaisten eikirkollisten järjestöjen merkitystä sekä varainhankinnassa että asennekasvatuksessa. Kummilapsityötä pidettiin myös asiana, jossa kansainvälinen diakonia paitsi konkreettisesti sitouttaa ihmiset vastuuseen, on myös hyvä keino poistaa rajoja kansainvälisen diakonian ja lähetystyön työalueiden väliltä.

Just nää kummilapsiasiat on mahottoman hyvä ja konkreettinen tapa sitoa ihmiset mukaan kansainväliseen diakoniaan. (5L) Se on sellanen tulevaisuuden juttu. Ihmiset sitoutuu lähetystyöhön sillä tavalla. (5M)

Kaikilla seurakunnilla kansainvälinen diakonia miellettiin luonnollisesti diakoniatyöhön kuuluvaksi. Ystävyysseurakuntatyön laski joko täysin kansainväliseksi diakoniaksi tai sen vivahdetta sisältäväksi neljä seurakuntaa, lähetystyön puolestaan laski kansainväliseksi diakoniaksi seurakunnista kolme. Maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuustyön laski kansainväliseksi diakoniaksi kaksi seurakuntaa ja lähialueuetyön ja ”kehitysaputyön” yksi seurakunta. Lähetystyön rajapintaa kansainvälisen diakonian kanssa käsittelin sen korostuneen käsittelyn vuoksi erityisesti luvussa 4.1. Lähialueuetyötä tai kehitystyötä en käsittele tässä tutkimuksessa tarkemmin, sillä ne nousivat haastatteluissa esille vain yksittäisinä mainintoina.

Ystävyysseurakuntatyöllä on vankka jalansija paikallisseurakuntien konkreettisenä kansainvälisenä diakoniana. Ystävyysseurakuntatyö on tärkeä osa kirkon

ekumeenista yhteistyötä ja kansainvälisiä suhteita. Paikallisseurakunnissa toimintaa lähestytään sosiaalis-karitatiivisesta näkökulmasta lähimmäisenrakkau- den näkökulmasta ja sitä pidetään paikallisseurakunnalle tärkeänä toimintana. Ystävyyss seurakuntatyö on seurakuntien toimintana ylipäätään volyymiltaan suurta. Suomen luterilaisella kirkolla on ystävyyss seurakuntia yli 300, ja koko toimintaa koordinoi kirkkohallituksen ulkoasiainosasto. (Suomen evankelis- luterilaisen kirkon verkkosivut, ystävyyss seurakunnat, viitattu 28.9.2010.) Vaikka ystävyyss seurakuntatyöhön liittyy varainkeruuta ja/tai ystäväs seurakunnan talou- dellista tukemista, sen katsottiin sisältävän ennen kaikkea konkreettista koh- taamista ja niin sanotusti kahdenkeskistä auttamista. Ystävyyss seurakuntatyön parissa toimiminen vastasi sitä korostaneilla seurakunnilla Suomen luterilaisen kirkon näkemystä siitä, että ystävyyssuhteen alkaessa toiminnassa on painottu- nut avustustoiminta ja ystävyysskirkon vahvistuttua toiminta kehittyi tasavertais- ten kumppanien väliseksi yhteistyöksi.

Me hyvin herkästi ajatellaan, että kun me mennään maasta pois, me mennään auttamaan, ja monesti me tullaan ite sielä paljon nöy- rempinä ja autettuna pois. (1A)

Termejä maahanmuuttajatyö ja monikulttuurisuustyö käytetään seurakunnissa synonyyminomaisesti. Kirkon määritelmän mukaan maahanmuuttajatyö kutsuu seurakunnan yhteyteen muualta Suomeen tulevia. Se edistää monikulttuurista asenneilmastoa alueellisesti ja yleensä suomalaisessa yhteiskunnassa. (Moni- kasvoinen kirkko 2008, 190.) Monikulttuurisen työn tavoitteena puolestaan on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja osallisuutta kirkkoon ja suomalai- seen yhteiskuntaan (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut, monikult- tuuruisuus, viitattu 28.9.2010).

Maahanmuuttajatyön ja monikulttuurisuustyön katsottiin muotoutuneen kuhun- kin seurakuntaan maahanmuuttajista tulevan tarpeen ja toimintaympäristön mu- kaisesti. Kahdessa seurakunnassa näiden työalueiden katsottiin olevan juuri kansainvälistä diakoniaa, eivät vain kansainvälisen vastuun tai kansainvälisen työn otsakkeen alla olevia. Nämä seurakunnat korostivat tekevänsä maahan- muuttaja- ja monikulttuurisuustyötä hyvin vähäisessä määrin ja korostivat ole- vansa lähinnä verkostoituneita ja kuulolla asian suhteen. Kaksi seurakuntaa

katsoi kansainvälisen diakonian rajautuvan puhtaasti maan rajojen ulkopuolella tapahtuvaksi siten, että vain diakoniakasvatus, jonka avulla oli mahdollista saada täällä olevia huomioimaan muualla olevia, rikkoi rajaa kotimaan ja kansainvälisen diakonian välillä. Yksi seurakunnista katsoi kansainvälisen diakonian tapahtuvan vasta siinä auttamisessa, joka tapahtuu maahanmuuttajan auttaessa lähtömaansa sukulaisiaan. Tästä ajattelusta seurakunnan haastateltavat käyttivät ilmaisua ”välillinen kansainvälinen diakonia”. Myös *Monikasvoinen kirkko* erottelee kirkon yhteiskuntatyön määritelmässään kansainvälisen vastuun ja maahanmuuttajatyön erikseen (Monikasvoinen kirkko 2008, 187). Yhden seurakunnan haastateltavat korostivat, että kokonaiskirkon antama ohjeistus maahanmuuttajatyön ja monikulttuurisuustyön kuulumisesta kansainväliseen diakoniaan ei ole selkeää.

4.3.2 Yhteistyön tekeminen

Haastatteluista ilmeni, että paikallisseurakunnissa tehdään kansainvälisen diakonian yhteistyötä seurakunnan työalueiden keskinäisen yhteistyön, vapaaehtoisten ja luottamushenkilötason lisäksi kaikissa seurakunnissa vaihtelevalla intensiteetillä KUA:n ja lähetysjärjestöjen kanssa. Yhteistyön tekemisen kumppanit ovat näin osittain samat kaikissa seurakunnissa ja osittain yhteistyökumppanit tai yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä intensiteetti vaihtelee. Vapaaehtoisten merkitystä, panosta ja osaamista yhteistyökumppaneina arvostettiin kaikissa seurakunnissa. Kahdessa seurakunnassa vapaaehtoistyön merkitys nostettiin työntekijän veroiseksi tekijäksi kansainvälisen diakonian työssä. Suurimmaksi osaksi vapaaehtoistyö mielletään lähinnä Yhteisvastuukeräykseen liittyväksi ja myyjäismateriaalin tuottamiseen.

Hiippakunnallisen yhteistyön annin koetaan toteutuvan kaikissa seurakunnissa hiippakunnan toteuttamien koulutuspäivien tai erityisen asiakohtaisen avun kautta. Kolmessa seurakunnassa hiippakunnan merkitys kansainvälisessä diakoniassa koettiin kuitenkin vähäisenä ja hiippakunnalta saatavasta tuesta ei koettu tiedettävän paljoa. Huomattavaa oli myös, että suuressa seurakunnassa

korostui rovastikunnallisen tai hiippakunnallisen yhteistyön sijaan oma paikallinen yhteistyö. Myös rovastikunnan merkityksellisyys yhteistyöalustan tarjoajana vaihteli. Rovastikunnallisella tasolla yhteistyötä on ystävyysseurakuntatyön muodossa ja seurakuntien työntekijöiden yhteisinä kokouksina.

Järjestöistä selkeimmin konkreettiseksi yhteistyökumppaniksi katsottiin Kirkon Ulkomaanapu. Kirkon Ulkomaanapu nimetään myös kirjallisuudessa Suomen luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien kansainvälisen diakonian ja kirkkojenvälisen avun päätoimijaksi. Hallinnollisesti KUA on säätiö, joka toimii Kirkkohallituksen ulkoasiain osaston yhteydessä. Kirkon Ulkomaanapu nimeää tärkeimmäksi tavoitteikseen köyhyyden vähentämisen ja kaikkien ihmisten perusoikeuksien turvaamisen. Vaikka neljä seurakuntaa korosti KUA:n tärkeyttä paikallisseurakunnan kansainvälisessä diakoniassa, haastateltavat eivät pureutuneet tarkemmin KUA:n itselleen asettamiin tavoitteisiin. (Meidän kirkko 2009, 24, Monikasvoinen kirkko 2008, 217–218.)

Kirkon Ulkomaanapu nousi haastatteluissa esille kansainvälisen diakonian järjestönä, jonka toiminta koettiin yhteistyökykyiseksi. Sen antamaa tukea kiitettiin hienovaraiseksi ja kannustavaksi. Se on myös haastateltavien mukaan nostanut profiiliaan. Tämä kokemus on yhteneväinen kirkon nelivuotiskertomuksen 2004–2007 antaman tiedon kanssa. KUA oli selvästi keskeisin yhteistyökumppani kansainvälisen diakonian kysymyksissä. (Monikasvoinen kirkko 2008, 219–222.) KUA:n yhteyshenkilöys oli hoidettu eri seurakunnissa erilaisin resurssein ja sitä voivat hoitaa sekä työntekijä että vapaaehtoinen. Ääriesimerkiksi nousi kuitenkin seurakunta, jossa kansainvälisen diakonian ja lähetystyön ristiriitojen vuoksi kukaan ei käytännössä hoitanut konkreettista yhteyshenkilöyttä.

KUA todetaan kaikissa seurakunnissa luontevana yhteistyökumppanina ja sitä kuvaillaan myös sanoilla ”helppo” ja ”luotettava”. Lisäksi yksi seurakunta kiittää KUA:a siitä, että se antaa paikallisseurakunnille mahdollisuuksia vaatimusten sijaan. Neljässä seurakunnassa KUA:n sanotaan muuttuneen viime vuosina dynaamisemmaksi, tehokkaammaksi ja valtakunnan laajuisesti esillä olevaksi. KUA:n tiedottamista kuvataan myös sanoilla ”hyvä” ja ”tehokas”. Soraääniä nousi myös. Pienessä seurakunnassa KUA:n kampanjat koetaan niin runsaiksi,

ettei niitä pystytä toteuttamaan seurakunnan itsensä toivomalla tavalla. Yhdessä seurakunnassa KUA:n aktiivisen toiminnan ja suuren massan tavoittavuuden pelätään vähentävän lähetystyön tekemän kansainvälisen diakonian saamaa tukea. Yhteistyötahoiksi koetaan seurakuntakohtaisesti myös ekumeeniset järjestöt ja kummilapsityössä järjestöt Worldvision ja Plan sekä ystäväseurakuntien tai ystävyyskuntien työ. Yhteistyökumppaniksi koetaan myös Yhteisvastuuorganisaatio.

4.3.3 Henkilöityminen

Yksi pienistä mutta selkeästi muodostuneista yläkategorioista oli *henkilöityminen*. Työntekijälähtöiset asiat toistuivat haastateltavien puheissa toiminnan taustatekijöinä. Yhdessä seurakunnassa haastateltavat käyttivät tästä ilmiöstä sanaa ”yksityisyrittäjäisyys”. Henkilöitymisen tekijät korostuivat myös silloin, kun seurakunnassa ei haluttu tietoisesti käyttää sanaa työntekijälähtöisyys tai henkilöityminen ja haluttiin rakenteellisesti minimoida työntekijälähtöiset elementit kuten intressien mukaan työn tekemisen valitseminen. Haastatteluissa näiksi kansainvälisen diakonian työtapojen henkilöitymiseen vaikuttaviksi tekijöiksi nimettiin kunkin työntekijän omat työkokemukset, vahvuudet ja mielenkiinnot kuten ekumeeninen toiminta tai yksittäisen työtehtävän kuten KUA:n yhteyshenkilöiden arvostus.

Riippui kauheesti henkilöstä, kuinka vastuullisesti ja millä laajuudella hän sen (KUA:n yhteyshenkilöys) otti. (2F)

Onhan se totta ja arkirealismia, että vaikka yhdessä määritellään, mitä se (kansainvälinen diakonia) on ja mitä halutaan ja mitkä ne tarpeet on, niin loppujen lopuksi työn käytäntö on myös paljon siitä kiinni, mikä ihminen, minkälainen persoona siinä on. Eihän se voi olla täysin vaikuttamatta siihen, niitä painotuksia, mitä hän siihen ottaa. (4K)

Yhtenä *henkilöitymisen* tekijänä mainittiin koko kansainvälisen diakonian työn profiloituminen paikallisseurakuntatasolla yhteen työntekijään. Tällä profiloitumisella nähtiin olevan kahdenlaisia vaikutuksia. Se oli joissakin tilanteissa niin sa-

nottun oikean työntekijän löytämistä ja lähestymistä helpottavaa. Haitaksi työn henkilöityminen katsottiin niissä tapauksissa, joissa työntekijä ei halunnut mieltää hänelle annettuja tehtäviä omikseen tai tilanteissa, joissa työalueen työntekijät vaihtuivat useasti. Osa seurakunnista pyrki estämään työn henkilöitymistä perustamalla kansainvälisen diakonian työn tueksi kansainvälisen työn vastuuryhmän tai miettimällä sen perustamista. Tällöin profiloituminen tapahtuu enemmän ryhmään liittyväksi ja muuan muassa työntekijävaihdosten haitta pienenee. Koulutusta ei yllättäen nostettu haastatteluissa työn henkilöitymisen merkittäväksi tekijäksi. Työn henkilöityminen vaikutti kuitenkin siihen tapaan, miten teoreettiset kysymykset ja pohdinta pääsevät vaikuttamaan konkreettiseen työhön tai miten kansainvälistä diakoniaa arvostetaan seurakunnan sisällä työnä.

... monestihan se (kansainvälisen diakonian arvostus) on siitä miten henkilöt on, näki sen asian, seurakunnan työntekijät. Se ei saisi olla kiinni työntekijöistä, vaan jotenkin vahvemmin ankkuroitu...(41)

Seurakuntien organisaatiokulttuuri ja työn henkilöityminen tunnetaan myös asiaa käsittelevässä kirjallisuudessa. Sen erityispiirteeksi ja kehityshaasteeksi tunnistetaan individualistinen työskulttuuri, joka koskee erityisesti hengellisen työn tekijöitä. Syyksi mainitaan muun muassa se, että hengellisen työn tekijät näkevät usein oman työnäkynsä niin luovuttamattomana, etteivät halua mielellään sopia tavoitteita tai ainakaan sitoutua yhteisiin tavoitteisiin. Hengellisen työn tekijöitä on kuvattu ”vapaiksi taiteilijoiksi”, joiden keskeisinä motivaatiolähteinä ovat heidän henkilökohtaiset tavoitteensa, tarpeensa, arvonsa ja näkemyksensä. Työmotivaatio kumpuaa tällöin mahdollisuuksista kehittää ja toteuttaa itseään. Ongelma on tällöin myös johtamisen ongelma. Mahdollistavia tekijöitä individualismiin ovat työajattomuus ja työtehtävien selkeän määrittelyn väljyys. (Marttila, Oili & Tamminen; Hannu 2002, 82–83.) Diakoniatyön väljän normituksen toteaa myös Heikki Hiilamo. Hän toteaa artikkelissaan *Laman uhrien auttaminen diakoniatyössä 1990-luvulla*, että tarkkoja määräyksiä diakonian viranhaltijan tehtävien hoitamisesta ei ole ja että diakonia on tekijöidensä näköistä (Hiilamo 2010, 22). Työn henkilöityminen ja työntekijälähtöisyys ovat muuallakin kirjallisuudessa laajasti käsiteltyjä teemoja, mutta työn tarkoituksellisuuden rajaussyistä en käsittele teemaa tämän laajemmin. Totean yläkategorian *henkilöi-*

tyminen olevan kuitenkin osaltaan merkityksellinen tekijä täydentämään ydinkategorioita.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymykseni oli avoin ”Mitä on kansainvälinen diakonia paikallisseurakunnassa?” Kysymys tuotti ryhmämuotoisen syvähaastattelun keinoin aineiston. Aineiston tuloksia käsittelin luvussa 4 valitsemani menetelmän Grounded Theoryn tuottamien yläkategorioiden kautta. GT:n tuottamaksi koko aineistoa kuvaavaksi ydinkategoriaksi löytyi kansainvälisen diakonian *luovuttamattoman olemuksen etsiminen*. Haastateltavat nostivat koko aineiston keskeisimmäksi huolenaiheeksi kansainvälisen diakonian omimman etsimisen erityisesti suhteessa lähetystyöhön. Kaikissa haastatteluissa tätä pohdittiin monella tasolla ja monen eri teeman alla. Pohdinta koski erityisesti lähetystyön ja kansainvälisen diakonian rajanvetoa, sisäkkäisyyttä ja yhteisiä tai erottavia tekijöitä. Tutkimuksen tulokset käsittelin syntyneiden yläkategorioiden pohjalta ydinkategorian ympärille. Tulosten pohjalta esitän johtopäätökset tutkimuskysymykseen ”Mitä on kansainvälinen diakonia paikallisseurakunnassa?” Aineiston perusteella voin todeta, että kansainvälisellä diakonialla paikallisseurakunnassa on tiettyjä asioita, jotka ovat luovuttamattomia. Tämän aineistosta nousseen substantiaalisen teorian aihiot esittelen tarkemmin pohdintaluvussa 6.

Kansainvälisestä diakoniasta ei ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tämä näkyy seurakuntatasolla. Myös paikallisseurakuntien omat määritelmät joko puuttuvat tai ne eivät olleet paikallisseurakunnan haastateltavien yhteisesti omaksumia. Haastatteluissa tämä todentui selkeimmillään haastateltavien keskinäisenä määrittelyn etsimisenä haastattelutilanteessa. Paikallisseurakuntien välillä käsitteiden esillenostamisessa ja niiden määrittelemisessä sekä käytössä oli hyvin suurta vaihtelua seurakuntien välillä.

Käsitteenmäärittely koetaan hankalaksi tehdä paikallistasolla, koska termeillä ei koeta olevan selkeyttä ylemmälläkään tasolla. Kokonaiskirkon kansainvälisen diakonian määritelmän koetaan olevan ”epäselvä”, ”pirstaleinen” ja ”sekava”. Tämän katsotaan vaikuttavan paikallisseurakunnan itseymmärrykseen kansainvälisen diakonian määrittelyssään. Paikallisseurakunnissa ollaankin asiatasolla valveutuneita siitä keskustelusta, jota on käyty kansainvälisen diakonian ja lähetystyön suhteen välillä erilaisten keskustelijoiden toimesta. Linjauksia odotetaan

aktiivisesti. Kokonaiskirkon kannanottoja ja ennen kaikkea KUA:n ja lähetysjärjestöjen keskinäistä asemointia paikallisseurakunnat odottavat oman määrittelynsä tueksi. Paikallisseurakunnissa koetaan, että kokonaiskirkon kansainvälisen diakonian määrittely on kesken. Olemassaolevat määrittelyt nähdään sellaisiksi, ettei niiden ajatus ulotu yhtenäisenä ja selkeänä paikallisseurakunnan oman käsitelmäärittelyn tueksi. Aineiston perusteella puuttuu myös selkeä kansainvälistä diakoniaa määrittelevä taho.

Kansainvälistä diakoniaa hahmotettiin vahvimmin lähetystyön peiliä vasten. Rinnalle nousi myös uusvanha lähikäsite, kansainvälinen vastuu. Kansainvälisen diakonian käsitteen luovuttamatonta etsitään seurakunnissa aineiston mukaan myös kansainvälisen vastuun termiä vasten. Kansainvälistä vastuuta halutaan terminä käytettävän joissain seurakunnissa jopa korvaamaan sanaa kansainvälinen diakonia ja yhdistämään erillisiä ilmaisuja lähetys ja kansainvälinen diakonia. Kansainvälisen diakonian työaluetta ei ole paikallisseurakunnan tasolla sanoitettu auki siten, että käsitteet kansainvälinen työ, kansainvälinen vastuu ja kansainvälinen diakonia olisivat yhteisesti ymmärrettyjä käsitteitä kussakin paikallisseurakunnissa.

Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia käsitettiin aineiston perusteella seurakunnasta riippuen sekä toisistaan erottamattomaksi työksi että toisistaan täysin erillisiksi työalueiksi. Myös teoreettisia perusteluja miettiessään haastateltavat lähestyivät kansainvälistä diakoniaa vaihteluvälillä lähetystyön avulla perusteleminen – diakonian avulla perusteleminen. Osassa haastateltavia ryhmiä etsittiin siis teoreettisia perusteluja myös näiden kahden ääripään väliltä. Haastatelluissa ilmeni, että paikallisseurakunnissa kansainvälisen diakonian perustelut eivät automaattisesti kumpua diakonisista perusteluista kautta, sillä vaihteluvälillä ääripäässä olivat voimakkaasti perustelut, jotka haastateltavat halusivat ankkuroida lähetystyöhön. Käsitteiden määrittelyjä pohtiessaan haastateltavat myös jakautuivat seurakunnittain siinä, onko kansainvälinen diakonia lähetystyön yläkäsite vai toisinpäin. Tämä löytö osoittaa kansainvälisen diakonian epäselvän aseman paikallisseurakunnissa. Tämän perusteella sen luovuttamaton olemus ei paikallisseurakunnassa hahmotu selkeästi sen enempää diakonian kuin lähettyksenkään perusteluiden kautta. Löytö alleviivaa kansainvälisen diakonian si-

sältökeskustelun tarvetta jatkossakin. Voimakkaimmin kansainvälisen diakonian raamatullisia ja teologisia pohdintoja sanoitti seurakunnista se, jonka sisällöllinen hahmottaminen tapahtui lähetystyön kautta. Tutkimusaineiston perusteella paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian konkreettinen työ ja sen perustelut eivät vastaa täysin toisiaan. Seurakuntien työtavat olivat kuitenkin keskenään samankaltaisia. Tätä selittävät ohjaavat tekijät kuten budjetointi.

Kaikki haastateltavat löysivät kansainvälisen diakonian perustelut Raamatusta. Vankimmaksi perustaksi nousi Matteuksen evankeliumin Viimeisen tuomion teksti (Matt. 25:31–46). Suurimmassa osassa seurakuntia haastateltavat perustelivat kansainvälistä diakoniaa myös rakkauden kaksoiskäskyllä sekä lähetyskäskyllä. Kaikki seurakunnat myös käyttivät sanaa *auttaminen* puhuessaan kansainvälisen diakonian ytimestä. Apu korostuu haastatteluissa toimintana, joka ylittää rajoja, ei aseta ehtoja, on kohdennettu hädänalaiselle, sisältää itsessään kristillisen sanoman ja on vuorovaikutuksellista ja kunnioittavaa. Palvelun nivoi kristittynä olemiseen kolmen seurakunnan haastateltavat. Muutoin sanasta *palvelu* ei virinnyt merkittävää sisällöllistä keskustelua.

Haastatteluissa niiden kontekstien, joissa kansainvälinen diakonia konkreettisesti toimii ja kappaleessa 2.1 esiteltyjen eksistentiaalisten tekijöiden nimeäminen tai analysoiminen ei korostunut. Haastateltavat keskittyivät puhumaan siitä työstä ja toiminnasta, joka rakentuu paikallisseurakunnassa kontekstien lukutaidon varaan. Merkittävää oli, että kansainvälisen diakonian konteksteja ei paikallisseurakunnissa sanoitettu auki joko lainkaan tai yhteneväisesti. Konteksteja pidettiin keskusteluissa ikään kuin itsestäänselvänä viitekehyksenä kansainvälisen diakonian käsitteen pohtimiselle. Köyhyys nostettiin mainintana esille kahdessa seurakunnassa yhteensä kolmesti: kahdesti puhuttaessa kansainvälisen diakonian toimintakenttänä ja kerran viitattaessa Vanhan testamentin kansainvälisen diakonian raamatullisiin perusteisiin.

Kansainvälinen diakonia paikallisseurakunnassa on työalue, jota haastateltavat vapaasti teemaa käsitellessään lähestyivät ennen kaikkea käytännön työn toteutuksen kautta. Se mielletään työnä asiaksi, joka läpyleikkää eri työalueita ja erilaisia työtapoja. Paikallisseurakunnan kansainvälistä diakoniaa ei kutisteta

ajatukseen kansainvälisestä diakoniasta kirkollisena avustustyönä, vaan sen ajatellaan olevan laajempi kokonaisuus. Haastateltavat mieltävät seurakunnasta riippuen konkreettiseksi kansainväliseksi diakoniaksi työntekijän toiminnan ja panostuksen, jota tapahtuu diakoniatyön lisäksi lähetystyössä, ystäväseurakuntatyössä, lähialuetyössä, maahanmuuttajatyössä ja monikulttuurisuustyössä. ”Kehitysaputyö” saa yhden lyhyen maininnan. Monikulttuurisuustyö ja maahanmuuttajatyö kulkivat osassa seurakuntia synonyymina termeinä. Suurin osa seurakunnista nosti monikulttuurisuustyön ja maahanmuuttajatyön kansainväliseen diakoniaan kuulumisen perusteeksi ”rajojen ylittämisen”. Kansainvälisen diakonian käytännön työ ulottuu seurakunnissa myös muiden työalojen kuten lapsityö työkseksi. Diakoniatyöhön kuulumisen jälkeen selkeitä kansainvälistä diakoniaa katsottiin olevan konkreettisesti työnteossa ystävyysseurakuntatyössä. Sen ulottuvuudet kansainvälisen diakonian konkreettisena työmahdollisuutena korostuivat.

Kansainvälisen diakonian toteuttamiskeinoina paikallisseurakunnassa korostuivat moniulotteinen varainhankinta ja diakoniakasvatus. Varainhankinta nousee esille kaikkien seurakuntien haastatteluissa. Se läpileikkaa edellämäinittuja kansainväliseksi diakoniaksi laskettavia työalueita. Kaikkiaan rahalla nähdään olevan suuri merkitys auttamisen välineenä. Diakoniakasvatuksesta puhuttiin synonyyminaisesti kansainvälisyys- ja lähetyskasvatuksen kanssa. Diakoniakasvatuksen merkitystä korostetaan tulevaisuuden painatuksen tarpeen kohteena. Ekumenia-sana nousi haastatteluissa esille yksittäisenä sanana kerran. Sen sijaan jokainen seurakunta nimesi konkreettiseksi työtavakseen vastuuviikon.

Paikallisseurakuntien kansainvälisessä diakoniassa korostuu yhteistyön tekeminen. Yhteistyötahot ovat moniulotteiset alkaen oman seurakunnan muista työaloista, vapaaehtoistyöstä ja luottamushenkilöistä ulottuen aina rovastikunnalliseen ja hiippakunnalliseen yhteistyöhön asti. Yhteistyötahojen intensiteetti ja tärkeimmät kumppanit vaihtelevat seurakunnittain. Järjestöistä selkein konkreettinen yhteistyökumppani oli Kirkon Ulkomaanapu. Lähetysjärjestöistä selkeimmin mainittiin Suomen Lähetysseura. Muut kirkolliset ja ei-kirkolliset järjes-

töt esiintyivät haastatteluissa hyvin monipuolisesti ja seurakunnan omista lähtökohdista riippuvaisesti.

Seurakunnissa koetaan, että kansainvälisen diakonian arvostus on hyvää seurakuntien sisällä, ja tästä konkreettisenä perusteluna seurakunnissa on se kokemuksellinen taloudellinen resurssointi, jonka kansainvälinen diakonia saa. Yhteenvedon haastatteluista totean, että kansainvälisen diakonian resurssointi sekä taloudellisesti että työvoimana sekä vapaaehtoisten panoksena ja kannatuksena koetaan hyväksi, mutta työntekijöillä on huoli tulevaisuuden näkymistä näissä suhteissa.

Yksi selkeistä esiin nousseista yläkategorioista oli *henkilöityminen* työn teossa. Työn henkilöitymiseen koettiin vaikuttavan tietyt tekijät. Näitä olivat työntekijän omat työkokemukset, vahvuudet ja mielenkiinnot tai yksittäisen työtehtävän arvostus. Työn henkilöitymisen koettiin vaikuttavan myös siihen tapaan, miten teoreettiset kysymykset ja pohdinta esiintyvät tai miten kansainvälinen diakonia oli saanut arvostusta seurakunnan sisällä. Käytännön työn sisällössä henkilöitymisellä on merkitystä ennen kaikkea siihen, mitä kansainväliseen diakoniaan työnä katsotaan kuuluvaksi. Merkittävää oli myös paikallisseurakunnan perinteiset toimintatavat ja se konteksti, jossa seurakunta toimii.

Jatkotutkimushaasteina esitän tarpeen selvitykselle siitä, missä määrin ja miten paikallisseurakunnilla on resursseja, kapasiteettia ja näkemystä keskittyä pohtimaan niitä konteksteja ja prosesseja, joissa kansainvälinen diakonia työnä globaalisti liikkuu. Aineiston pohjalta näyttää siltä, että suuret linjat muutokseen on ikään kuin ulkoistettu suurten järjestöjen huoleksi, ja tämän tiedon jalautuminen paikallisseurakuntiin on sattumanvaraista ja riippuvaista monista tekijöistä.

Tutkimustuloksia voi hyödyntää ennen kaikkea paikallisseurakuntien omaan käyttöön. Aineisto osoittaa, että seurakunnissa ei ole toistaiseksi pysähtynyt pohtimaan yhdessä tämän työalueen syviä perusteluita. Perusteluiden pohtiminen olisi kuitenkin välttämätöntä kirkon niukkenevien resurssien uhatessa. Tutkimustulokset toimivat myös siltana ja tiedonkuljettajana kokonaiskirkkoon päin.

Ne antavat kuvaa siitä hämmennyksestä ja odottavasta mielialasta, jota paikallisseurakunnissa koetaan kansainvälisen diakonian ja sen rajapintojen kuten lähetystyön tai kansainvälisen vastuun pohtimisesta etsittäessä kansainvälisen diakonian luovuttamatonta ydintä. Tulokset ovat myös käyttökelpoisia koulutettaessa lisää tekijöitä kansainvälisen diakonian työhön.

6 POHDINTA

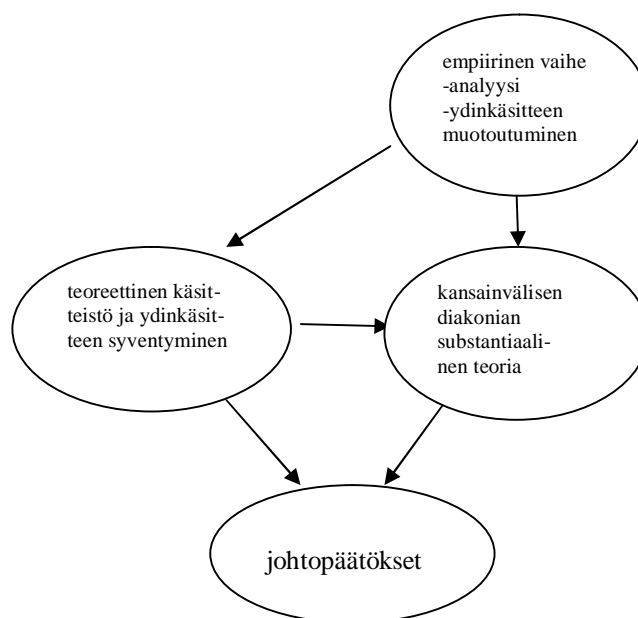
Koska kansainvälisestä diakoniasta paikallisseurakunnassa on tarjolla hyvin vähän tutkimustietoa, halusin lähestyä aihetta avoimella tutkimuskysymyksellä. Tutkimustiedon vähyydestä johtuen minua ohjattiin valitsemaan tutkimuksen metodologiaksi Grounded Theory. Avoin kysyminen ja GT osoittautuivat molemmat hyviksi päätöksiksi, sillä ne tuottivat juuri senkaltaista aineistolähtöistä tietoa, jota Suomen luterilaisen kirkon paikallisseurakuntatason käytännön kansainvälisestä diakoniasta on puuttunut.

GT osoittautui kuitenkin haastavaksi menetelmäksi aineiston analyysivaiheessa. Tein aluksi avoimen koodauksen asiakohtaisella tarkkuudella ja kokosin opinäytetyöni tämän tarkkuuspohjan varaan. Tämä ei riittänyt, sillä selkeää ydinkategoriaa ei noussut ja tulokset jäivät vaikeiksi sanoittaa. Tein uuden analyysikeran ja tällä kertaa tein avoimen koodauksen lause lauseelta tarkastellen jokaisen lauseen indikaattoreita ja vertaillen niitä muihin lauseisiin sekä samassa haastattelussa että eri seurakunnan haastatteluissa. Tämä vaihe oli erittäin työläs, mutta sekä ydinkategoria että muut käsitteet sekä orastava teoria alkoivat hahmottua tältä tarkkuudelta.

Monet GT:n periaatteet kuten se, että GT ei tähtää absoluuttiseen totuuteen vaan juuri havainnollistamaan sen, mitä aineisto kertoo, ovat kuitenkin sykkähdyttäviä oivalluksia analyysiä tehdessä. Oli hienoa päästä tutkimaan asiaa juuri aineistolähtöisesti haastateltavia ja heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan kunnioittaen. Saatu aineisto tuotti myös yllätyksiä jättämällä vähälle huomiolle olettamiani suuria teemoja kuten köyhyys. Tämä tutkimusentekotapa on monella tavoin erilainen kuin mihin olin aiemmin saanut tutustua. Voin siis todeta, että vaikka GT on opinäytetyön aineiston jäsentäjäksi antoisa menetelmä ja antaa mahdollisuuden tehdä tutkimuksesta aineistoa kunnioittavan.

Olin varautunut siihen, että varsinaisen teorian työstäminen – vaikkakin juuri se on GT:n perimmäinen tarkoitus ydinkategorian löytymisen kautta – olisi opinäytetyöhön liian laaja tehtävä. Koska ydinkategoria ja nousseet muut käsitteet suorastaan vaativat tuottamaan substantiaalisen teorian ja tutkimustulokset oli-

vat luontevinta laittaa syntyneen käsitteistön mukaan, päätin laittaa ajatuksissa joka tapauksessa olleen teorian näkyville työni tähän pohdintaosuuteen. Syntyneet johtopäätökset eivät siis ole irralliset substantiaalisesta teoriasta. Kuvaan ajatteluni seuraavan kaavion avulla:

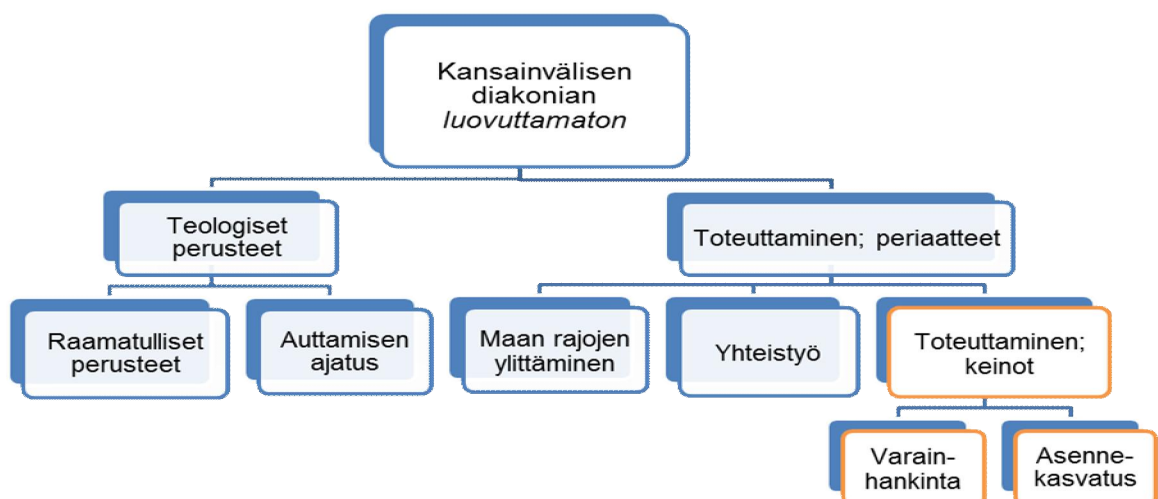


Tutkittavasta asiasta nousseita ilmiöitä olivat seuraavat. Kansainvälistä diakoni-aa perustellaan osin samoilla ja osin eri tekijöillä. Sisällöllistä jäsenystä asialle etsitään vaihteluväliltä diakonia-lähetys, ja kaikilla yksittäisillä tasoilla ja teema-alueilla etsitään niitä tekijöitä, jotka olisivat kansainväliselle diakoniale luovut-tamattomia. Myös työn konkreettinen toteutus on osin samaa ja osin erilaista seurakuntien välillä. Asiaan liittyväksi ilmiöksi laskettakoon myös se, että koko-naiskirkon piirissä asiasta keskustellaan vilkkaasti. Paikallisseurakunnan kan-sainvälisen diakonian ominaisuuksiksi voi aineiston pohjalta nimetä perusvi-reen, joka on yhtä aikaa globaali ja lokaali. Lisäksi kansainvälinen diakonia on työnä suurimmassa osassa seurakuntia nimetty yhden työntekijän vastuualu-eksi. Kansainvälistä diakoniaa työnä pidetään itsestäänselvänä, mutta sitä ei haluta tai kyetä määritellä tiukasti. Kansainväliseen diakoniaan paikallisseurakunnassa kuuluu myös monisyinen ja monella tasolla toimiva yhteistyö. Kun paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian työn ilmiöiden ja ominaisuuksien välisiä suhteita tarkastelee, voi päätellä, että kansainvälisellä diakoniolla paikal-lisseurakunnassa on olemassa tietyt lainalaisuudet. Vaikka työ yksittäisissä

seurakunnissa etsii sanoitustaan, siinä on yhtenäisiä luovuttamattomia tekijöitä koko aineistoa tarkastellessa.

Substantiaalinen teoria tämän tutkimuksen pohjalta onkin, että on olemassa tietyt tekijät, jotka ovat luovuttamattomia sille vakiintuneelle työlle, jota seurakunnassa toteutetaan kansainvälisenä diakoniana. Nämä tekijät ovat pohjana myös sille tavalle, jolla paikallisseurakuntien kansainvälisen diakonian käsitteenmäärittely on mahdollista muodostaa.

Aineiston pohjalta tulkittuna nämä kansainvälisen diakonian primaarit luovuttamattomat tekijät ovat raamatulliset perusteet, auttamisen ajatuksen olennaisuus, rajat ylittävä ulottuvuus ja yhteistyö. Sekundaarit luovuttamattomat tekijät ovat keinot eli varainhankinta ja asennekasvatus. Sekundaari ei tarkoita tässä vähempiarvoista, vaan toissijaiset tekijät ovat karkeasti yleistettynä ne keinot, jolla kansainvälinen diakonia toteutuu kotimaan työssä. Karkeasti jaoteltuna kysymys on siis perusteluista ja toteutuksesta. Luovuttamaton tekijä tarkoittaa sitä, että mikäli tekijä puuttuu, työ ei täytä paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian tunnusmerkkejä. Havainnollistan teoriaani seuraavalla mallilla paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian *luovuttamattomista* tekijöistä:



KUVIO 2. Kansainvälisen diakonian luovuttamattomat tekijät

Teologisten perusteluiden olennaisuus

Paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian perusteissa olennaista ovat raamatulliset perusteet. Raamatulliset perusteet tarkoittavat tässä niitä haastateltujen nostamia raamatunkohtia, joiden he katsoivat kuvaavan kansainvälisen diakonian sisällöltä parhaiten. *Raamatulliset perusteet* eivät siis viittaa ajatukseen ”näin tehdään, koska niin on sanottu”. Diakonian teologiset perustelut siinänsä eivät ole aineiston pohjalta kansainväliselle diakonialle luovuttamattomia, sillä osa haastatelluista halusi ankkuroida kansainvälisen diakonian luontevimmin lähetyksen perusteluiden kautta tai fuusiona diakonian ja lähetyksen perusteluista. Mikäli työstä puuttuvat raamatulliset perusteet, jäljelle jäävät tekijät eivät täytä kansainvälisen diakonian tunnusmerkkejä vaan tekijät kuvaavat mitä tahansa humanitaarista auttamistoimintaa Suomen rajojen ulkopuolella. Tästä mielenkiintoinen ikään kuin ”vastateoria” on tosin niin sanotun avaran diakonian käsitys. Avaran diakonian käsityksen mukaan kaikki hyvät teot voi lukea diakonian piiriin. Tämä käsitys vastaa myös Blennbergerin avarinta käsitystä siitä, että diakoniaa on kaikki historian kuluessa toteutuneet hyvät teot. Näiden argumenttien mukaan raamatulliset perusteet eivät olisi välttämättömiä, vaan tärkeintä olisi, että autettava saa avun diakonian perustan ollessa ihmisen järjessä ja luotuisuudessa. (Blennberger 2002, 171; Elenius 2007, 162.) Tämän tutkimuksen aineisto ei tukenut avaran diakonian käsitystä, vaan kaikissa seurakunnissa haastateltavat nivoivat kansainvälisen diakonian raamatullisuuteen ja osa uskoon. Mielenkiintoista olisi tässä yhteydessä myös kartoittaa vapaaehtoisten motiiveja. Mikäli työstä taas puuttuu auttamisen ajatus, työ ei kohdennu automaattisesti apua tarvitsevan lähtökohdista ja tarpeista tapahtuvaksi, vaan työn tekemisen fokus on auttajassa, hänen omissa tarpeissaan ja motiiveissaan tai työn tekijän itse tulkitsemisissa raamatullisissa perusteissa.

Toteuttamisen periaatteiden (maan rajojen ylittäminen, yhteistyö) olennaisuus

Mikäli työstä puuttuu maan rajat ylittävä ulottuvuus, jäljelle jäävät raamatulliset perusteet, auttamisen ajatus ja yhteistyö. Tällöin työ menettää sen fokuksensa, joka on kansainväliselle diakoniselle työlle olennaista. Tällainen työ voi olla kotimaahan keskittyvä diakoninen työ. Tämän perusteella monikulttuurisuustyö tai maahanmuuttajatyö ilman aineistosta nousutta termiä ”välillinen kansainvälinen diakonia” ei olisi kansainvälistä diakoniaa. Kansainvälistä diakoniaa se on

vasta, kun monikulttuurinen diakoniasta apua saanut ihminen auttaa lähtömaansa avun tarvitsijaa kuten perhettään.

Mikäli kansainvälisestä diakoniasta puuttuu yhteistyö, jäljelle jäävät raamatulliset perusteet, auttamisen ajatus ja maan rajat ylittävä intentio. Tällainen työ on käytännössä mahdotonta, sillä yksittäisen paikallisseurakunnan resurssit eivät riitä, eikä työ kohdennu kumppanuusajatuksella vastavuoroisuuteen, vaan on yhdensuuntaista auttamista.

Olennaista mallissa ovat myös toteuttamisen keinot, joita kutsun tässä toissijaisiksi tekijöiksi. Näitä ovat varainkeruu ja asennekasvatus. Varainkeruu nousi tärkeimmäksi yksittäiseksi työkaluksi. Mikäli työstä puuttuu varainkeruun ulottuvuus, jäljelle jäävät raamatulliset perusteet, auttamisen ajatus ja rajat ylittävä ulottuvuus. Tällaiselta työltä puuttuvat sen konkreettiset resurssit ja mahdollisuudet ulottua avun tarvitsijoiden arkeen Suomen rajojen ulkopuolella. Tällainen työ on ideologisesti kansainvälisen diakonian tunnusmerkit täyttävää, mutta käytännössä työ jää ilman konkreettisia työkaluja. Asennekasvatus tarkoittaa tässä yhteisnimikettä kaikille niille keinoille, joiden kautta ja avulla yksisuuntaista sekä vuorovaikutuksellista tietoa kansainvälisestä diakoniasta tuotetaan ihmisten asiaa koskevan ymmärryksen lisäämiseksi. Tämä käsittää näin esimerkiksi lähetys-, diakonia- ja kansainvälisyyskasvatuksen, mutta myös tiedottamisen eri muodoissaan. Ilman asennekasvatuksen keinoa taas työllä ei ole sitä jatkuvuutta, jonka varaan toteutusta voisi rakentaa. Työstä puuttuu näin myös yhteinen teoreettinen pohja ja periaattellinen ymmärrys vapaaehtoistyössä, jossa toimijoilta ei voida olettaa koulutukseen perustuvaa teoreettista taitoa.

Teorian ja sitä kuvaavan mallin pohjalta paikallisseurakunnan konkreettinen kansainvälinen diakonia on määriteltävissä *raamatullisista perusteista nousevaksi vuorovaikutteiseksi ja tarvepohjaiseksi auttamiseksi, joka ylittää maan rajat ja tapahtuu monimuotoisessa yhteistyössä*. Teoria on yleistettävissä Suomen luterilaisen kirkon vapaaehtoistyön tason, luottamushenkilötason, työntekijätason ja tiimityön tasolta paikallisseurakunnan tasolle. Koska tutkimukseni ei koskenut rovastikunnan, hiippakunnan tai kokonaiskirkon tasoa, en voi pitää väitteitani yleistettävänä näillä tasoilla.

Monessa kohdin jäin pohtimaan sitä, kuinka lisääntyvä työkokemus aiheuttaa tiettyjen perusasioiden pitämistä ilmeisinä itsestäänselvyytenä siinä määrin, ettei niitä nosteta keskusteluun edes tämän kaltaisissa haastattelutilanteissa. Tällaisia hyvin yllättäviä vähälle keskustelulle jääneitä asioita olivat köyhyyden lisäksi Jeesuksen antama esimerkki, ekumeniakeskustelun puute tai palvelun ajatus diakoniassa. Koska nämä eivät nousseet haastatteluissa merkittävästi esiin, en käsitellyt niitä työssäni syvemmin. Huomasin tämän avulla, että GT todella mahdollistaa aineistolähtöisen lähestymisen ja antaa realistista kuvaa siitä, mitkä asiat tämän ajan työntekijät näkevät merkityksellisinä.

Tutkimuskysymyksen syntymisen prosessi tähän opinnäytetyöhön oli eräällä tavalla käännteinen. Aluksi halusin esittää aineistolle hyvin tarkkoja kysymyksiä, mutta melko pian aineiston kokoamisen yhteydessä ymmärsin, kuinka rajoittavia ja aineiston mahdollisuuksia hukkaavia kysymykseni olivat. Paikallisseurakuntien kansainvälinen diakonia on asia, josta kaivataan tässä vaiheessa vielä aivan perustavanlaatuaista tietoa spesifin kysymyksenasettelun sijaan. Tästä syystä yhdistin tutkimuskysymykseni yhdeksi laajaksi Grounded Theorylle ja ennen kaikkea aineistolle hedelmälliseksi kysymykseksi. Menetelmänä taas avoin haastattelu soveltuu erittäin hyvin tämänkaltaiseen tutkimukseen, sillä sen keinoin on mahdollista päästä käsiksi niihin asioihin, jotka eivät ole oppimiseen tai koulutusnormeihin sidottuja, vaan myös asenteita ja hiljaista tietoa paljastaviin teemoihin.

Haastateltavien ihmisten valikoituminen haastatteluun oli jo sinänsä mielenkiintoinen. Haastateltavat saivat itse valita ryhmähaastatteluun ne henkilöt, joiden seurakunnat katsoivat olevan olennaisia henkilöitä vastaamaan kansainvälisen diakonian teemaan. Haastateltavat olivat näin kuuden eri työnimikkeen alla työskenteleviä henkilöitä, ja tämä osaltaan kuvastaa jo itsessään kansainvälisen diakonian kentän monimuotoisuutta seurakuntatasolla. Vastoin ennakkolettamustani yksikään haastateltavista ei ollut seurakunnassa mahdollisesti työskentelevä lähetyssihteeri.

Työelämälähtöisyyttä jouduin pohtimaan opinnäytetyöni alkuvaiheissa paljon. Työelämälähtöisyys tarkoittaa tässä työssä mitä suurimmassa määrin niitä paikallisseurakuntien työntekijöitä, jotka kansainvälistä diakoniaa omilta kulmiltaan tekevät. Juuri näiden ihmisten kanssa käymäni keskustelut vuosien varrella saivat minut vakuuttumaan opinnäytetyöni merkityksellisyydestä ja konkreettisesta tarpeesta.

Kansainvälinen diakonia näyttäytyy työalana, jossa suuret teemat ja niiden sanoitus ikään kuin kiertävät työntekijätason suoraan järjestöiltä ja kokonaiskirkon ohjauksesta toiminnaksi. Kansainvälisen diakonian massiiviset tiedolliset vaatimukset (globaalien kontekstien tiedostaminen, ajan tasalla pysymisen vaatimukset ja poikkitieteellisen hahmottamisen vaatimukset) eivät syystä tai toisesta jalkaudu riittävästi työntekijätason kautta, vaan tieto suurimmassa osassa tilanteita ikään kuin saatetaan julkisuuteen siihen kantaottamatta tai sitä muokkaamatta.

Koska kansainvälisellä diakonialla kuitenkin on vakiintunut asema seurakuntiemme työmuotona ja järjestöyhteistyö pitää sen profiilia tasokkaana, sillä on myös resurssointi kunnossa. Hyvistä taloudellisista resursseistaan huolimatta paikallisseurakunnissa ei siis kuitenkaan kiinnitetä aineiston perusteella tarpeeksi huomiota sen todellisuuden, jossa kansainvälinen diakonia kuitenkin osana toimii, sanoittamiseen paikallisesti. Tämä todentui haastatteluissa siten, että diakonian oletettavat käsitteet ja ilmiöt kuten köyhyys, ihmisarvo, oikeudenmukaisuus tai tasa-arvo nousivat keskusteluun vain vähäisinä yksittäisinä mainintoina, eivät selkeäinä teemoina tai merkityksellisinä puheenvuoroina. Toinen tätä puoltava väite on se, että kansainvälisen diakonian sanoittaminen ylipäättään yhteiseen muotoon ei ole itsestäänselvyys. Tämä on eräällä tavalla samansuuntainen näkemys Esko Ryökkään vuonna 2000 julkaistun tutkimuksen ”Oppiiko diakonian” kanssa. Siinä hän toteaa, että diakoniatyön toteuttaminen ei ole lähtenyt ongelmien teoreettisesta pohdinnasta.

Pohdin myös sitä, kuinka suuri vastuu järjestöillä on esimerkiksi varainhankintaa sanoittaessaan. En voi välttyä ajatukselta, että kuitenkin paikallisseurakunnissa aktiivisempi tietoisuuden taso ja ote resurssien jakamiseen ja tuettavien kohteiden

den pohtimiseen saivat aikaan juuri aineistosta noussutta tarvetta vahvempaan diakoniakasvatukseen. Ennen kaikkea se avaisi konkreettisesti kansainvälisen diakonian toimintakenttää paikallisseurakuntatasolle. Näin myös päästäisiin lähemmäksi konkreettista kohtaamista, joka aineiston mukaan on juuri esimerkiksi ystävyysseurakuntatyössä tapahtuvan kansainvälisen diakonian suuri vahvuus. Muutoin jouduin rajaamaan pois syvemmmän analyysin siitä, miten haastateltavat korostavat Suomen luterilaiselle kirkolle leimallisen sosiaalikaartiivisen diakoniatyön ja sosiaalieettisen diakonian erottamattomuutta piispainkokouksen 1987 mukaisesti jaoteltuna. Tämäkin aihe kiinnostaa minua edelleen juuri järjestöyhteistyölle ulkoistamisen vuoksi.

Mielenkiintoinen teoreettisten perusteiden ja käytännön työn pohtiminen on myös Auli Vähäkankaan kommentti Diakonian tutkimus -aikakauskirjassa 2/2008 *Meidän kirkko* -strategiasta. Strategian sanavalinnat viittavat Vähäkankaan mukaan siihen, että kansainvälisessä diakoniassa saattaa olla myös kyse käytännöstä ilman teoriaa. Oma tutkimukseni ei paikallisseurakuntatasolla tue tätä ajatusta. Tulokset osoittavat, että teoriaa kyllä on, mutta ongelmana on lähinnä teoreettisten perusteluiden ja käytännön työn erillisuus tai perusteluiden jalkautumattomuus. Koska teoreettinen hahmotustapa ei ole suorassa yhteydessä käytännön työhön, kansainvälisen diakonian merkityksellisyys ja asema ovat haavoittuvaisia työntekijälähtöisyytensä vuoksi.

Vaikka kansainvälisen diakonian fokukseen kuuluvat ilmiöt kuten köyhyys eivät nousseetkaan syvälliseen keskusteluun haastatteluissa, kaikki seurakunnat katsoivat Kirkon Ulkomaanavun toiminnan olevan tärkeä osa paikallisseurakuntien konkreettista kansainvälisen diakonian yhteistyötä. Tämänkaltaiset ristiriitaisuudet vahvistivat käsitystäni siitä, että seurakunnat ovat "ulkoistaneet" kansainvälisen diakonian globaalien kontekstien pohdinnan paikallisseurakuntien ulkopuolelle. Tästä syystä jatkotutkimusehdotukseni olisikin tämän tietoa jakavan välitason eli paikallisseurakuntien työntekijätason resurssien ja valmiuksien selvitys.

Koulutus olikin asia, jota pohdin monella tavalla opinnäytetyöni tuloksia kootessani. Yksi selkeä esimerkki koulutuksen mahdollisesta vaikutuksesta olivat teologisten perusteiden samankaltaisuus verrattuna siihen, miten monimuotoista

käytännön toteutuksen haitari oli. Koska koulutus ei noussut asiana kuitenkaan esiin korostetusti, en sitä omassa opinnäytetyössäni käsittele laajasti. Koulutuksen merkitystä diakoniatyössä on kuitenkin sivunnut muun muassa Heikki Hii-lamo julkaisussa Diakonian tutkimus 1/2010.

Kokonaiskirkon osuutta paikallisseurakunnan kansainvälisen diakonian vaikuttajana pohdin tuloksia kootessani paljon. Paikallisseurakuntien eräänlainen merkityksenantokehys on kokonaiskirkko, joten ei ole samantekevää, miten paikallisseurakuntien ja kirkon välinen kommunikaatio esimerkiksi käsitteenmäärittelyssä toimii. Kokonaiskirkko antaa paikallisseurakunnille ohjausta monin tavoin kuten strategioilla. Tämä ohjaus on tarpeellista esim. vähentämään työntekijälähtöisyyden vaikutuksia paikallisseurakunnan työn teossa. Nyt paikallisseurakunnat elävät kuitenkin tilanteessa, jossa kansainvälisen diakonian yhtä selkeästi nimettävää keskustelijaa ei ole, vaan debatti näyttäytyy aineiston pohjalta sekavana. Tämä saa aikaan varovaisia kannanottoja ja odottavaa mielialaa paikallisseurakunnissa.

LÄHTEET

- Ahonen, Risto A. 2000. Lähetys uudella vuosituohannella. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Blennberger, Erik. 2002. Diakonia ja diakonian teologia. Kirjassa Anno Domini. Diakoniatieteen vuosikirja. Lahtinen, Mikko ja Toikkanen, Tuulikki (toim.) Lahti:Lahden diakoniasäätiö, s.165–178.
- Diakonia in Context. 2009. Transformation, Reconciliation, Empowerment. An LWF Contribution to the Understanding and Practice of Diakonia. The Lutheran World Federation.
- Edström, Jan. 2010. Ekumeenisen kasvatuksen sosiaalieettisiä lähtökohtia. Kirjassa Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja XC, s.92–103.
- Elenius, Antti. 2007. Avaran diakonian puolustus. Kirjassa Auttamisen teologia. Latvus, Kari ja Antti Elenius (toim.) Helsinki:Kirjapaja, s.158–176.
- Elenius, Antti & Latvus, Kari. 2007. Diakonian teologia – auttamisen teologia. Kirjassa Auttamisen teologia. Latvus, Kari ja Antti Elenius (toim.) Helsinki:Kirjapaja, s.271–282.
- Glaser, Barney G & Strauss, Anselm L. 1967. The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research. Aldine Transaction.
- Gothóni, Raili ja Jantunen, Eila. 2010. Käsitteitä ja käsityksiä diakoniatyöstä ja diakonisesta työstä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 25.
- Hiilamo, Heikki. 2010. Laman uhrien auttaminen diakoniatyössä 1990-luvulla. Diakonian tutkimus 1/2010. Diakonian tutkimuksen seura.

- Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki:Gaudeamus.
- Huttunen, Heikki. Ekumenia ja ekumeeninen kasvatusta. Kirjassa Ekumeeninen kasvatusta – Mitä opimme toisiltamme. Laine, Antti, Torppa, Mirikka (toim.). 2010. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja XC, s.8–29.
- Häkkinen, Vesa. 2007. Kansainvälisen diakonian teologia. Kirjassa Auttamisen teologia. Latvus, Kari ja Antti Elenius (toim.) Helsinki:Kirjapaja, s.209–218.
- Häkkinen, Vesa. 2009. Kansainvälisen diakonian ydinsisällöstä. Diakonian tutkimus 1/2009. Diakonian tutkimuksen seura.
- Kirkon Ulkomaanavun strategia 2009–2012.
- Koskela, Hannu. 2007. Grounded Theory -tutkimuksen eteneminen. Kirjassa Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari, Värri, Veli-Matti (toim.). Tampere:Tampere University Press, s.94–108.
- Kuula, Arja. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere:Vastapaino.
- Latvus, Kari. 2004. Vapautuksen diakonia: poliittisen jumalanpalveluksen lähtökohtia. Kirjassa Jumalanpalvelus ja diakonia. Diakonian vuosikirja 2004. Helsinki, s.28–33.
- Latvus, Kari ja Elenius, Antti (toim.). 2007. Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja.

- Latvus, Kari & Elenius, Antti. 2007. Auttaminen, diakonia ja teologia. Kirjassa Auttamisen teologia. Latvus, Kari ja Antti Elenius (toim.). Helsinki:Kirjapaja, s.11–33.
- Latvus, Kari. 2008a. The Paradigm Challenged. A New Analysis of the Origin on Diakonia. *Nordic Journal of Theology. Studia Theologica* 62., s. 142–157.
- Latvus, Kari. 2008b. Kansainvälisen diakonian jännitteinen asema. Diakonian tutkimus 1/2008. Diakonian tutkimuksen seura.
- Latvus, Kari. 2009. Diakonämbetet–en ny tolkning av dess ursprung. Kirjassa Där nöden är störst. En introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel. Kummel-Myrskog, Pia, Sarelin, Birgitta, Ekstrand, Sixten (toim.). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 2009:1. Helsinki, s.81–98.
- Latvus, Kari. 2010. Diaconal ministry in the light of the reception and re-interpretation of Acts 6. *Diaconia. Journal for the Study of Christian Social Practice* 2010/1. Vandenhoeck & Ruprecht.
- Laulaja, Jorma. 2002. Diakonia uskon ja rakkauden risteyksessä. Kirjassa Diakonian käsikirja. Helosvuori, Riitta, Koskenvesa, Esko, Niemelä, Pauli ja Veikkola, Juhani (toim.). Helsinki:Kirjapaja OY, s.59–70.
- Leskinen, Tapio. 2000. Kansainvälinen diakonia Yhteisvastuukeräyksen osana. Kirjassa Ei etsi omaansa. Tutkimuksia altruisimista ja yhteisvastuusta. Malkavaara, Mikko (toim.). Kirkkopalvelujen julkaisuja n:o 4, s.299–307.
- Leskinen Tapio. 2008. Kirkon kansainvälinen vastuu. Lähetystyö ja kirkollinen avustustyö – yhdessä vai erikseen? Kirjassa Uskoa teoiksi 150 vuotta. Suomen Lähetysseura 1859–2009. Hovila-Helminen, Liisa (toim.). Helsinki:Suomen Lähetysseura, s.158–171.

Lähetettynä kirkossa. Piispainkokouksen lausunto 1/2006 kirkkohallitukselle.

Lähetys kontekstissa. 2005. Muutos, sovinto, voimaannuttaminen. LML:n puheenvuoro ekumeeniseen keskusteluun lähetyksestä. Helsinki:Kirkkohallitus.

Malkavaara, Mikko. 1993. Luterilaisten yhteyttä rautaesiripun laskeutuessa. Luterilainen yhteysliike ja Itä-Euroopan luterilaiset vähemmistökirkot 1945-1950. Helsinki:Suomen kirkkohistoriallisen seura.

Malkavaara Mikko. 2000a. Diakonian, teologian ja diakonian teologian murrokset. Kirjassa Kirkonkirjat köyhyydestä. Heikkilä, Matti, Karjalainen, Jouko ja Malkavaara, Mikko (toim.). Kirkkopalvelujen julkaisu n:o 5, s.17–57.

Malkavaara, Mikko (toim.). 2000b. Yhteisvastuun viisi vuosikymmentä. Kirjassa Ei etsi omaansa. Tutkimuksia altruisimista ja yhteisvastuusta. Kirkkopalvelujen julkaisu n:o 4, s.127–227.

Malkavaara, Mikko. 2007a. Historiallinen näkökulma kansainvälisen diakonian teologiaan. Kirjassa Auttamisen teologia. Latvus, Kari ja Antti Elenius (toim.) Helsinki:Kirjapaja, s.195–208.

Malkavaara, Mikko. 2007b. Suomalaisen diakoniatyön taustat ja nykytilanne. Kirjassa Auttamisen teologia. Latvus, Kari ja Antti Elenius (toim.) Helsinki:Kirjapaja, s.83–121.

Malkavaara, Mikko. 2007c. Näin syntyi Kirkon Ulkomaanapu. Diakonia-lehti 5/2007.

Malkavaara, Mikko. 2008. Lähetystyötä, kehitysyhteistyötä vai kansainvälistä diakoniaa. Diakonian tutkimus 1/2008. Diakonian tutkimuksen seura.

- Malkavaara, Mikko. 2009. Diakonian 140 vuotta Suomessa. Kirjassa Anno Domini. Diakoniatieteen vuosikirja. Lahtinen, Mikko, Pohjolainen, Terttu ja Toikkanen, Tuulikki (toim.). Lahti: Lahden diakoniasäätiö.
- Marttila, Olli, Tamminen, Hannu (toim.). 2002. Hyvinvointi seurakuntatyössä. Seurakuntien työympäristö- ja kehittämisopas. Jyväskylä:Gummerus.
- Meidän kirkko. 2009. Ykseyttä etsivä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen strategia vuoteen 2015. Helsinki.
- Meriläinen, Sari & Meriläinen, Seppo. 2009. Kansainvälinen diakonia – rasite vai riemu? Diakoniatyöntekijöiden käsityksiä kansainvälisestä diakonias-
ta ja sen toteuttamistavoista Oulun hiippakunnassa. DIAK, Oulu.
- Metsämuuronen, Jari. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Tutkijalaitos. Helsinki:International Methelp Oy.
- Monikasvoinen kirkko. 2008. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampe-
re:Kirkon tutkimuskeskus.
- Obafemi, Maria. 2002. Diakoniakasvatus. Kirjassa Diakoniatieteen vuosikirja. Anno Domini. Mikko Lahtinen ja Tuulikki toikkanen (toim.). Lahti.
- Pyhä Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuon-
na 1992 käyttöön ottama suomennos. Suomen Pipliaseura.
- Pyykkö, Raija. 2004. Valtion ja kirkon välissä: ammatillisen seurakuntadiakonian
muotoutuminen. Kirjassa Hyvinvointityön ammatit. Lea Henriksson ja
Sirpa Wrede (toim.). Helsinki:Gaudeamus, s.110–137.
- Pyykkö, Raija. 2008. Kamppailuja ja rajatyötä diakonaattia rakennettaessa. Dia-
konian tutkimus 2/2008, 107–135. Diakonian tutkimuksen seura.

- Ryökäs, Esko. 1990. Diakonianaäkemyksemme. Tutkimus eri diakonianaäkemysten esiintymisestä diakonian viranhaltijoiden, teologien ja luottamus henkilöiden keskuudessa vuonna 1989. Tampere:Kirkon tutkimuskeskus Sarja B Nro 62.
- Ryökäs, Esko. 2006. Kokonaisdiakonia. Diakoniakäsitysten opilliset liittymät. Diakonia-ammattikorkeakoulu A tutkimuksia 14.
- Rönkko, Riitta. 2003. Isovanhempien merkitys lapsenlapsille kolmessa eri ikäryhmässä. Pro gradu. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Kuopion yliopisto.
- Saari, Juho, Kainulainen, Sakari & Yeung, Anne Birgitta. 2005. Altruismi. Antamisen lahja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Helsinki:Yliopistopaino.
- Siekkinen, Kirsi. 2001. Syvähaastattelu. Kirjassa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Aaltola, Juhani ja Valli, Raine. Jyväskylä:PS-kustannus, s.44–59.
- Suomen Lähetysseuran strategia vuosille 2010–2015.
- Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari, Värri, Veli-Matti. 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere:Tampere University Press.
- Veijola, Timo. 2002. Diakonian juuret Raamatussa. Kirjassa Diakonian käsikirja. Helosvuori, Riitta, Koskenvesa, Esko, Niemelä, Pauli ja Veikkola, Juhani. (toim.). Helsinki:Kirjapaja, s.13–34.
- Veikkola, Juhani. 2002. Diakonian perustehtävä, visiot ja tavoitteet. Diakonian käsikirja. Helosvuori, Riitta, Koskenvesa, Esko, Niemelä, Pauli ja Veikkola, Juhani. (toim.). Helsinki:Kirjapaja, s.107–128.
- Vilka, Hanna. Tutki ja kehitä 2005. Helsinki:Tammi.

Vähäkangas, Auli. 2008. Kansainvälisen diakonian ydinsisältö. Diakonian tutkimus 2/2008. Diakonian tutkimuksen seura.

INTERNET-LÄHTEET

Aamenesta öylättiin. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut/sanasto, diakonaatti. Viitattu 30.11.09 2010. Tuloste tekijän hallussa.

Ajantasainen lainsäädäntö. FINLEX. Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993, 4:3§.

Ajantasainen lainsäädäntö. FINLEX. Kirkkolaki 26.11.1993/1054, 1:2§.

Hyvinvointivaltion tulevaisuuden haasteet. 2009. Esiselvityksiä tulevaisuusvaliokunnalle. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2009. Kansalaisareenan verkkosivut.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. 2002. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan verkkosivut.

Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi 2009. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan verkkosivut.

Kirkon Ulkomaanavun verkkosivut. Act-allianssi. Viitattu 25.8.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Kirkon Ulkomaanavun verkkosivut. Seurakunnat/yhteyshenkilöt. Viitattu 20.8.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut. Kansainvälisyyskasvatus. Viitattu 26.8.32010. Tuloste tekijän hallussa.

Siitonen, Juha. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Tutkimuksen metodologiana Grounded Theory. Oulu. Oulun yliopiston verkkosivut.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen yleiskirje 17/2003. Viitattu 20.8.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Diakonia. Viitattu 16.7.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Kirkon lähetystehtävä. Viitattu 20.8.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Monikulttuurisuus. Viitattu 28.9.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Seurakuntaliitokset. Viitattu 14.10.2009. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Usko ja arvot. Viitattu 28.9.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Väkiluvut seurakunnittain 2008. Viitattu 10.9.2009. Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Ystävyysseurakunnat. Viitattu 28.9.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Yhteisvastuukeräyksen verkkosivut. Viitattu 13.3.2011. Tuloste tekijän hallussa.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Ikonen, Tiina. 2008. Kansainvälinen diakonia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon päätöksenteossa 1993–2004. Esitys Turussa pidetyssä symposiumissa. Helsingin yliopisto. Tuloste tekijän hallussa.

Kirkon lähetysstrategia. Kirkon lähetystyön toimikunnan esitys 4.12.2008.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian peruslinja vuoteen 2015. Lähetysstrategian teologinen perusta. Hyväksytty jatkovalmistelun pohjaksi kirkkohallituksen täysistunnossa 23.11.2010.

LIITTEET

LIITE 1

Arvoisa kirkkoherra,

Teen tutkimusta kansainvälisestä diakoniasta ja kerään aineistoni Espoon hiippakunnasta. Kyseessä on Ylemmän ammattikorkeakoulun Diak Etelä, Järvenpään opinnäytetyö. Tutkimuksen avulla selvitän, mitä kansainvälinen diakonia on ja mitä merkityksiä sille annetaan. Tutkimukseni on aineistolähtöinen, teoriapohjana käytän Grounded Theory:a. Ryhmähaastattelu palvelee jo tekohtekellä seurakuntanne omaa reflektointia aiheeseen.

Kerään aineistoni ryhmähaastatteluna, ja olen valinnut otokseeni kuusi erikoista seurakuntaa eri puolilta hiippakuntaa. Toivon saavani luvan teiltä suorittaa yhden ryhmämuotoisen haastattelun seurakunnassanne tämän kevään aikana. Haastattelun kesto on noin kaksi tuntia.

Käytännössä haastatteluun olisi asian kannalta toivottavaa saada kaikki ne henkilöt, joiden katsotte kansainvälistä diakoniaa työssään tekevän. Haastattelu nauhoitetaan ja litteroidaan tarvittavin osin. Saadun aineiston käsittelyssä noudatan ehdotonta anonymiteettiä ja teen tutkimuksen hyvää eettistä tapaa noudattaen.

Toivon teiltä pyyntööni mahdollisesti suostuessanne ehdotuksen päivästä ja ajankohdasta, jolloin seurakunnallanne olisi sopiva aika ryhmähaastattelulle. Toiveajankohtana esitän huhti- tai toukokuuta.

Ohjaavina opettajina toimivat FT, TM, yliopettaja Anni Tsokkinen sekä FT, YTM, yliopettaja Marjo Kolkka, jotka eivät osallistu haastatteluun.

Toimitan seurakunnallenne tutkimuksen valmistuttua toiveenne mukaan joko painetun version tai sähköisen linkin opinnäytetyöhön. Annan mielelläni toivoessanne lisätietoja tai –lisäselvitystä ennen haastattelua.

Mäntsälässä 3.3.2010

Raisa Inkinen
Lähetyssihteeri, Mäntsälän seurakunta/
Ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelija/
Diakonia ja nuorisotyö
Diak Etelä, Järvenpää

raisa.inkinen@evl.fi
040–5476166

LIITE 2

VÄLJÄ TEEMALISTA ENSIMMÄISEN HAASTATTELUN TUEKSI

Teema 1: Kansainvälinen diakonia osana paikallisseurakuntatyötä?

Teema 2: Kansainvälinen diakonia omassa hiippakunnassa?

Teema 3: Kansainvälisen diakonian teoreettinen tausta?

Teema 4: Kansainvälinen diakonia osana suomen evankelis-luterilaisen kirkon työtä?